

Universitetet i Bergen

Institutt for sammenliknende politikk

SAMPOL650 - Masteroppgave i demokratibyggning

Vår 2014

**Dinosaurregimer fanget i tid: To
kommunistregimers overlevelse etter Sovjetunionens
oppløsning**

Roald Larssen

Sammendrag

Store deler av det forrige århundret var preget av en periode som kalles den kalde krigen. Dette var en periode med ideologisk spenningstilstand mellom demokratiske vest og kommunistiske øst. Derfor var verden delt inn i politiske sfærer, og brukt som et spillbrett i kampen om ideologisk hegemoni mellom stormaktene Sovjetunionen og USA. To eksempler på dette er Vietnam og Cuba. Begge ble offer for et politisk storspill mellom vest og øst. Likeså endte de to opp som sovjetiske klientstater. På 80-tallet begynte imidlertid kommunistiske regimer å vakle kraftig. Derfor endte den kalde krigen med kollaps av Sovjetunionens og dens klientstater. Noen få kommuniststater kollapset dog ikke. Vietnam og Cuba var blant de overlevende. Oppgaven forsøker å avdekke hvordan de to regimene overlevde. Problemstillingen lyder som følger: hvilke sentrale teorier innenfor demokratisering forskningsfeltet kan belyse og forklare hvordan kommunistregimene i Vietnam og Cuba har overlevd etter den kalde krigen?

Tre teorier fra demokratisering forskningsfeltet er brukt for å belyse regimenenes overlevelse: den strukturelle tilnærming, teorien om sosiale skiller, og den strategiske tilnærmingen. Førstnevnte forklarer demokratiseringsprosesser ved å vise til oppbygningen av et samfunn og/eller en stats rammevilkår/struktur. Teori nummer to fokuserer på sosiale skiller i et gitt land for å kunne forklare demokratisering. Sistnevnte forklarer demokratisering ved å vise til hvordan demokratisering oppstår. Med bakgrunn i teoriene er fem forklaringsvariabler utarbeidet: økonomisk modell, sosiale forskjeller, reformisters rolle, informasjonstilgang og legitimering av politisk makt. Dermed er oppgaven avgrenset til fem demokratiseringsfaktorer, som søker å forklare hvordan kommunistregimene har overlevd etter 1992.

Gjennom et omfattende litteraturstudie av ulike kilder viser oppgaven at teoriene kan belyse hvordan regimene har overlevd. Likeså kan teoriene forklare hvordan regimene har overlevd på ulike nivåer. Den strategiske tilnærmingen forklarer regimenenes overlevelse i stor grad. Tilfellet er dog svakere med den strukturelle tilnærmingen på grunn av variabelen *økonomisk modell*. På den annen side forklarer sosiale skiller regimenenes overlevelse i liten grad. Demokratisering er imidlertid et omfattende begrep. Det kan identifiseres mangfoldige årsaker for hvordan og hvorfor prosessen oppstår i ulike kontekster. Derfor kan det hende at viktige forklaringsfaktorer er uteblitt.

INNHALDSFORTEGNELSE

Sammendrag	2
1. Introduksjon	4
2. Teoretiske avveininger	5
2.1 Regimetyologisering	6
2.2 Demokratisering	6
2.2.1 Den strukturelle tilnærmingen	8
2.2.2 Sosiale skiller	8
2.2.3 Den strategiske tilnærmingen	9
3. Metodiske betraktninger	11
3.1 Analyseenheter	11
3.2 Definerings og operasjonalisering av variabler	12
3.3 Metodevalg	16
3.4 Datainnsamling og datatilgjengelighet	19
4. To kommunistregimers overlevelse etter Sovjetunionens kollaps	20
4.1 Økonomisk modell	23
4.1.1 Cubanske justeringer	23
4.1.2 Vietnamesisk overhaling	26
4.1.3 Økonomisk modell som demokratiseringsfaktor	29
4.2 Sosiale forskjeller	32
4.2.1 Tallenes tale	33
4.2.2 Hva med Cuba?	37
4.2.3 Sosiale forskjeller som demokratiseringsfaktor	40
4.3 Reformisters rolle	42
4.3.1 Havannas jernhånd	43
4.3.2 Hanoi janusansikt	45
4.3.3 Reformisters rolle som demokratiseringsfaktor	48
4.4 Informasjonstilgang	52
4.4.1 Sensurerende informasjonsåpning	53
4.4.2 Cubansk jerngrep	54
4.4.3 Informasjonstilgang som demokratiseringsfaktor	56
4.5 Legitimering av politisk makt	60
4.5.1 Cubansk legitimering av makt	60
4.5.2 Vietnamesisk legitimering av makt	63
4.5.3 Legitimering av politisk makt som demokratiseringsfaktor	66
5. Konklusjon	71
Litteraturliste	76
Figurer	
Figur 1: Forenklet oppsett	17
Figur 2: Nasjonal fattigdomsgrense Vietnam	33
Figur 3: Gini-koeffisient Vietnam	35
Figur 4: Gnierindeks sammenligning Vietnam	36
Tabeller	
Tabell 1: Bruttonasjonalprodukt sammenligning Cuba	25
Tabell 2: Bruttonasjonalprodukt sammenligning Vietnam	27

1. Introduksjon

Avslutningen av den andre verdenskrig skapte en verden med bipolar maktfordeling mellom stormaktene USA og Sovjetunionen. Derfor gled verden inn i en tidsepoke som kalles den kalde krigen, hvis kjennetegn var opprustning, blokkdannelse, mistenkeliggjøring og fare for gjensidig utslettelse. Det brøt riktignok aldri ut en direkte væpnet krig mellom stormaktene. Verden ble imidlertid delt inn i politiske sfærer, og brukt som et spillbrett i kampen om ideologisk hegemoni mellom stormaktene. På den ene siden stod således sosialisme og kommunisme. På motsatt side stod liberalisme og demokrati. Således kan perioden kortfattet klassifiseres som en ideologisk regimekrig mellom demokrati og kommunisme.

Cuba og Vietnam er to gode eksempler på spillbrikker for tidsepokens kamp om ideologisk hegemoni. I Karibia, USAs bakgård, kjempet venstrevridde krefter for regimeendring i Cuba. Det forhatte og Washingtonstøttede Batista-regimet ble derfor styrtet i 1959 etter årrekker med væpnet revolusjon og borgerkrigsliknede tilstander¹. I Sørøst-Asia endte flere tiår med krigshandlinger til at Nord- og Sør-Vietnam ble gjenforent under kommunistisk styre. Bakgrunnen var at det amerikansk støttede marionettregimet i sør kapitulerte april 1975². Således gikk det til at Kreml fikk to lydøre kommunistiske klientstater.

En svært betydningsfull revolusjon fant imidlertid sted i Europa året forut Vietnams gjenforening under kommunismens parole. Åstedet var Portugal og Lisboa, hvor et førtiåtte år gammelt diktatur ble styrtet. Militærutbrytere kuppet nøkkelinstallasjoner i løpet av natten 25. april 1974³. Ved dag gry ble soldatene hyllet av folkemengder som puttet nelliker i rifleløpene til soldatene. Derfor fikk revolusjonen navnet Nellikrevolusjonen, som var starten på hva Samuel Huntington har kalt Den tredje demokratibølge. Huntington karakteriserer hendelsen ikke som unik, dog dramatisk⁴. Bevegelser i andre autoritære stater, slik som Spania og Hellas, viste tegn til demokratisk transisjon på samme tid. Regimeavsettelsen i Portugal var imidlertid revolusjonær.

Nellikrevolusjonen og en rekke andre årsaker førte til en global demokratibevægelse. Innen 1990 hadde rundt tretti autoritærregimer veket plass til fordel for demokratisk styresett⁵. Likeså var en rekke andre land i transisjonsfase mellom autoritært og demokratisk styresett.

---

¹ R.R. Palmer, Joel Colton og Lloyd S. Kramer, *A history of the modern world*, 10.utg. (Boston: McGraw Hill, 2007), 940.

² *Ibid.*, 1005.

³ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century* (Oklahoma: University of Oklahoma Press, 1991), 3.

⁴ *Ibid.*, 5.

⁵ *Ibid.*, 5.

Kommunismen var den store taperen. Kommunistregimer falt som dominobrikker over hele verden, og ble erstattet med nye regimer. Selv kommunismens hjerte i det tjuende århundre, Sovjetunionen, ble oppløst i desember 1991⁶. Dette fikk ledende akademikere som Francis Fukuyama å spekulere i hvorvidt menneskeheten hadde oppnådd en slags ideologisk sluttstand, hvor kun et liberalt demokrati vil være akseptert politisk styreset⁷. Likevel maktet kommunistregimene på Cuba og i Vietnam å stå imot demokratibølgen som feide over verden. Regimene beholdt makten. Statene forble i ulik grad kommunistiske til tross for globaliseringens promotering av demokratiske verdier og det nye unipolare maktforholdet med USA som verdens eneste stormakt.

Det eksisterer ulike teorier for hvorfor og hvordan regimene i Cuba og Vietnam har overlevd. Mye litteratur omkring autoritære regimers overlevelse og konsolidering av makt er for eksempel forsket på. Det samme kan hevdes om havarert transisjon og såkalte hybridregimer. Denne oppgaven har derfor valgt å se på teorier innenfor demokratisering forskningsfeltet. Årsaken er at begrepet *demokratisering* kan også være relevant for å kunne forklare hvordan regimene i Vietnam og Cuba har overlevd. Derfor er følgende problemstilling valgt: hvilke sentrale teorier innenfor demokratisering forskningsfeltet kan belyse og forklare hvordan kommunistregimene i Vietnam og Cuba har overlevd etter den kalde krigen?

For å besvare problemstillingen skal vi først se på teoretiske avveininger. Herunder vil vi se på relevante begrep for teksten, og gå nærmere inn på tre ulike tilnærminger som forklarer hvordan og hvorfor en demokratiseringsprosess kan oppstå. I oppgavens tredje kapittel vil vi se på oppgavens metodologiske og operasjonelle avveininger. Her vil jeg gjøre rede for valg av analyseenheter, variabler og metode. Jeg vil også se på betraktninger omkring utredningen av oppgaven, og forklare hvordan data er hentet. Det fjerde kapittelet inneholder oppgavens hoveddel. Her vil vi se på og analysere uteblivelsen av demokratiseringsprosess i Vietnam og Cuba. Dette gjøres ved å undersøke fem valgte variabler som har betydning for demokratisering. Endelig avsluttes teksten med en konklusjon.

2. Teoretiske avveininger

Problemstillingen vil analysere hvorfor regimene i Vietnam og Cuba ikke led samme skjebne som Sovjetunionen og en rekke andre tidligere kommunistiske stater. Således er temaet altså kommunistiske regimers overlevelse etter 1992. Overlevelsen kan forklares som uteblivelse

---

⁶ R.R. Palmer, Joel Colton og Lloyd S. Kramer, *A history of the modern world*, 1050.

⁷ Francis Fukuyama, *The end of history and the last man* (New York: Free Press, 1992).

av demokratisering. Begrepet *demokratisering* innebærer transisjon fra et autoritært til demokratisk regime. Vi skal derfor først se på begrepet regime.

2.1 Regimetypologisering

Verden er delt opp i suverene stater og autonome områder. Innenfor et gitt lands territorium innehar et regime ansvar for territoriets indre anliggheter. Derfor kan et regime defineres som “en måte å organisere den politiske makten på”⁸. Man skiller i hovedsak mellom to ulike regimer i internasjonal politikk: demokratiske og autoritære regimer⁹.

En demokratisk stat kan forenklet defineres som folkestyre. Dette retter dog spørsmålet: hvem er folket og hvilken rolle innehar folket? Derfor er definisjonen vag. Det eksisterer imidlertid en rekke definisjoner på demokrati. En minimumsdefinisjon synes å måtte inneholde demokratisk valgte regimerepresentanter gjennom organisert konkurranse og avklarte spilleregler. Videre må det regjerende regime kunne risikere å miste makt. Likeså må opposisjonsretten opprettholdes, og det sivile samfunnet må stimuleres, slik at makthavere kan utfordres gjennom dialog.

Motpolen til et demokratisk regime er et autoritært regime, hvis kjennetegn er blant annet maktmonopol, sentralisert beslutningstaking og politisk hierarki. Det eksisterer en rekke ulike typer av autoritære regimer: personorienterte diktaturer, militærstyre, monarki og ett-partistater. Kommunistiske stater er gode eksempler på ett-partistater. Det var seksten kommunistiske stater i verden på slutten av 70-tallet¹⁰. I dag er antallet nede i omtrent fem. Estimert avhenger dog av hvordan man velger å definere en kommunistisk stat. I likhet med demokrati kan kommunisme ha en rekke ulike definisjoner. Archie Browns definisjon av et kommunistisk regime inneholder seks elementer: maktmonopol for et kommunistisk parti, demokratisk sentralisme, planøkonomimodell som økonomisk føringsssnor, felles eierskap av produksjonsmidler, medlemskap i en internasjonal kommunistisk bevegelse, og et mål om å innføre kommunisme som den endelige løsning¹¹.

2.2 Demokratisering

Ethvert regime er avhengig av legitimitet. Seymour Martin Lipset definerer legitimitet som en moralsk rett til å regjere¹². Regimer kan utsettes for avsettelse dersom fravær av legitimitet

---

⁸ Øyvind Østerud, “Politiske regimer” i *Statsvitenskap: Innføring i politisk analyse*, red. av Øyvind Østerud, 4. utg. (Oslo: Universitetsforlaget, 2007), 113.

⁹ *Ibid.*, 117.

¹⁰ Archie Brown, *The rise and fall of communism* (London: Vintage, 2010), 3.

¹¹ *Ibid.*, 105-114.

¹² Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world* (New York: Times Books/Henry Holt and Company, 2008), 88.

eksisterer. Således kan et autoritært regime erstattes av demokratisk styresett. En bevegelse til demokratisk styresett er imidlertid ikke alltid utfallet. Regimekollaps kan etterfølges av et nytt autoritært regime (flerfoldige militærdiktaturer i Latin-Amerika på 1900-tallet), en stat kan bli kastet inn i borgerkrig (Afghanistan etter Sovjetunionens uttrekning), krigsherrer kan dele og kjempe om territorium innenfor landets grenser (Somalia), eller et hybridregime kan dannes (stater i tidligere Sovjetunionen). Likeså kan et land oppleve en reversert demokratisk utvikling (Weimarrepublikken i mellomkrigstiden og dagens politiske utvikling i Russland).

Demokratisering av stater er ikke et nytt fenomen. Samuel P. Huntington identifiserer i boken "The third wave" tre perioder hvor verden har opplevd at en rekke autoritære regimer er erstattet med demokratisk styresett. Hver respektive bølge har dog møtt en motbølge. Første periode lokaliseres så langt tilbake som 1820-tallet¹³, og den andre bølge tidfestes til utfallet av den andre verdenskrig. Den tredje demokratibølgen er den mest fremtredende perioden med kollaps av autoritære stater i Sør Europa, Latin-Amerika og Øst-Europa. Det var under den tredje demokratibølgen at kommunismen falt over store deler av verden. Huntington identifiserer syv årsaker for at autoritære regimer ble svekket eller falt, og tre årsaker for hvorfor tidligere autoritære regimer ble demokratisert¹⁴. Flesteparten av disse faktorene gjenspeiles i Archie Browns "The rise and fall of communism", hvor forfatteren gjør rede for i Sovjetunionens kontekst åtte overordnende faktorer til kollaps: sosiale forandringer, økonomisk stagnering, nasjonalisme, kritisk tenking innenfor kommunistpartiet, politisk lederskap, informasjonsfrihet, og internasjonal kontekst¹⁵.

Forskning har imidlertid bevist at det er en rekke ulike årsaker for hvorfor en demokratiseringsprosess oppstår. Likeså er det bevist at dersom en stat foretar steg i demokratisk retning, står en rekke utfordringer foran styresmaktene. Dette følger av at begrepet *demokratisering* er en svært kompleks og langtekkelig prosess. Teori rundt begrepet er derfor omfattende. En rekke forskjellige retninger og fokusområder eksisterer på grunn av at forskere har forsøkt å forklare og etablere forutsetninger for demokratisering i over et halvt århundre¹⁶. Derfor har ledende akademikere i fagfeltet (blant annet Diamond, Linz, Burnell, Lipset, Huntington, Carothers, Schmitter, Moore, O'Donnell og Teorell) listet opp en tilnærmet uendelig liste med variabler, hvis i ulike kontekster fører til oppløsning av autori-

---

¹³ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 16.

¹⁴ *Ibid.*, 106-107.

¹⁵ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 587-602.

¹⁶ Alicia Phillips Mandaville og Peter P. Mandaville, "Introduction: Rethinking democratization and democracy assistance", *Development* 50, nr. 1 (2007):6; Peter J. Burnell, "Democratization" i *Politics in the developing world*, red. av Vicky Randall, Peter J. Burnell, og Lise Rakner, 3.utg. (Oxford: Oxford University Press, 2011), 263.

tære regimer og demokratisering. Følgelig eksisterer en rekke teorier. Som en følge av begrepets kompleksitet kan det derfor ikke stadfestes at spesifikke variabler må være til stede for demokratisering. Dermed eksisterer ingen enhetlig forklaringsmodell for hvorfor land går fra et autoritært til et demokratisk styre. Jeg valgte å avgrense oppgaven til tre dominante teorier. Årsaken var antagelsen om at teoriene hadde stor relevans for problemstillingen, som en følge av at de tre teoritilnærmingene inneholder en rekke årsaksfaktorer for kommunismens fall i store deler av verden. Vi vil starte med å se på den strukturelle tilnærmingen.

2.2.1 Den strukturelle tilnærmingen

Ved å ta i bruk dette teorivalget, forsøker man å forklare en demokratiseringsprosess ved å vise til oppbygningen av et samfunn og/eller en stats rammevilkår/struktur. Eksempler på strukturelle forklaringsvariabler for demokratisering er: valg av økonomisk modell, inntektsfordeling, økonomisk stagnasjon, ressurstilgang, territoriell størrelse, regionale forhold, religiøs sammensetning, sosial kapital, arbeidsklasse organisering, befolknings sammensetning og avhengighetsforhold¹⁷. En annen strukturell metode er å analysere et lands historiske og politiske kontekst, og således forklare landets utviklingsprosess. Det eksisterer for eksempel en akademisk antagelse om at protestanter er mer positiv stilt for demokrati enn katolikker¹⁸.

Styrken til den strukturelle tilnærmingen er at den er testbar på grunn av at variablene er sammenlignbare. En forsker kan ta en variabel, for eksempel økonomisk stagnasjon, og undersøke i hvilken grad den er representert i ulike tilfeller av demokratisering. På den annen side kan en tilnærmet uendelig liste med variabler føres. Dermed kan metoden være uoversiktlig. Likeså kan en strukturell forklaringsvariabel være avhengig av bestemte faktorer. I en gitt kontekst kan det tenkes at variabel A fører til X. Faktor X kan føre til hendelsen Y, som muliggjør variabel B. Således er variabel B avhengig av variabel A og det videre hendelsesløpet.

2.2.2 Sosiale skiller

Ved å vektlegge sosiale skillelinjer i et gitt land, er vi inne på en annen tilnærming med innflytelse innenfor demokratisering forskningsfeltet. Denne tilnærmingen vektlegger forholdet

---

¹⁷ Jan Teorell, *Determinants of democratization: Explaining regime change in the World 1972-2006*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 17-18.

¹⁸ Georg Sørensen, "Democracy and democratization" i *Handbook of politics: State and society in global perspective*, red. av Kevin T. Leicht og J. Craig Jenkins (New York: Springer-Verlag, 2010), 444.

mellom et gitt lands sosiale klasser, og kan dateres tilbake til 1966 og Barrington Moore¹⁹. Teoriens bakgrunn var en undersøkelse sentrert på et formål om å avdekke hvorfor enkelte jordbrukssamfunn endte opp med enten demokratisk eller autoritært styresett ved overgang til industrialisering. Kjernen i forskningen er begrepet middelklasse som nøkkelfaktor ved å hevde at demokratisering er avhengig av aktøren. Dette kan være tilfellet i kontekster hvor grupperingen føler at økonomiske interesser trues eller blir påtvunget restriksjoner. En tredje årsak kan være forsøk på ytterligere innflytelse i en gitt stats maktapparat. Følgelig kan det sittende regimet utfordres dersom en kamp om økonomiske interesser oppstår. Teorien ligner således på den strukturelle tilnærmingen. Fokuset er imidlertid på aktører. Likevel er klasseaktører avhengig av strukturelle betingelser, slik som for eksempel ujevn fordeling av ressurser eller statlig inngripen i den private sfære.

Den teoretiske tilnærmingen har dog en rekke svakheter. Den er først og fremst ikke utsatt for omfattende forskning, og forskningen er begrenset til Vest-Europa og Latin-Amerika gjennom casestudier²⁰. Videre gjør teorien ikke rede for et spesifikt grunnlag for hvorfor ulike klasser enten støtter eller går imot demokratisk utvikling. For det tredje kan den virke forenklet ved kun å peke på fordeling av rikdom på grunn av at en demokratiseringsprosess er kompleks. Endelig har forskning vist at interaksjon ikke er begrenset gjennom klasseinndeling for demokratisering. Det sivile samfunn kan vise til en rekke ulike grupperinger av aktører, slik som aktivister, studenter, religiøse personligheter og journalister. Pave Johannes Paul II innehadde for eksempel en sentral rolle for oppløsningen av kommunismen i Europa²¹. Likeså kan eliteaktører trekkes fram, slik som Gorbratsjovs rolle for Sovjetunionens kollaps.

2.2.3 Den strategiske tilnærmingen

En siste forklaringsmodell er den strategiske tilnærmingen, hvis teori ble lansert av Dankwart Rustow i 1970 ved å rette fokuset på hvordan demokratisering oppstår framfor hvorfor²². Den strategiske tilnærmingen er således et angrep på den strukturelle tilnærmingen. Modellen var

---

¹⁹ Barrington Moore, *Social origins of dictatorship and democracy: Lord and peasant in the making of the modern world* (Boston: Beacon Press, 1966).

²⁰ Jan Teorell, *Determinants of democratization: Explaining regime change in the World 1972-2006*, 23.

²¹ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 426.

²² Dankwart Rustow, "Transitions to democracy: Toward a dynamic model", *Comparative Politics* 2, nr. 3 (1970).

imidlertid lite kjent inntil 1986, da den fikk gjennombruddet gjennom publikasjonen til O'Donnell og Schmitter²³.

Thomas Carothers har stått for både videreføring og kritikk av modellen. Han lister opp fem sentrale antagelser for at en demokratisk transisjon kan oppstå²⁴. I denne sammenheng er punkt nummer to sentral grunnet oppgavens avgrensning: "It is possible to identify a clear sequence of stages through which a process of democratic transition proceeds: opening, breakthrough, and consolidation"²⁵. Denne påstanden bygger på modellen til Rustow, med unntak Rustows nasjonalenighet som forutsetningsfaktor²⁶. Dermed er vi inne på transitologiteori, en teoretisk retning som forklarer regimeendring gjennom å analysere en kronologisk rekkefølge av hendelser. Dersom vi velger å følge Carothers modell, er det første steget en *opening*. Dette trinnet karakteriseres av politisk liberalisering ved at nye politiske ideer slippes til, i første rekke fra det regjerende regimet. Dette kommer hovedsakelig gjennom en konflikt mellom regimets harde og myke aktører. Således iverksettes en elitedrevet transisjon. Det er dog ikke sikkert at målet er demokratisering. Maktkampen kan for eksempel være sentrert omkring ressurser og fordeling, eller innføring av en ny type autoritært regime. Dette fører imidlertid til at det sittende regimet begynner å vakle.

Opening etterfølges av *breakthrough*, som kan karakterisere fall av det sittende regimet gjennom for eksempel valg eller voldshandlinger. Et nytt regime etableres gjennom et valg, og utbygging av demokratiske institusjoner iverksettes. Det neste og siste steget er således *consolidation*. Dette er selve prosessen hvor et demokratisk styresett blir konsolidert, det vil si et scenario hvor det blant annet holdes regulære og genuine valg av representanter for en gitt stat, statlige institusjoner er bygget opp og er velfungerende, og et godt sivilt samfunn. Resultatet er forankring av demokrati som styresett, og en fullverdig demokratisk stat er dermed etablert.

Denne teoretiske tilnærmingen har også svakheter på grunn av at den bygger på et kort tidsperspektiv med et begrenset antall aktører. Rekkefølgen er dog ikke absolutt²⁷. Dette viser eksempler som Taiwan, Sør-Korea og Mexico. I disse tilfellene ble landene ikke demokratiske ved en *breakthrough* etterfulgt av valg og reformering av institusjoner. Prosessen var

---

²³ Guillermo O'Donnell og Philippe C. Schmitter, *Transitions from authoritarian rule: Tentative conclusions about uncertain democracies* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1986).

²⁴ Alicia Phillips Mandaville og Peter P. Mandaville, "Introduction: Rethinking democratization and democracy assistance", 7; Thomas Carothers, "The end of the transition paradigm", *Journal of democracy* 13, nr. 1 (2002): 6-9.

²⁵ Alicia Phillips Mandaville og Peter P. Mandaville, "Introduction: Rethinking democratization and democracy assistance", 7.

²⁶ Georg Sørensen, "Democracy and democratization", 444.

²⁷ Thomas Carothers, "The end of the transition paradigm", 15; Peter J. Burnell, "Democratization", 260.

på den annen side en gradvis voksende liberalisering hvor opposisjonen tilslutt vant frem gjennom valg. Likeså kan en *opening* for eksempel være brå eller utvikles gradvis over tid, i tillegg til å kunne være voldelig og fredelig.

3. Metodiske betraktninger

Jeg ville undersøke overlevelsestrekk ved to kommunistiske stater etter 1992. Forskningen bak oppgaven er derfor basert på kvalitativ metode. Årsaken er først og fremst fordi oppgaven tar for seg tekst framfor tall. Videre forsøker oppgaven å beskrive et fenomen. Fenomenet er kommuniststaters overlevelse etter 1992. Likeså legger problemstillingen premissene til rette for metodevalget ved å bruke ordet *hvilke*. I tillegg var planen rundt forskningen fleksibel på grunn av at jeg startet med ni forklaringsvariabler. Årsaken til dette var at jeg var usikker på datatilgangen til ulike faktorer. Dette førte til at jeg trengte fleksibilitet, noe det ikke er rom for i kvantitativ forskning. En siste årsak er at jeg studerte individers sosiale handlinger og faktorer på en sosial konstruert arena. Dette gjør at kvalitativ metode er det beste valget²⁸.

3.1 Analyseenheter

Temaet for oppgaven er overlevelsen til kommunistiske regimer etter Sovjetunionens fall. I dag har man hovedsakelig fem kommunistiske land²⁹: Kina, Nord-Korea, Vietnam, Laos og Cuba. I tillegg innehar maoister en sentral rolle i Nepals politiske sfære. Hvorvidt de nevnte landene er kommunistiske, avhenger dog hvordan man velger å definere et kommunistisk regime. Den politiske ideologien kan hevdes å inneha mange ulike former. Likeså kan det drøftes hvorvidt det noensinne har eksistert et rent kommunistisk regime. Oppgaven søker imidlertid ikke å analysere eller diskutere hvorvidt regimene kan klassifiseres som kommunistiske i dag.

Jeg har valgt å se på Vietnam og Cuba på grunn av at landene hadde sterke bånd til Sovjetunionen under den kalde krigen. Dette ga utslag i et avhengighetsforhold, og derfor stod de to regimene under et stort press da Sovjetunionen kollapset. Således er det sentralt å undersøke hvordan de to regimene har overlevd etter den kalde krigen. I tillegg innehar regimene svært ulike roller i internasjonal politikk i dag. I forenklet versjon har Cuba holdt en sentrumsrolle for koalisjonen av sosialistiske latinamerikanske stater, og således fremmet myk makt. Landet er fortsatt et tornekratt for amerikansk utenrikspolitikk. Vietnam har på den

---

²⁸ Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte og Line Christoffersen, *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, 4.utg. (Oslo: Abstrakt forlag, 2010), 361-362.

²⁹ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 606.

annen side valgt en mer nøytral linje, og har i likhet med Kina satset på internasjonal handel. Dette har ført til at landet er spådd en framtid som en fremvoksende asiatiske tiger.

Avhengighetsforholdet ovenfor Sovjetunionen gjaldt i stor grad også Nord-Korea. Nord-Korea er imidlertid uteblitt i sammenligningen på grunn av at staten er et særegent regimefenomen, som i praksis kan fremstilles som et middelaldersk kongedømme. Likeså kan juche ideologien hevdes å ha erstattet kommunismens verdier. Kina er utelatt på grunn av at Beijing ikke førte en lydhor politikk ovenfor Moskva, og på grunn av at landet virker å ha valgt å omfavne kapitalismen på lik linje som Vietnam. Laos er utelatt på grunn av tilgang til lite data.

Hvorvidt generaliseringspotensialet er svakt eller godt dekket, avhenger av hvordan man velger å definere et kommunistisk regime. Det er få kommunistregimer igjen i dag. Jeg vil utføre en komparativstudie på to av fem gjenlevende dinosaurer fra den kalde krigen. Således viker generaliseringspotensialet å være godt. Landene har imidlertid en rekke ulikheter slik som geografisk lokalisasjon, kultur og utfordringer. Likeså kan det drøftes om hvorvidt regimene kan klassifiseres kommunistiske i dag.

3.2 Definerings og operasjonalisering av variabler

En avhengig variabel er hva en forsker forsøker å forklare eller måle³⁰. Denne oppgaven fokuserer på kommunistiske regimers overlevelse etter den kalde krigen. Derfor er den avhengige variabelen regimeoverlevelse. Følgelig er utfallet for den avhengige variabelen enten transisjon eller overlevelse.

En uavhengig variabel er en annen type variabel som er nødvendig for samfunnsforskere. Dette kan begrunnes ved at en uavhengig variabel kan kalles forklaringsvariabel, som en følge av at variabeltypen er hva forskeren tror er årsak for det gitte studieobjektet. Således er rollen til en uavhengig variabel å belyse hypoteser og teorier omkring den avhengige variabelen. Følgelig operasjonaliserer en forsker uavhengig(e) variabel(er) i forskningen for å kunne forklare en gitt avhengig variabel.

Som vi tidligere har sett, kan demokratisering forklares av en rekke faktorer. Således kan uteblivelse av mangfoldige variabler operasjonaliseres som uavhengige variabler for å forklare regimeoverlevelse etter den kalde krigen. På grunn av at kommunismen fikk et tilnærmet nådestøt på slutten av 80- og begynnelsen av 90-tallet, kunne det vært hensiktsmessig å undersøke hvorfor ikke samtlige kommunistregimer ble veltet av hva Samuel P. Huntington

---

³⁰ Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte og Line Christoffersen, *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, 298.

har karakterisert som den tredje demokratibølge. Huntingtons “The third wave” forsøker primært å forklare hvorfor og hvordan en rekke demokratiske transisjoner fant sted på 70- og 80-tallet, og teoretisere dette inn i sykluser for fremtidige bølger. Det er imidlertid rundt tjuetre år siden bølgen kulminerte med Sovjetunionens fall, og det globale maktforholdet er i dag på vei til å bevege seg fra unipolar til multipolar maktbalanse. Derfor innehar den historiske konteksten fra den kalde krigen forminsket kraft i dag. Følgelig vil ikke teorien være tilstrekkelig til å forklare hvordan regimene i Vietnam og Cuba har overlevd fram til i dag.

En rekke av årsaksfaktorene for den tredje demokratibølge er imidlertid hensiktsmessige, som en følge av at variablene er fortsatt gjeldende i dag. Økonomisk nedgang er et eksempel på dette. Perioder med økonomiske kriser har veltet både autoritære og demokratiske regimer. I kommunismens historiske kontekst førte svakheter rundt planøkonomi, sentralisert styring av et lands økonomi, til økonomisk krise og stagnasjon³¹. Dette ga utslag til at en rekke kommunistiske stater kollapset og ble objekter for regimeendring. Følgelig kan en strukturell årsak for kommunismens tilsynelatende kollaps identifiseres. Cubas og Vietnams kommunistiske regimer har dog overlevd til tross for at planøkonomi var implementert tidlig i landene. Dette ga meg to hypoteser: regimene opplevde ingen økonomisk krise, eller nødvendige reformer for overlevelse ble implementert. Derfor er *økonomisk modell* den første uavhengige variabelen vi vil behandle.

Litteraturstudie og innhenting av statistisk data er brukt, for å undersøke økonomiske forhold i Cuba og Vietnam. Begrepet BNP, brutto nasjonal produksjonsverdi, er sentralt. Dette er en makronivåmålenhet som indikerer en gitt stats økonomiske situasjon. Målekonseptet er brukt blant annet av Verdensbanken for å kunne analysere den økonomiske utviklingen i en gitt stat over tidsperioder. Ved å trekke en økonomisk sammenligning gjennom en årrekke, vil man kunne se hvorvidt en gitt stats økonomi utvikles i en positiv retning. Verdier i tilhørende tabeller er hentet fra UNdatas database for bruttonasjonalprodukt målt i dagens dollar kurs. Verdiene er forkortet til millioner av dollar.

Den neste uavhengige variabelen er valgt med økonomiske modell i bakhodet. Ved å benytte teorien om sosiale skillelinjer og kombinere den med potensielle økonomiske reformer, var det interessant å foreta en sammenligning mellom sosiale klasser, eller rike og fattige om du vil. Derfor er den uavhengige variabelen kalt *sosiale forskjeller*. Sosiale forskjeller kan defineres på ulike metoder. I denne oppgaven er konseptet avgrenset til å gjelde ujevn fordeling av formue. Det kan således hevdes at jeg valgte en kontroversiell uavhengig

---

³¹ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 59-72; Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 590-592.

variabel på grunn av at kommunisme bygger på visjonen om et klasseløst samfunn. Videre er det historisk sett store sosiale forskjeller som har ført til revolusjon og kommunistisk styresett. Det er imidlertid kjent at Vietnam er et fremvoksende marked i dag, og økonomisk fremvekst har konsekvenser. Derfor valgte jeg å undersøke hvorvidt drømmen om det klasseløse samfunn holder regimene sammen, eller om det er få som trykker mange ned og dikterer. Således var hypotesen min for regimeoverlevelse at positiv økonomisk utvikling har ikke endret sosiale forskjeller på Cuba og i Vietnam nevneverdig. Dette begrunnes ved at historiske hendelser har vist at store sosiale ulikheter har veltet regimer, slik som den franske og den russiske revolusjonen, samt at reduksjon av sosiale forskjeller styrker muligheten for en overgang til demokrati³².

Den uavhengige variabelen er analysert gjennom litteraturstudie og innhenting av data fra databasene til UNdata, Verdensbanken og Globalis. For litteraturstudiet er begrepet sosial mobilitet sentralt. Kortfattet omfatter begrepet et individs bevegelse fra en sosial klasse/gruppering til en annen. For eksempel vil en odelsgutt kunne bevege seg fra en sosial klasse ved å ta ingeniørutdanning og få en bedre lønnet jobb. For innhentende data på fattigdom og ulikhet er begrepene nasjonal fattigdomsgrense, gini-koeffisient og gnierindeks viktige. Førstnevnte er et begrep for definering av en gitt stats minimale inntektsnivå for å kunne oppnå en tilstrekkelig levestandard, og kan således anvendes for å se på fattigdomsutviklingen i en gitt stat. Gini-koeffisienten er et statistisk mål som indikerer inntektsfordeling over tid i en gitt stat. På den andre siden er gnierindeks et mål på hvordan en gitt stats rikdom er fordelt i forhold til befolkningen. Ved å anvende dataene i en sammenligning, kan man danne et bilde over hvorvidt det er en sammenheng mellom fattigdomsreduksjon og fordeling av rikdom. Dersom en trend viser fattigdomsreduksjon, er det interessant å belyse hvordan trenden reflekteres tilbake på fordelingen. Jeg valgte med andre ord å undersøke hvorvidt befolkningen har tjent på en potensiell økonomisk opptur.

Ved å ta i bruk den strategiske tilnærmingen, dukker følgende spørsmål opp: hvordan foregår behandlingen av reformvillige? Spørsmålet er sentralt som en følge av at reformvillige politikere var en av hovedgrunnene for at kommunismen kollapset i Sovjetunionen og Europa³³. Videre hevder O'Donnell og Schmitter at en transisjonsprosess er avhengig av en splittelse innenfor regimet mellom reformvillige og konservative krefter³⁴. Jeg antok derfor at

---

³² Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 98.

³³ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 593-598; Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 90-94.

³⁴ Guillermo O'Donnell og Philippe C. Schmitter, *Transitions from authoritarian rule: Tentative conclusions about uncertain democracies*, 16.

reformvillige krefter holdes nede i Cuba og Vietnam. Dette ga hypotesen: reformvennlige individer knebles. Derfor valgte jeg å undersøke hvordan reformvillige politikere i analyse-enhetene behandles. Altså hvorvidt aktørgrupperingen blir nøytralisert eller gis spillerom. *Reformisters rolle* er dermed oppgavens tredje uavhengig variabel, som ble undersøkt gjennom litteraturstudie.

Det lar seg vanskelig å se på en transisjonsprosess som kun indre aktiviteter. Press fra ytre aktører, slik som stater, massemedier og organisasjoner, er også til stede. Følgelig var tilgang til informasjon en annen faktor som var sentral for den tredje demokratibølge³⁵. Likeså er faktoren sentral i dag på grunn av globaliseringsprosessen. Oppgavens fjerde uavhengige variabel er derfor kalt *informasjonstilgang*. Variabelens mål var å undersøke i hvilken grad internasjonale ideer og informasjon kan innhentes blant befolkningen i de to statene. Årsaken for at variabelen ble valgt, lå også i antakelsen om fortsatt aktiv regimesensur. Hypotesen var således at regimeene sensurerer befolkningens tilgang til informasjon, for å kunne overleve. Sensuren kan lokaliseres i mange ulike medier, for eksempel Internett eller trykte medier. Derfor vil vi hovedsakelig se på fire ulike informasjonskilder: trykte medier, radio, TV og Internett.

Ved å ta i bruk den strategiske tilnærmingen igjen, dukker et annet spørsmål opp: hvordan legitimerer regimeene makten? Dette er et sentralt spørsmål på grunn av at svak legitimering av makt var en nøkkelvariabelen for den tredje demokratibølgen³⁶. Denne faktoren er også viktig i dag. Derfor valgte jeg å undersøke hvordan regimeene legitimerer makten i de to statene. Dette ble gjort gjennom litteraturstudie for å avdekke hvorvidt regimeene er i konsensus med folkets virkelighetsoppfatning, det vil si hvordan og i hvilken grad majoriteten av befolkningen støtter opp regimet. *Legitimering av politisk makt* er således en siste uavhengig variabel, som også kan klassifiseres som en strukturell faktor. Hypotesen variabelen ble bygget på, var at befolkningen i de to landene ikke bestrider regimeenes legitimitet.

Legitimering av politisk makt er et omfattende konsept med mange definisjoner³⁷. Konseptet kan kortfattet defineres som ideen om at en stats ledere og institusjoner har en moralsk legitim rett til å styre på bakgrunn av en gitt befolknings samtykke. Max Webers teori om legitimering av politisk makt er brukt for å avgrense konseptet. I følge Weber kan

---

³⁵ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 100-106; Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 599-600; Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 107-111.

³⁶ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 46-58.

³⁷ *Ibid.*, 46.

makt legitimeres gjennom tre metoder: rational, traditional og/eller charismatic grounds³⁸. Rational grounds kan fritt oversettes til rasjonelt grunnlag, og defineres som "...a belief in the legality of patterns of normative rules and the right of those elevated to authority under such rules to issue commands"³⁹. Således kan legitimering tolkes som en rettmessig eller lovbestemt rett. To eksempler på dette kan være å vise til prestasjoner eller resultat gjennom nasjonalvalg. Weber definerer traditional grounds med: "...an established belief in the sanctity of immemorial traditions and the legitimacy of the status of those exercising authority under them"⁴⁰. Jeg har valgt å oversette dette som tradisjonelt grunnlag, og oppfatter det slik at det er snakk om nedarvet rett til å styre. Dette kan gjelde monarkier eller begrunnes på bakgrunn av historiske hendelser. Charismatic grounds, "...devotion to the specific and exceptional sanctity, heroism or exemplary character of an individual person, and of the normative patterns or order revealed or ordained by him"⁴¹, kan fritt oversettes til karismatisk grunnlag. Maktlegitimering henviser dermed til individer som har hatt stor betydning og innflytelse for et gitt land. Dette kan være personer slik som for eksempel frihetshelter eller store tenkere.

3.3 Metodevalg

Ved å foretrekke kvalitativ metode, kunne jeg velge mellom en rekke ulike metoder for å samle inn data. De vanligste metodene er intervjuer, gruppesamtaler og observasjon⁴². Metodene passet dog dårlig til mitt forskingsområde. På grunn av forpliktelser kunne jeg ikke reise til verken Vietnam eller Cuba. Jeg har riktignok besøkt landene tidligere, men det var ikke for å studere landenes oppdemning mot demokratisering. Videre ville intervjuer være svært vanskelig å gjennomføre på grunn av at jeg verken snakker spansk eller vietnamesisk. Dermed ville det også være vanskelig å bygge tillitt. I tillegg kan det stilles spørsmålsteget ved matnyttigheten av intervjuer på grunn av at regimenes totalitære styre gjennomsyrrer store deler av samfunnet. Observasjoner kunne fortalt meg mye om sosiale forskjeller. Metoden ville dog ikke hjulpet meg med data på andre variabler som reformisters roller og økonomisk modell. Derfor var samtlige metoder uaktuelle. En fjerde metode, arkivøk, var også uaktuell på grunn av regimenes sensurbruk og at det er et pågående fenomen jeg studerte. Det er imidlertid skrevet mye om Cuba og Vietnam i ulike kontekster og fokusområder. Dermed er til-

---

³⁸ Max Weber, *The theory of social and economic organization*, overs. av Talcott Parsons og A.M. Henderson (New York: The Free Press, 1947), 328.

³⁹ Ibid., 328.

⁴⁰ Ibid., 328.

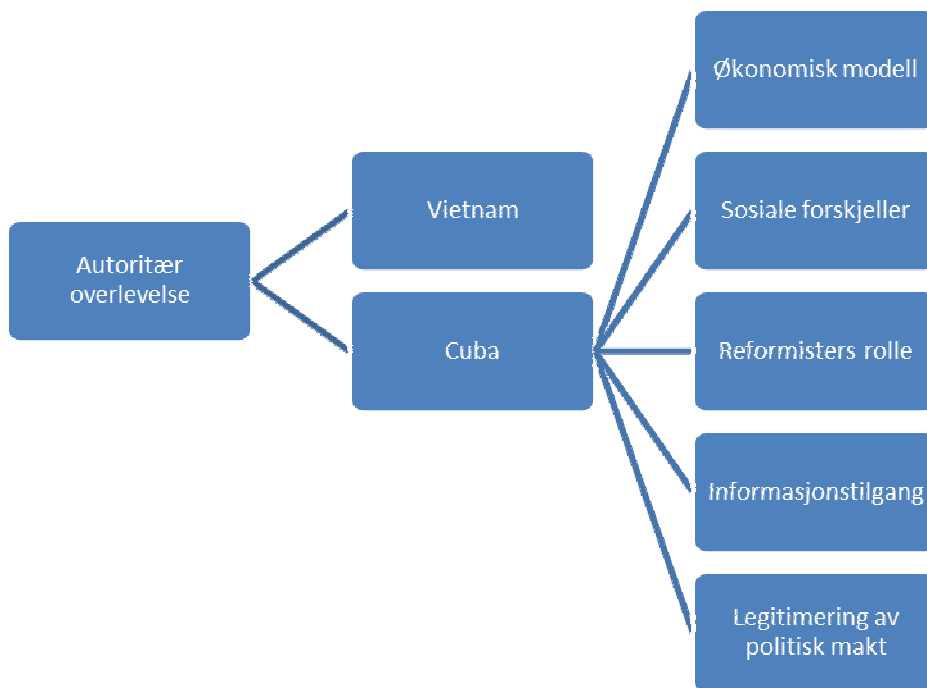
⁴¹ Ibid., 328.

⁴² Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte og Line Christoffersen, *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, 33.

gangen til data stor. Derfor konkluderte jeg med at oppgaven lot seg best gjennomføres ved innhenting av tidligere publisert data. Følgelig er oppgaven basert på litteraturstudie.

Oppgaven tar følge på å forklare den avhengige variabelen, autoritær overlevelse, gjennom å undersøke fem valgte uavhengige variabler basert på to analyseenheter. Dette gir følgende forenklet oppsett:

Figur 1: Forenklet oppsett

Således er en komparativ metode operasjonalisert. Videre er mønstermatching brukt for å undersøke i hvilken grad teorier innenfor demokratisering forskningsfeltet kan forklare hvorfor regimene fortsatt regjerer i Cuba og Vietnam⁴³. En komparativ analyse for sammenligning av de to regimene og variablene er foretatt underveis for hver respektive variabel i kapittel nummer fire. Dette ble gjort for å undersøke hvorvidt de ulike uavhengige variablene er sammenfallende i overlevelsen til de to regimene. Således var overensstemmelsesmetode implementert⁴⁴: dersom en, to eller flere uavhengige variabler sammenfaller blant regimene, kan variablene hevdes å forklare hvorfor regimene har overlevd fram til nå.

Den fremste utfordringen med valgt metode var selektering av uavhengige variabler. Det er ikke utenkelig at sentrale variabler for den manglende demokratiseringen kan være utelatt. Likeså er muligheten for at jeg har fokusert på feil variabler til stede. Dette begrunnes med det komplekse årsaksforholdet ved å forklare overlevelsen til kommunismen i to stater

⁴³ Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte og Line Christoffersen, *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, 208.

⁴⁴ *Ibid.*, 210.

med ulik kurs. Likeså er demokratisering et enormt fagfeltet med mangfoldige variabler. En potensiell løsning kunne vært å velge et land som har gjennomført transisjon til demokratisk styresett, og sammenligne funn opp mot Vietnam og Cuba. På den annen side sammenlignes et asiatisk og et latinamerikansk land i oppgaven. Dermed bør et land i samme kontekst, det vil si en kommunistisk satellittstat med tidligere tette bånd mot Kreml, velges. Et mellompunkt vil således synes å være et afrikansk land, for eksempel Etiopia, Somalia, Tanzania, Mosambik eller Angola. Problemet er dog at til tross for at en rekke afrikanske ledere var under innflytelse av marxistisk tankegang, og fikk støtte fra Sovjetunionen, eksisterte det ingen rene kommunistiske stater i Afrika⁴⁵. De nevnte afrikanske statene kan i tillegg karakteriseres som hybridregimer i dag. Det er også vanskelig å sammenligne med tidligere europeiske kommuniststater på grunn av at de lå i Sovjetunionens bakgård og var under sterk diktering fra Moskva.

Fem uavhengige variabler ble valgt for å avgrense oppgavens omfang. I oppgavens tidligere stadium opererte jeg med ni variabler, hvor av fire dermed ble forkastet også på grunn av dårlig tilgang til data. For eksempel, ved å gå tilbake til teorien om sosiale skillelinjer, kunne det være aktuelt å se på middelklassens rolle i Vietnam og Cuba. Huntington fremsetter middelklassens rolle som en sentral faktor for den tredje demokratibølgen⁴⁶. Videre var sosiale forandringer, på bakgrunn av økt utdanning, en sentral årsak for at Sovjetunionen kollapset⁴⁷. Dannelsen av en middelklasse er imidlertid avhengig av økonomisk utvikling. Cubas økonomiske utvikling er turbulent. I tillegg var det svært vanskelig å finne data om eksistensen av en middelklasse og dens rolle i Cuba. Derfor er aktøren kortfattet nevnt i tekstens kapittel om sosiale forskjeller. Tilgjengelig og god data for sivilsamfunnets rolle var også vanskelig å innhente. Dette var synd ettersom det kan hevdes at sivilsamfunnet har også en sentral demokratiserings rolle. Reformister kan åpne dører, men politikere må i enkelte kontekster presses av massene for å gå igjennom døra. Likeså kan et press om regime skifte oppstå fra det sivile samfunn, slik den såkalte arabiske våren har vist.

En annen sentral faktor for kommunismens fall var den internasjonale konteksten⁴⁸. Den er dog forandret i dag. Jeg kunne likevel valgt å se på eksterne staters roller og forhold til analyseenheter. Dermed ville en undersøkelse vise hvorvidt andre stater holder regimene i live, hvorvidt regimene utsettes for internasjonalt press, og hvordan regimene interagerer på

---

⁴⁵ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 365.

⁴⁶ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 66.

⁴⁷ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 588-590.

⁴⁸ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 85-100; Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 601-602; Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 111-116.

den internasjonale arena. Dette kan være sentrale elementer for å forklare overlevelse etter som det tidligere avhengighetsforholdet til Sovjetunionen befestet landenes sikkerhetsgaranti. Garantien forsvant på slutten av 1991. Derfor antar jeg at sikkerhetspolitiske hensyn er forandret. En siste nærliggende variabel jeg vurderte, er et kjennetrekke ved dagens internasjonale kontekst hvor globaliseringsprosessen stadig knytter verden tettere sammen. En aktør som bidrar sterkt til byggingen av verden som en global landsby, er internasjonale organisasjoner som opererer på tvers av landegrenser. Ved å la organisasjoner operere i et land utveksles informasjon og synspunkter. Likeså påvirkes befolkningen fra det internasjonale samfunnet. Dermed kan organisasjoner inneha en viktig rolle for regime skifte i et gitt land. Dette avhenger dog av at internasjonale organisasjoner gis tilgang til å operere i landet. Derfor ønsket jeg å undersøke og belyse hvorvidt internasjonale organisasjoner gis tilgang, og hvilke restriksjoner aktørgrupperingen opererer under.

3.4 Datainnsamling og datatilgjengelighet

Litteraturstudiet er sentrert rundt undersøkelse av to ulike former for kilder: demokratiseringslitteratur og data omkring valgte uavhengige variabler. Ulike metoder ble brukt for å innhente data omkring de to litterære kildene.

Jeg har brukt ulike teorier om demokratisering på grunn av at oppgaven har et eksplorativt design. Jeg tok utgangspunktet i “The spirit of democracy” av Larry Diamond som en følge av bokens oversiktighet og god innføring i emnet. To andre bøker jeg la til grunn i oppgaven er Samuel P. Huntingtons “The third wave” og Archie Browns “The rise and fall of communism”. Huntington gir også en god innføring i begrepet demokratisering med hovedvekt på tidsperioden som førte til kommunismens tilsynelatende fall. Browns bok presenterer på den annen side en dyp innføring i kommunismens historie som politisk ideologi.

For å innhente ytterligere data omkring demokratisering, brukte jeg tre metoder. Jeg leste igjennom pensum fra faget demokratiassistanse og demokratisering. Dernest gikk jeg gjennom lesetips fra førsteamanuensis Terje Knutsen ved Universitet i Bergen. En tredje metode var systematisk litteratursøk. Søkene ble i første rekke foretatt i de kvalitetssikrede databasene til biblioteket og Ebrary. I tillegg ble søkemotorene Google Scholar og Academic Search Premier mye brukt. Jeg foretok først og fremst søk i sistnevnte database på grunn av at databasen inneholder mange akademiske tidsskrifter, aviser og magasiner. Dette er et område Bibsys er svak på. Imidlertid har tidligere søk vist at Academic Search Premier tilsynelatende har en liten svakhet: det virker som det er kun trykte artikler i blader som er søkbart. Samtidig har nettsiden til Foreign Affairs mange nyttige elektroniske artikler om temaet. Derfor er søk

også foretatt på de respektive nettsidene. I søkene ble ord som *non-transition*, *democratic transition*, *transition theory*, *consolidation*, *authoritarian*, og *communism* brukt i databasene. For å avgrense og aktualisere antall treff var trunkering, og operatorene AND og OR, implementert i søk. I tillegg ble emnesøk på bibliotekets database foretatt. Tilgjengeligheten av teori var stor på grunn av at det er gjort mange undersøkelser omkring emnet.

Jeg foretok også innhenting av data for de uavhengige variablene gjennom ulike metoder. I likhet med teoretisk søk innebar dette i første rekke metodevalget systematisk literatursøk. Følgende nøkkelbegrep ble operasjonalisert ved søk: *Vietnam*, *Cuba*, *transition*, *state*, *life*, *economic*, *politic*, *development*, *accountability*, *legitimizing*, *middle class*, *refomers*, *distrubition*, *inequality*, *income*, *poverty*, *censorship*, *foreign policy*, *NGO*, *reform* og *social life*. For å avgrense og aktualisere antall treff var trunkering og operatørene AND og OR implementert i søk. Søk ble i første rekke foretatt i de kvalitetssikrede databasene til biblioteket og ebrary, samt søkemotorene Academic Search Premier og Google Scholar.

En annen mye brukt metode var undersøkelse av anmeldelser på bøker og temaleselister på Foreign Affairs' og Foreign Policys hjemmesider. Dette hjalp meg i stor grad ved innhenting av data om Cuba. En tredje brukt metode, var den såkalte snøballmetoden⁴⁹. Ved å sjekke litteraturlisten til fagbøker/artikler, fant jeg nye kilder, som igjen førte til andre kilder. Således begynte den rullende snøballen å vokse. Implementering av metoden hadde dog en bakside: jeg ble nesten overkjørt av snøballen på grunn av veldig mange kilder på kort tid. Dette skapte kaos ved at jeg ikke husket hvorfor jeg søkte opp kildene i ettertid. Dermed var organisering av data en viktig nøkkel underveis.

Under datainnsamlingen var det svært viktig å tenke på hvem kildene er, og i hvilken grad de er å stole på. Dette gjaldt særskilt Internett kilder. Årsaken er faren for statspropaganda. Fenomenet er i stor grad utbredt på grunn av regimenets typologi. Derfor stod spørreord som hvem, hva, hvorfor og hvordan sentralt ved innhenting av data for å kunne drøfte tekstenes objektivitet.

4. To kommunistregimers overlevelse etter Sovjetunionens kollaps

Et statskupp i 1933 førte Fulgencio Batista til makten i Cuba⁵⁰. Batista ble imidlertid president først syv år senere, til tross for at det var han som i realiteten styrte landet gjennom et autoritært regime. Det amerikansk støttede regimets jernhånd over Cuba skapte en motstand i den cubanske befolkningen. Motstanden kulminerte med den cubanske revolusjonen og avsett-

---

⁴⁹ Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte og Line Christoffersen, *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, 109.

⁵⁰ R.R. Palmer, Joel Colton og Lloyd S. Kramer, *A history of the modern world*, 940.

elsen av Batista i 1959⁵¹. Til tross for at revolusjonens leder, Fidel Castro, ville landets svært ujevne fordeling til livs, søkte han ikke direkte støtte fra Kreml. Derfor besøkte Castro den amerikanske hovedstaden Washington i et forsøk på å bedre forholdet med USA. Besøket skapte dog få resultater⁵².

Indrepolitisk motstand til det nye regimet og vakkende økonomi førte til at Castro valgte å styrke regimets sosialistiske preg over øya. Dette forsterket det anstrengte forholdet til USA. Forholdet ble ytterligere tilspisset ved nasjonalisering av Cubas oljeressurser og amerikansk kutt av sukkerimport. Derfor søkte Castro internasjonal støtte andre steder, og fant støtten hos Kreml. En storstilt nasjonalisering av landets industri fulgte. Washington valgte imidlertid ikke å se på at amerikanske interesser og verdier gikk tapt. En mislykket amerikansk invasjonsoperasjon bidro dog lite konstruktivt til en konfliktløsning. Videre førte aksjonen til Cubakrisen i det påfølgende året. Utfallet av Cubakrisen ble amerikansk isolasjon av øya. Isolasjonspolitikken er ikke opphevet, og dette har gitt landet et rykte på å leve i en historisk kommunistboble fanget i tid.

Å ankomme Aeroporto Internacional José Martí, Havannas internasjonale flyplass, byr på interessante opplevelser. Før den obligatoriske passkontrollen blir jeg valgt ut for et avhør. Spørsmålene hagler. Ved passleveranse og visum går det imidlertid fort unna. Denne hurtiggående prosessen etterfølges dog med full ransakelse av både meg og håndbagasje. Deretter følger byråkrati fra både helse- og tollmyndigheter, før jeg kan sette meg inn i en gammel taxi. Klisjeene om et land fanget i tid hagler. Sekken presses inn i et bagasjerom som har problemer med å lukkes. Tau brukes som en improviserende løsning. Deretter utdeles sveivehåndtak slik at vinduet i en glovarm bil kan senkes. Videre går turen sakte på humpete underlag. På veien er det biler av den klassiske sorten som regjerer. Det er derfor langt ifra den sunneste luften som presses igjennom vinduet. Det er ingen reklameskilt å se, kun informasjonsskilt av forskjellige slag. Revolusjonsplassen passerer og er et mektig skue. Staselige vakter står på et skinnende rent underlag blant enorme cubanske flagg og bilder av revolusjonens helter. Kort tid senere er jeg i byens kjerne og ved mitt hotell. Jeg lurar på hvordan jeg skal navigere i Havannas fascinerende gater. Flesteparten av gatene virker å være kaotiske, og enkelte steder ser hus ut til å ha falt sammen og sperrer ferdselen. Havanna kan utvilsomt se ut til å være fanget i tid ved første inntrykk.

På den andre siden av kloden ble kommunistisk tankesett i første rekke synlig i Vietnam gjennom statlig kollektivisering og planøkonomi. Ideene ble lansert av den vietnam-

---

⁵¹ R.R. Palmer, Joel Colton og Lloyd S. Kramer, *A history of the modern world*, 940.

⁵² Walter LaFeber, *America, Russia and the Cold War, 1945-2006*, 10 utg. (New York: McGraw-Hill, 2008), 213.

esiske lederen Ho Chi Minh, og realisert ved statsdannelsen av Nord-Vietnam, som var resultatet av det franske nederlaget i den første indokinesiske krigen og fredskonferansene i 1954⁵³. Regionen var imidlertid ikke klar for fred. Som en følge av at verken regimene i Sør-Vietnam eller i Nord-Vietnam var fornøyd med fredsavtalen fra 1954, tok det ikke lang tid før det brøt ut krigshandlinger mellom de to statene⁵⁴. Krigshandlingen endte i 1975. Nord-Vietnam erobret Sør-Vietnam, og samlet statene under en stat: Vietnam.

Statsdannelsen førte til en hurtig omveltning av sør. Kapitalistiske verdier måtte fortrenges, og det ble satset hardt på tungindustri og kollektivisering av jordbruket i sann sosialistisk ånd. Deler av befolkningen ble derfor tvunget til å forlate store byer til fordel for rurale områder. Den planlagte omfordeling, som førte til migrasjonsstrøm, skulle gagne landet ved å spre arbeidskraft for jordbruket og tungindustrien gjennom hele landet. Planen var imidlertid et stort feilgrep ved at landets utvikling stagnerte. Konsekvensen ble at Vietnam, godt hjulpet av krigenes elendige konsekvenser, fikk status som et av verdens fattigste land.

Situasjonen er dog en annen i dag dersom vi skal tro Bill Hayton. Innledningsvis i boken “Vietnam: Rising dragon” gjør han rede for en rekke utviklingssteg landet har tatt i løpet av få årtier. Dette fører til at Vietnam ikke fremstår som et utsultet og krigsherjet land i dag. Jeg får bekreftet denne påstanden, når jeg besøker Vietnam for første gang i 2011 ved å fly til Da Nang, Vietnams tredje største by. Med passet i hånden møter jeg midlertid ikke monotone individer, men smilende personell. Utenfor flyplassens ankomsthall står taxisjåfører i kø med biler av nyere dato. Taxituren går på gode veier gjennom en by med moderne bygninger rundt ethvert hjørne hvor kapitalistiske butikker og plakatooppslag regjerer. Hoteller av høy standard dukker stadig opp, og det er til og med kasinoer å se. Smilende, og i en litt spøkefull tone, forteller taxisjåføren at vi nettopp har passert en tidligere amerikansk base. Det sies at tiden helbreder alle sår. Dette virker i høy grad å være tilfellet for Vietnam.

Overraskelsesmomentet er ytterligere i Ho Chi Minh-byen, som tidligere ble kalt Saigon. Til tross for trange smug, mangfoldige gateselgere og kaotisk trafikk, virker den vestlige kapitalismen å fortrenge sosialistiske verdier på en rekke områder. Ved første øyekast oppleves byen å være en hvilken som helst asiatisk metropol framfor en melankolsk by under et sosialistisk jerngrep. Gjennom taxivinduet kan jeg oppleve en by som bader i neonlys i kveldens mørke. Dyre og moderne biler forsøker å presse seg gjennom det enorme havet av scootere. Internasjonale merkevarer er synlig overalt blant ulike butikker. Blant de mange butikker står internasjonale restaurantkjeder reist, og mangfoldige barer spiller høylyttet inter-

---

⁵³ R.R. Palmer, Joel Colton og Lloyd S. Kramer, *A history of the modern world*, 931.

⁵⁴ *Ibid.*, 931.

nasjonal musikk. En rekke steder sitter lokalbefolkningen vestlig antrukket og leker med elektroniske verktøy.

Cuba kan således gi inntrykk av en isolert kommuniststat fanget i tid hvor globaliseringens enorme krefter har gjort lite inntog. På den annen side virker globaliseringens enorme krefter ikke å gå upåaktet hen i Vietnam. Dagens Vietnam passer ikke beskrivelsen som en lite utviklet og melankolsk kommuniststat. Imidlertid kan også en ferietur til Cuba avfeie inntrykket av Cuba som en melankolsk kommuniststat dersom man besøker landets mange skatter. Sanser kan dog misledes, både Cuba og Vietnam er klassifisert som kommunistiske stater. Vi skal derfor nå se hvordan regimene har demmet opp for demokratisering og regimeendring.

4.1 Økonomisk modell

Castro-regimet kom i konfrontasjon med Washington, som tradisjonelt har hatt store interesser i landet, ved å søke støtte hos Kreml. Forholdet med USA ble ytterligere tilspisset da amerikansk etterretning fanget opp informasjon om sovjetisk utplassering av raketter på øya i 1962⁵⁵. Hendelsen, som ble kjent som Cubakrisen, førte til at verden holdt pusten mens diplomatiske kanaler forsøkte å løse krisa. Diplomati seiret. En væpnet konflikt var unngått. Krisen ga imidlertid cubansk økonomi store utfordringer. USA valgte å opprettholde en blokade av skipstrafikk som ble innført under krisens begynnelse. Amerikansk isolasjonisme førte derfor til at landet stod tidlig foran store økonomiske utfordringer. Og denne isolasjonistiske politikken er fortsatt gjeldende i dag

4.1.1 Cubanske justeringer

Cubansk økonomi skled inn i en krisetilstand da Sovjetunionen kollapset⁵⁶. Derfor ble små økonomiske oppdateringer implementert. Ordet oppdatering er brukt på grunn av at Castro-regimet avstår fra å bruke ord som reformering eller transisjon av økonomien⁵⁷. Årsaken er at ordene kan skade regimets legitimitet, som en følge av at regimet hevder det er ufeilbar. Dersom store omstruktureringer finner sted, kan regimet ikke hevde ufeilbarhet. Ett eksempel på

---

⁵⁵ R.R. Palmer, Joel Colton og Lloyd S. Kramer, *A history of the modern world*, 1000.

⁵⁶ Omar Everleny Perez Villanueva, "Foreign direct investemnt in China, Vietnam, and Cuba: Pertinent experiences for Cuba" i *Cuban economic and social development*, red. av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia (Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012), 213-214; Julia E. Sweig, "Fidel's final victory", *Foreign Affairs* 86, nr. 1 (2007):44.

⁵⁷ Jorge I. Dominguez, "On the brink of change: Cuba's economy and society at the start of the 2010s" i *Cuban economic and social development*, red. av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia (Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012), 10.

oppdatering var satsning på turisme, som i dag står for førti prosent av landets tilgang på utenlandsk valuta⁵⁸. Andre eksempler var opphør av forbudet for besittelse av utenlandsk valuta, nye skattesatser, og tillatelse for bønder å selge produkter utenfor kvotesystemet til fri prissatsing. Videre ble utenlandske investorer, dog i begrenset antall, invitert til landet. Likevel har den sentrale planøkonomimodellen bestått. En årsak er at Venezuela erstattet Sovjetunionens tidligere rolle som finansieringskilde etter tusenårsskiftet⁵⁹.

Kontinuerlige oppdateringer av økonomien ga vaklende resultater. Blant annet førte dårlig engasjement fra cubansk side til at antallet av internasjonale aktører og investorer falt. Likeså har det doble cubanske valutasystemet skapt barrierer for økonomisk vekst⁶⁰. Den cubanske befolkningen og turister operer med to ulike valutaer. Dermed sirkulerer to forskjellige valutaer i systemet: pesos og pesos convertible. Regimet har valgt fast vekselkurs for begge valutaene, og sistnevnte er låst opp mot den amerikanske dollaren. Låst vekslingskurs førte til en nasjonal bankkrise for fem år tilbake. Videre problematiseres kalkulasjon av landets økonomi. Enkelte elementer i den cubanske økonomien forespeiles å være mer verdt enn hva de egentlig er og vice versa. Dette skader landets eksport, og særdeles landbruket som er forvandlet til landets flaskehals. Eksporten har stupt siden Sovjetunionens kollaps, som en følge av at Sovjetunionen stod for opptil åttifem prosent av handelen⁶¹. Derfor er landets sukkerindustri i realiteten konkurs. Således ligger mye land brakk. Manglende politisk vilje har ført til at omfordeling av jorden er uteblitt. Vage tiltak er dog innført, slik som økt stats-subsidiering. Dette har stimulert landets økonomi. Utfallet er, som tabellen på neste side viser til, vekst i den cubanske økonomien.

---

⁵⁸ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 313.

⁵⁹ Julia E. Sweig, "Fidel's final victory", 54; Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 315.

⁶⁰ Jorge I. Domínguez, "On the brink of change: Cuba's economy and society at the start of the 2010s", 4; Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 314; Julia E. Sweig og Michael J. Bustamante, "Cuba after communism: The economic reforms that are transforming the island", *Foreign Affairs* 92, nr. 4 (2013): 106.

⁶¹ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 310.

	USA	Kina	Cuba	Bahamas	Haiti
2012	15 684 800	8 358 363	-	8 149	7 843
2010	14 419 400	5 949 786	64 328	7 888	6 635
2005	12 564 300	2 256 903	42 644	7 706	4 154
2000	9 898 800	1 198 475	30 565	6 328	3 665
1995	7 338 400	728 007	30 428	3 429	2 696
1990	5 750 800	356 937	28 645	3 166	-
1985	4 184 800	306 667	22 921	2 321	-

Tabell 1: Bruttonasjonalprodukt sammenligning Cuba⁶²

Tabellen viser bruttonasjonalprodukt, et lands samlet verdi av produserte tjenester og varer i løpet av et år, for fem land. Tall for 2012 er uteblitt for Cuba. Dette skyldes at det var ikke tilgjengelig tall for året. Imidlertid steg landets totale bruttonasjonalprodukt til 68 233 millioner amerikanske dollar i 2011⁶³. Totalt sett kan vi dermed slå fast at økonomien i Cuba har vokst.

Utsagnet bekreftes ved å se på bruttonasjonalprodukt per innbygger datasettet til UNdata. Datasettet viser en svak, dog stabil stigning⁶⁴. Samme tabell kan brukes for å rette opp en potensiell annen misforståelse. Bahamas er valgt med i sammenligningen i Tabell 1 på grunn av at landet er blant de rikeste i Karibia. Tabellen gir dog et bilde om at Cuba har en vesentlig sterkere økonomi totalt sett. Bildet er imidlertid snudd opp-ned dersom vi ser på datasettet for bruttonasjonalprodukt per innbygger. Datasettet gir den enkelte innbygger på Bahamas en verdi på 21624 dollar mot 6301 dollar på Cuba for 2012⁶⁵. Følgelig har regimet store økonomiske utfordringer, og dette viser også Tabell 1. Cuba er langt bak verdens to største økonomier, USA og Kina, dog et stykke foran regionens fattigste land, Haiti. Dette er svake tall med tanke på landets størrelse, potensiale og tilgang på ressurser. Svakt resultat skyldes dog i stor grad den amerikanske handelsboikotten. Den amerikanske blokaden er trolig tiltenkt for å styrte regimet. Det har imidlertid ikke skjedd, til tross for at cubanske myndigheter anslår at landet har tapt rundt 975 milliarder dollar på grunn av blokaden⁶⁶. Murens fall har også skadet økonomien kraftig. Østeuropeiske kommuniststater og Kina mot-

⁶² UNdata, *GDP (current US\$)*, UNdata (2014),

http://data.un.org/Data.aspx?q=gdp&d=WDI&f=Indicator_Code%3aNY.GDP.MKTP.CD.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ UNdata, *Per capita GDP at current prices - US dollars*, UNdata (2014), <http://data.un.org/Data.aspx?q=GDP+per+capita&d=SNAAMA&f=grID%3a101%3bcurrID%3aUSD%3bpcFlag%3a1>.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Bjørn-Martin Nordby, *FN vil USAs Cuba-blokade til livs*, VG Nett (25.10.2011), <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/artikkel.php?artid=10015238>.

tok åtti prosent av Cubas eksportvarer i 1989⁶⁷. Eksportinntektene har derfor falt fra 8,1 milliarder til 1,7 milliarder dollar etter kommunismens kollaps⁶⁸.

Et datasett som burde få Havanna til å skjelve, er den økonomiske veksten målt i prosent. Til tross for at landet har en gjennomsnittlig vekst på 5,3 prosent mellom 2000 og 2010⁶⁹, kan veksten karakteriseres med store svingninger fra år til år. Videre er veksten lav etter 2007 på grunn av naturkatastrofer, nedgang i tradisjonelle inntekter som landbruk og sukkerindustrien, svak effektivitet, interne finansielle utfordringer, prisøkning i import og nedgang i eksport⁷⁰. Likeså ble landet rammet kraftig av finanskrisen som startet i 2007⁷¹. Cuba ble rammet i dobbel forstand på grunn av et avhengighetsforhold til Venezuela, som også var hardt rammet av krisen.

Derfor har kontinuerlige oppdateringer av økonomien fulgt Cuba siden 2007. Blant annet vedtok regimet en oppdatering for å åpne landet ytterligere for ikke-statlige aktører i september 2010⁷². Videre er elementer som desentralisering og mer makt på lokalnivå forsøkt gjennomført. Likeså er statsfinansierte tapsprosjekt vurdert nedlagt, og begrepet *selvstendig næringsdrivende* er styrket ved at små og private bedrifter kan ansatte folk utenfor familien. Resultatet er blant annet 200 000 private skapte arbeidsplasser mellom oktober 2010 og april 2011⁷³. I samme periode ble det imidlertid foreslått å avskjedige 500 000 statsansatte. Og på den annen side er lite gjort med tungt byråkrati og sosialistiske reguleringer. Samtidig som fokus på markedskrefter økes, praktiseres fortsatt sentralprisgiving av varer. Således kan det virke som regimet fortsetter å danse salsa med økonomien.

4.1.2 Vietnamesisk overhaling

Historien er annerledes i Vietnams tilfelle. Riktignok var de økonomiske utfordringene også mangfoldige ved gjenforeningen av landet. Vietnam ble rammet av stagnasjon og ulike kriser kort tid etter gjenforeningen, som en følge av tiår med krigshandlinger. Videre mistet Vietnam internasjonal bistand da regimet valgte å intervenere i Kambodsja på slutten av 70-tallet. Motbør førte derfor til at det kommunistiske styret valgte å flørte med kapitalismen. Målet var

---

⁶⁷ Cato Næverdahl, *Cuba: Næringsliv*, Store norske leksikon (14.02.2009), <http://snl.no/Cuba/n%C3%A6ringsliv>.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ UNdata, *GDP growth (annual %)*, UNdata (2014),

http://data.un.org/Data.aspx?q=gdp&d=WDI&f=Indicator_Code%3aNY.GDP.MKTP.KD.ZG.

⁷⁰ Omar Everleny Perez Villanueva, "The Cuban economy: An evaluation and proposals for necessary policy change" i *Cuban economic and social development*, red. av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia (Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012), 22.

⁷¹ Jorge I. Dominguez, "On the brink of change: Cuba's economy and society at the start of the 2010s", 3.

⁷² Ibid., 10.

⁷³ Ibid., 16.

imidlertid ikke å forkaste planøkonomien. Planen var sett på som en metode for å redde planøkonomien ved å eksperimentere i liten skala. Eksperimentet slo dog feil på grunn av at det illegale markedet fikk en stor opptur og slo rot i samfunnet.

Press mot det vietnamesiske regimet økte kraftig i 1986 på grunn av inflasjon, fraværende økonomisk vekst, fall i matvareproduksjon, og dødsfallet til generalsekretæren Le Duan⁷⁴. Derfor valgte regimet å iverksette en stor økonomisk reform kalt doi moi. Således grep liberalistiske ideer makten i landet. Landets økonomiske modell gikk fra sentralisert planøkonomi til markedskrefter. Resultatet var blant annet en opptur for jordbrukssektoren og matvareproduksjon, som en følge av at landets bønder fikk kontroll over egne områder. Derfor fikk også landets økonomi en oppsving. Prosessen var dog langsom på grunn av at regimet fortsatte å holde en sterk hånd over økonomien ved statlig inngrep. Regimets egen overlevelse var, og er fortsatt, prioritert framfor potensielle nedturer og kriser.

Sovjetunionen finansierte omkring førti prosent av Vietnams statsbudsjett⁷⁵. Inntektskilden forsvant da Sovjetunionen opphørte å eksistere. Derfor kom Vietnam i økonomiske vansker, til tross for at regimet valgte å agere før Sovjetunionens fall. Sovjetunionens kollaps førte imidlertid til at regimet implementerte ytterligere reformer. Blant annet åpnet landet for utenlandske investeringer. Vestlige multinasjonale selskaper innehadde ingen betenkeligheter ved å drive handel med en kommunistisk stat. Landets geografiske lokalisasjon, billig arbeidskraft og dårlig organiserte fabrikker lokket kapitalistiske krefter til landet. Regimet beholdt dog stor grad av kontroll. Utenlandske investeringer ble kanalisert i prosjektsamarbeid med vietnamesiske statseide selskaper. Dette skremte ikke utenlandske investorer. Som tabellen under viser, økte Vietnams totale brutto nasjonal produksjonsverdi kraftig.

	USA	Kina	Vietnam	Kambodsja	Laos
2012	15 684 800	8 358 363	141 669	14 062	9 299
2010	14 419 400	5 949 786	106 427	11 242	7 181
2005	12 564 300	2 256 903	52 917	6 293	2 736
2000	9 898 800	1 198 475	31 173	3 654	1 731
1995	7 338 400	728 007	20 736	3 441	1 764
1990	5 750 800	356 937	6 472	-	866
1985	4 184 800	306 667	14 094	-	2 367

Tabell 2: Bruttonasjonalprodukt sammenligning Vietnam⁷⁶

⁷⁴ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon* (New Haven: Yale University Press, 2010), 5.

⁷⁵ Ibid., 6.

⁷⁶ UNdata, *GDP (current US\$)*, UNdata (2014).

Tabellen viser en sammenligning av Vietnams totale økonomi med dens naboer og verdens to største økonomier. Ved å se på tabellen, kan vi slo fast at Vietnams økonomiske vekst har vært eksplosiv. Verdiene har økt fra 14 094 til 141 669 millioner dollar. Dermed har bruttonasjonalproduktet økt med litt over ni ganger. Tabellen viser imidlertid til en utvikling for et tidsperspektiv på tjueåtte år. Således kan ordet *eksplosiv* virke misledende. Landet har på den annen side gått fra å være et av de fattigste i verden, til å bli et av verdens mest fremvoksende økonomiske marked. I tillegg ser vi et fall i veksten rundt 1990. Dermed har landet vært utsatt for økonomiske problemer. Svekket økonomi rundt 1990 skyldtes nedgang i matproduksjon, omstruktureringsproblemer, inflasjon på over 400 prosent, store militærutgifter og problemer i Sovjetunionen⁷⁷. Veksten har siden vært stor.

Vi ser dog at Vietnam er langt bak verdens to største økonomier, USA og Kina. USA og Kina opplevde riktignok ikke å være åsted for årtier med krigshandlinger etter 1945. I tillegg er landene på ulike utviklingsstadier. Dermed er en sammenligning lite nyttig. På den annen side er Vietnam langt foran dens naboland i vest, som deler samme turbulente historie ved å være tidligere deler av Fransk Indokina. Og dersom vi velger å se på data av bruttonasjonalproduktvekst målt i prosent, er veksten i Vietnam større enn i USA. Ved å bruke tilgjengelig data for årene fra 1985 til 2012, og utføre gjennomsnittregning, får Vietnam en gjennomsnittlig vekst på 6,69 prosent fordelt over tjueåtte år⁷⁸. Landet er kun forbigassert av to land: Kina med en gjennomsnittlig vekst på 9,87 prosent, og Kambodsja med 7,75 prosent. Kina er dog verdens mest folkerike land med verdens nest største økonomi, og data fra Kambodsja er først hentet etter 1994. Dette er rundt tiden da FN startet gjenoppbygging av landet etter årrekker med vanstyre og borgerkrigliknende tilstander. Vietnam henger likevel bak i perioden 1994-2012 med en gjennomsnittlig vekst på 7,20 prosent etter 1994.

Velger vi å se på BNP per innbygger, er rangeringen mellom statene den samme. Unntaket er Laos, som går forbi Kambodsja⁷⁹. Vietnam hadde en BNP per innbygger verdi på 1716 dollar i 2012. Således ligger landet langt bak Cuba til tross for at Vietnam har vesentlig større økonomi enn Cuba. Dette kan forklares ved at folketallet er litt over åtte ganger høyere i Vietnam⁸⁰. På den annen side indikerer dette at den økonomiske fordelingen er meget skjev i Vietnam. Vi vil komme tilbake til fordelingen under kapittelet om sosiale forskjeller.

---

⁷⁷ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 5.

⁷⁸ UNdata, *GDP growth (annual %)*.

⁷⁹ UNdata, *Per capita GDP at current prices - US dollars*.

⁸⁰ Nils Petter Thuesen, *Vietnam*, Store norske leksikon (28.12.2012), <http://snl.no/Vietnam>; Store norske leksikon, *Cuba*, Store norske leksikon (30.04.2009), <http://snl.no/Cuba/>.

4.1.3 Økonomisk modell som demokratiseringsfaktor

Økonomisk utvikling i positiv retning fører til at verdier og holdninger dreies mot demokratiske verdier blant et gitt lands innbyggere⁸¹. Fokusering på forholdet mellom økonomisk utvikling og demokratisering er en dominant teori innenfor en strukturell tilnærming gjennom utviklingsarbeid og demokratiassistanse⁸². Teoriens opprinnelse kan lokaliseres til 1950-tallet⁸³ og Seymour Martin Lipsets presentasjon av sammenhengen mellom demokrati og økonomisk utvikling. Kortfattet fremstiller teorien eksistens av et forhold mellom økonomisk og politisk fremgang. Problemet er dog at teorien ikke stadfester hvorvidt det er den økonomiske framgangen som fører til demokratisering, eller hvorvidt demokratisering fører til økonomisk vekst. Teorien viser kun en sammenheng mellom to variabler. Dermed tar den ikke sikte på andre potensielle forklaringsfaktorer som for eksempel statens rolle eller historisk kontekst. Derfor eksisterer rike og autoritære stater som Saudi Arabia og Kina. Og funn i denne oppgaven tyder på at teorien ikke gjelder Vietnam og Cuba. Vietnam har opplevd en sterk økonomisk utvikling. På den annen side er den økonomiske utviklingen på Cuba moderat. Demokratisering er imidlertid en langvarig prosess. Prosessen tok vestlige land flere århundre. Likevel kan et flytende maktskifte fra stat til samfunnet kunne identifiseres dersom et lands rikdom øker⁸⁴. Dette virker dog ikke å være tilfellet for verken Cuba eller Vietnam.

Både Cuba og Vietnam opplevde imidlertid økonomisk krise etter Sovjetunionens kollaps. Følgelig var en potensiell faktor for demokratisering til stede: økonomisk krise. Samuel Huntington hevder at moderat sosioøkonomisk utvikling kombinert med økonomisk nedgang, gir stor sannsynlighet for overgang fra autoritært styresett til demokrati⁸⁵. Dette var tilfellet for Sovjetunionen. Økonomisk utføre førte til en rekke sosiale problemer, hvis utfall førte til regime kollaps⁸⁶. På grunn av at Cuba opplevde både en moderat sosioøkonomisk utvikling og økonomisk nedgang, er landet et godt utgangspunkt for teoriens scenario. Castro-regimet har imidlertid ikke vært offer for kollaps, til tross for at Cuba hadde store økonomiske vansker etter Sovjetunionens havari. Cuba led av negativ utvikling i bruttonasjonalprodukt fra 1990 til 1994⁸⁷. Således svekkes hypotesen, og minner oss om at mange variabler avhenger for demokratisering.

---

⁸¹ Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 98.

⁸² Alicia Phillips Mandaville og Peter P. Mandaville, "Introduction: Rethinking democratization and democracy assistance", 6.

⁸³ Peter J. Burnell, "Democratization", 264; Alicia Phillips Mandaville og Peter P. Mandaville, "Introduction: Rethinking democratization and democracy assistance", 6.

⁸⁴ Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 99.

⁸⁵ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 72.

⁸⁶ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 590.

⁸⁷ UNdata, *GDP growth (annual %)*.

En årsak for hvorfor Cuba ikke har opplevd et regimeskifte, kan lokaliseres i hvordan Castro-regimet håndterte økonomiske krisetider. Regimet valgte å beholde sentral planføring av økonomien, samtidig som enkle reformer ble implementert etter hvert som økonomien støtte på problemer. Således kan regimets håndtering av økonomisk krise gi assosiasjoner av et individ med svak økonomi og gammel bil: dersom en bildel slites ut, byttes den utslitte delen med andre deler. Når den erstattet delen svikter, erstattes den med nye deler. Således utsettes bilen for kontinuerlig reparasjon, i samme grad som Cubas økonomi utsettes for sykluser av oppdateringer. Følgelig kan det virke som at Castro-regimet er usikker for hvorvidt det ønsker markedsøkonomi eller ikke. Utfallet er turbulent økonomi. Elementer som dårlig planlegging, dobbel valuta, statlig kontroll og faste valutakurser til dollar taler for fortsatt kranglete økonomi.

Således lider cubansk økonomi av strukturelle problemer, som er i første rekke ignorert på grunn av landets eksterne støttespillere. Til tross for Sovjetunionens kollaps, og dermed uteblivelse av økonomisk støtte, var det et svakt press fra befolkningen om reform av den økonomiske politikken på 90-tallet og begynnelsen av det nye årtusenet⁸⁸. Grunnen var at Venezuela erstattet Sovjetunionens rolle: “Venezuela’s money freed Cuban leaders from having to think about changes that should have been adopted long ago”⁸⁹. Forholdet endret seg da Venezuela ble rammet av finanskrisen i det tjuetførste århundret. Derfor ble Cuba nødt til nok en gang å foreta økonomiske justeringer. Dermed kan det hevdes at Cubas økonomi lider av status quo. Samtidig utfordrer en voksende aldersbølge landets økonomi⁹⁰. Og landets økonomi er stor grad avhengig av en suksessfull servicesektor.

Andre eksempler på strukturelle problemer er lav produksjonseffektivitet i industrien, og avhengighet av matimport som en følge av feilslått jordbrukspolitikk⁹¹. Avhengigheten skyldes av at landet har tradisjonelt vært en stor sukkereksportør. Derfor har dyrkbar jord gått til sukkerindustrien. Eksporten av sukker er dog kraftig redusert. Regimet har ikke maktet en omstilling til andre jordbruksområder. En rekke analytikere evnet potensielle forandringer da Fidel Castro overlot makten til broren Raul Castro. Ingen store forandringer er dog implementert. Raul Castro har riktignok innført ytterligere, dog saktegående reformer.

---

⁸⁸ Jorge I. Dominguez, “On the brink of change: Cuba’s economy and society at the start of the 2010s”, 2.

⁸⁹ Ibid., 3.

⁹⁰ Julia E. Sweig og Michael J. Bustamante, “Cuba after communism: The economic reforms that are transforming the island”, 104.

⁹¹ Omar Everleny Perez Villanueva, “The Cuban economy: An evaluation and proposals for necessary policy change, 21; Julia E. Sweig og Michael J. Bustamante, “Cuba after communism: The economic reforms that are transforming the island”, 105.

Regimet vedtok for eksempel å fjerne det doble valutasystemet sent i fjor⁹². Det gjenstår imidlertid å se når og hvorvidt dette lar seg gjennomføres. Til tross for at Raul Castro ansees for å være mer pragmatisk enn broren, eksisterer det ikke forventninger til at store omveltninger vil forekomme⁹³.

Vietnam har på den annen side opplevd en total forandring av landets økonomisk modell. Landet begynte å eksperimentere med markedsøkonomiske elementer allerede på 80-tallet. Årsaker for dette var økonomisk stagnasjon, svak sosialpolitikk, smitteeffekt fra naboland, et tankeskifte blant tidligere konservative politikere, amerikansk omfavnelse, og dårlig statskapasitet. I et langsiktig perspektiv førte dette til at landet gikk fra å være importør av ris, til å bli verdens nest ledende eksportør av ris⁹⁴. Videre blomstret økonomien kraftig som en følge av at landet ble en voksende aktør i internasjonal handel. Store internasjonale bedrifter, slike som Canon, Dell og Samsung, investerte i landet som en potensiell kinesisk sikkerhetsventil.

Vietnamesiske myndigheter konsoliderte rollen som en fremtredende internasjonal handelsaktør ved å underskrive en bilateral avtale med USA i 1999, etablere et aksjemarked i Ho Chi Minh-byen, og inngå medlemskap i WTO syv år senere⁹⁵. Vietnam er derfor et av verdens mest voksende markeder i dag. Regimet opplevde imidlertid problemer med å skaffe jobber til det økende befolkningstallet. Derfor ble private bedrifter lovliggjort i 1999. I det påfølgende året var 160 000 selskaper etablert⁹⁶. Således har privat kapitalisme fått innflytelse i et kommunistisk land. Flesteparten av bedriftene er dog små.

Investeringer i Vietnam har imidlertid møtt utfordringer. Landets infrastruktur og lave utdannelsesnivå er blant de fremste barrierene. Videre er investeringer risikofylt på grunn av en svak representert rettsstat. Den hollandske banken ABN Amro er et godt eksempel på dette. Banken ble i realiteten utsatt for utpressing av regimet, som en følge av at en statsansatt var mistenkt for spekulativ handel. Videre kan handel med landet oppfattes uetisk på grunn av

---

⁹² BBC, *Cuba to scrap two-currency system in latest reform*, BBC (22.10.2013), <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-24627620>.

⁹³ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 324.

⁹⁴ Regina Abrami, "Commentary: A view from the East. Trade, investment, and economic reform" i *Cuban economic and social development*, red. av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia (Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012), 240; Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 98.

⁹⁵ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 8.

⁹⁶ *Ibid.*, 8.

epidemisk nivå av korrupsjon⁹⁷. Mellommenn er nødvendig for å oppnå tilgang til kontakter, og slike nøkkelpersoner belønnes med store summer eller verdier⁹⁸. I tillegg viser erfaring at regimet holder seg passiv dersom dens makt eller omdømme ikke er i fare. Regimet har den absolutte makt, og nøler ikke med å vise dette dersom det føler seg truet.

Ser man på årsakene til hvorfor Vietnam valgte å eksperimentere med markedsøkonomiske elementer i cubansk kontekst, er økonomiske problemer til stede. På den annen side er god sosialpolitikk et legitimeringsgrunnlag for Castro-regimets. Videre er landet mindre utsatt for smitteeffekt fra omkringliggende land. Naboøyene er ikke sterke økonomer. Raul Castro har imidlertid vist seg villig til å innføre reformer. Ingen er dog av betydelig forandring. Statskapasiteten er i tillegg sterkt representert blant befolkningen på grunn av at den sosialistiske ideologien har penetrert store deler av ulike sfærer i samfunnet.

Vi kan således slå fast at både Cuba og Vietnam opplevde økonomisk krise etter Sovjetunionens kollaps. Likeså ble reformer implementert for å unngå regimeendring. Regimene valgte imidlertid ulik grad av økonomisk reformering. Likevel har begge landenes økonomi vokst. Dermed er det interessant å se hvorvidt landenes befolkning har tjent på økonomisk opptur. Vi skal derfor se på sosiale forskjeller nå.

4.2 Sosiale forskjeller

Historiske erfaringer viser at økt statlig kontroll over økonomien har ofte ført til stagnering og nedgangsperioder⁹⁹. Dette er dog ikke tilfellet for Vietnam. Årsaken er at statseide bedrifter i realiteten benyttes som private bedrifter av dens eiere. I vietnamesisk kontekst er eierne statsråder, partiorganer, partimedlemmer og individer med gode kontakter til regimet. Således har en økonomisk elite vokst fram. Eliten består dermed av enten partimedlemmer eller individer med forbindelse til partiet. Ved å inngå pakker og stor bruk av korrupsjon, har eliten konsolidert makt og innflytelse. Makten er ytterligere styrket gjennom etablering av datterselskaper og skyggeselskaper. Utfallet er økt kriminalitet, korrupsjon og uetiske virksomheter i et uoversiktlig marked¹⁰⁰.

Følgelig har en balansegang mellom statlig kontroll og liberalisering ført til fordelingskonflikt mellom fellesskapet og individer. Med rette kontakter kan selv brylluper, som koster flere tusen dollar, være gratis ved å be innflytelsesrike personer¹⁰¹. Likeså kan individer

---

⁹⁷ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 284.

⁹⁸ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 23.

⁹⁹ *Ibid.*, 7.

¹⁰⁰ *Ibid.*, 19.

¹⁰¹ *Ibid.*, 2.

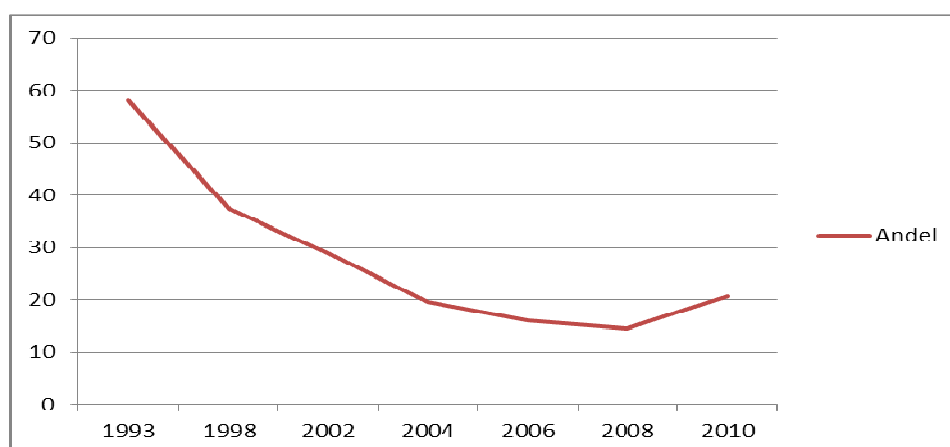

bedrive tvilsom business, og man kan operer utenfor loven med de rette kontaktene. Et godt eksempel på dette er den tidligere nattklubben the New Century i Hanoi, Vietnams hovedstad. Nattklubben ble drevet av en venn til den tidligere statsministeren Phan Van Khai. Samtidig var nattklubben kjent for å bryte prostitusjon og narkotika lovlovgivingene. Først da statsministeren gikk av og eieren kom i konflikt med andre elitemedlemmer, var nattklubben utsatt for razzia¹⁰². Dermed kan det hevdes at vietnamesisk kapitalisme i realiteten er familievirksomhet og pyramidekamp.

Vietnam kan imidlertid vise til store forbedringer for landets befolkning: “malnutrition has fallen, infectious diseases have been contained and life expectancy lengthened”¹⁰³. Levestandarden for vietnamesere har økt kraftig¹⁰⁴. Likevel har en liberalisering av økonomien ført til at subsidiesystemet til fjerntliggende områder har kollapset¹⁰⁵. Dette har ført til en stagnasjon i utviklingen ved rurale områder, hvor offentlige tjenester som helse og skole er tapere. Rurale områder er dog ikke kun skadelidende i omveltningen. En pakt mellom regimet og en voksende elite kan identifiseres. Regimet er fornøyd med stålkontroll over landet, og eliten er fornøyd gjennom personlig vinning. Således brukes statsbedrifter i realiteten som brikker i et spill for makt, rikdom og innflytelse. Dermed kan man fundere over hva resten av befolkningen sitter igjen med.

4.2.1 Tallenes tale

Data viser en fenomenal bragd ved fattigdomsreduksjon:

Figur 2: Nasjonalfattigdomsgrense Vietnam¹⁰⁶

¹⁰² Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 59-60.

¹⁰³ Ibid., 27.

¹⁰⁴ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 103.

¹⁰⁵ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 39.

¹⁰⁶ UNdata, *Population below national poverty line, total, percentage*, UNdata (2014), <http://data.un.org/Data.aspx?q=poverty+line&d=MDG&f=seriesRowID%3a581>.

Figuren viser at prosentandelen av Vietnams befolkning som anses å leve under den nasjonale fattigdomsgrensen, er redusert kraftig over tid. Følgelig kan det hevdes at befolkningen nyter godt av landets økonomiske opptur. Videre er en rekke av landets millenniumsmål, som er satt av FN, nådd. Derfor har landet steget opp fra grupperingen av verdens fattigste land. Dersom vi imidlertid forsøker vi å sammenligne Vietnam med dets naboland og verdens to største økonomier, støter vi på problemer. Den fremste utfordringen er tilgang til data. Det er ingen tilgjengelig data for USA, og siste rapporterte tall for Kina er fra 1998 med verdien 4,6 prosent. Data for Laos og Kambodsja er dog lettere tilgjengelig, dog begrenset. Tall for 2007 viser verdien 30,1 for Kambodsja og 27,6 for Laos i 2008. Således kan vi slå fast at utbredelsen av fattigdom er lavere i Vietnam enn dens naboland.

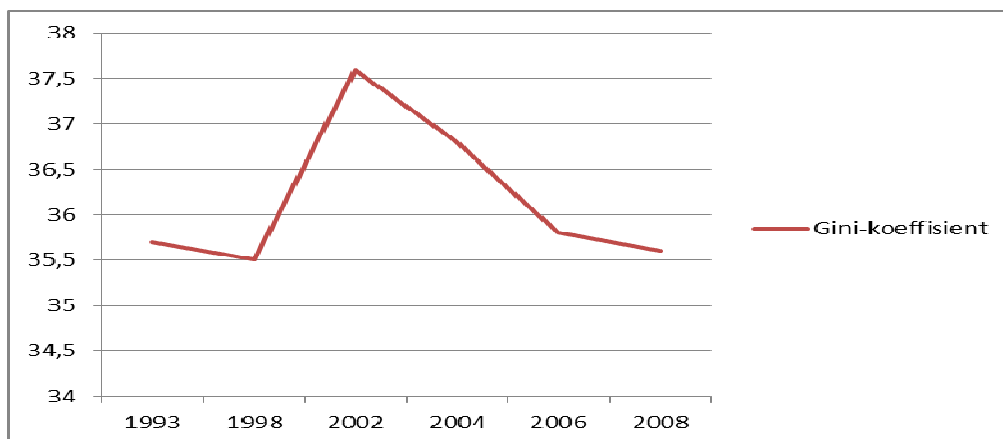
Bruk av begrepet nasjonalfattigdomsgrense kan dog være misledende. Dette følger blant annet på grunn av at fattigdom er vanskelig å definere. Konseptet tolkes for eksempel forskjellig i Norge og Vietnam. Videre kan begrepet tolkes ulikt blant Vietnams urbane og rurale folkegrupper, som en følge av forskjellig verdisetting. Tradisjonelt har Verdensbanken plassert individer med en kjøpekraft mindre enn 1\$ under den nasjonale fattigdomsgrensen. Således kan det hevdes at fattigdom er ikke-eksisterende i Norge. Realiteten er dog en annen. Fattigdom kan kjennetegnes ved ekskludering av individer fra deltakelse i Norge. På den annen side kan fattigdom virke å være en kamp mellom overlevelse og død i Vietnam. Måleenheten er også kontroversiell for Verdensbanken. Selv operer organisasjonen med fem ulike fattigdomsgrenser: 1,25\$, 2\$, 2,5\$, 4\$ og 5\$¹⁰⁷. Verdien for 2010 i Figur 2 er utarbeidet gjennom en revidert definisjon fra 2010, og lar seg således vanskelig å sammenligne foregående år¹⁰⁸. Måleenheten er således omdiskutert, og ytterligere kontroversiell på grunn av at en stat definerer fattigdomsgrensen for dens respektive territorium ved å kalkulere en minimal sum for et anstendig liv. Derfor er den nasjonale fattigdomsgrensen på 17,2 prosent i følge det vietnamesiske kommunistregimet¹⁰⁹. På neste side gir Figur 3, som viser Vietnams inntektsfordeling og er hentet fra Verdensbankens database, et annet bilde av den økonomiske utviklingen og befolkningens gevinst.

---

¹⁰⁷ The World Bank, *Poverty & equity: Vietnam*, The World Bank (2014), <http://povertydata.worldbank.org/poverty/country/VNM>.

¹⁰⁸ UNdata, *Population below national poverty line, total, percentage*.

¹⁰⁹ The World Bank, *Poverty & equity: Vietnam*.

Figur 3: Gini-koeffisient Vietnam¹¹⁰

Ved å sammenligne Figur 2 med Figur 3 dukker et interessant funn opp. Førstnevnte figur viser en nedgang i fattigdom. Sistnevnte figur viser økende forskjell i inntekt. På den annen siden ser vi at inntektsfordelingen er tilnærmet stabil og status quo. Unntaket er en stigende kurve i begynnelsen av det tjuetførste århundret. Verdiene i figuren tilsier at inntektsfordelingen i Vietnam er fortsatt stor. Årsaken er at 0 tilsier perfekt fordeling. 100 er motpolen. En verdi på 35,6 er dermed svakt. Påstanden får ytterligere kraft ved at sosial likhet er blant pilarene for regimet på grunn av at landet er kommunistisk.

Forsøker vi å sammenligne Vietnam med naboland og verdens to fremste økonomier, støter vi igjen på problemer med tilgang til data. Det er ingen verdier for USA. Kina har dog verdien 42,6 for 2008. Dette sier oss at inntektsfordelingen er mer balansert i Vietnam enn Kina. Dette gjelder også forholdet til nabolandene, hvor henholdsvis verdien 1,1 skiller landet fra Laos og verdien 2,3 fra Kambodsja.

Figuren sier ikke at befolkningen blir fattigere. Det er imidlertid klart at enkelte individer må tjene på landets økonomiske revolusjon. Videre er verdiene for 1993 basert på en liten populasjon og uteblivelse av landets fattigste¹¹¹. Likeså er regimets undersøkelser basert på svak oppdatering av data for rurale og urbane områder. Områder som tidligere var rurale, er i realiteten forsteder til byer i dag¹¹². I tillegg er forskjellene mellom rurale og urbane områder store. Lønninger er blant annet fem ganger høyere i byer enn rurale områder¹¹³. Videre har geografiske lokalisasjoner ført til inntektsforskjeller blant risdyrkende bønder. Dette kan eksemplifiseres ved å sammenligne dyrking av ris ved Mekongdeltaet med fjellområder. På grunn av klimatiske forskjeller, infrastruktur, og tilgang for eksport, er forskjeller

¹¹⁰ The World Bank, *Gini index*, The World Bank (2014), <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>.

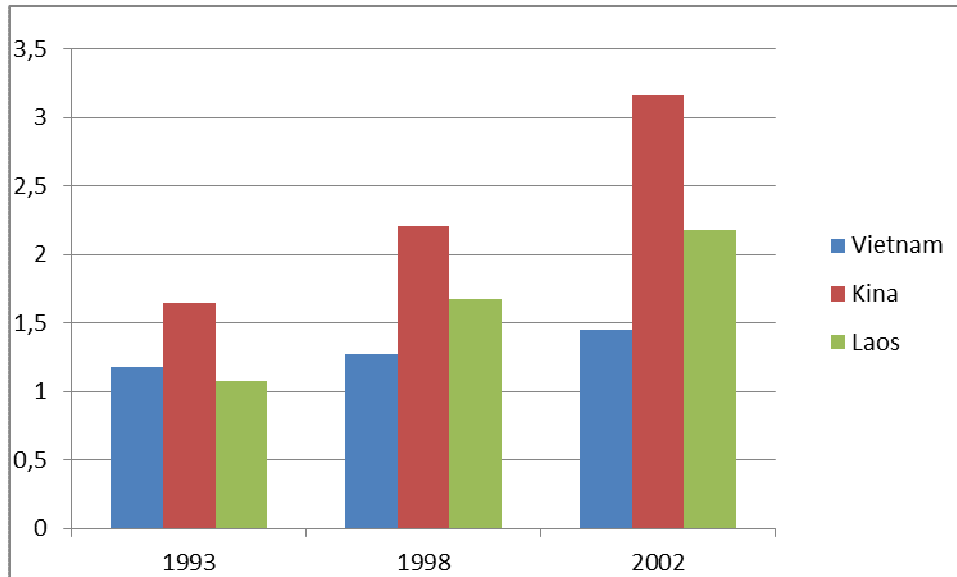
¹¹¹ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 24.

¹¹² Jonathan Pincus og John Sender, "Quantifying poverty in Viet Nam: Who counts?", *Journal of Vietnamese Studies* 3, nr. 1 (2008).

¹¹³ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 37.

skapt. Således kan det hevdes at det å avslutte livet som bonde, er en snarvei til rikdom. Derfor har Vietnam opplevd økende migrasjon, som kompliseres ved streng anti-migrasjon lovgiving. Denne politikken kalles ho khau, og har hovedsakelig to funksjoner: hindre urbanisering og gi regimet en god oversikt over befolkningen.

Lovgivingen har dog ikke hindret hærer av migrasjonsarbeidere i å innta byer. Dette fører dog til at migrasjonsarbeiderne er avhengige av gode regimevennlige kontakter. Årsaken er at kontaktpersonene må bestikkes på grunn av at migrasjonsindividens skjebne henger i myndighetenes hånd dersom illegal immigrasjon avsløres. Ved å foreta ulovlig emigrasjon kan man straffes hardt og deporteres. Videre vil viktige ting som registrering av nyfødte barn eller giftemål, vise seg å være svært vanskelig eller tilnærmet umulig¹¹⁴. Ved bestikkelser kan statsansatte snu ryggen til, eller gi en ny og falsk bostedstillatelse. Dersom man ikke har penger, er man i realiteten et ikke-eksisterende individ. Således kan store deler av den vietnamesiske økonomien karakteriseres som skyggeøkonomi. Dette fører til at verdier skjules. Følgelig eksisterer en overhengende sjanse for at gapet mellom fattig og rik er stort og økende. Dette kan eksemplifiseres ved å se på landets gnierindeks. Som Figur 4 viser, kommer Vietnam imidlertid godt ut. Skalaen strekker seg fra 0-10, hvor av 0 er best. Datasettet er dog lite oppdatert, og begrenset med kun tre verdier over 10 år.

Figur 4: Gnierindeks sammenligning Vietnam¹¹⁵

Verdiene, som er hentet fra Globalis, viser en økning i kløften til fordelingen av landets rikdom. Denne økningen er dog veldig liten sammenlignet med to andre land (USA og

¹¹⁴ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 71.

¹¹⁵ FN-sambandet, *Gnierindeksen i Vietnam*, Globalis (2014), [http://www.globalis.no/Land/Vietnam/\(show\)/indicators/\(indicator\)/5790](http://www.globalis.no/Land/Vietnam/(show)/indicators/(indicator)/5790).

Kambodsja er uteblitt på grunn av manglende data). Et voksende gap kan imidlertid virke surrealistisk for en sosialistisk stat. Dermed kan det hevdes at regimet sliter med å fordele landets rikdom i rett sosialistisk ånd. Samtidig balanserer regimet på et knivblad mellom befolkningsvekst og sosiale forskjeller. Befolkningsvekst er viktig for landet. På den annen side kan befolkningsvekst føre til økende sosiale forskjeller. Derfor har landet implementert en tobarnspolitikk som sier at man ikke har lov til å føde mer enn to barn. Lovgivingen har dog ikke gitt ønskede resultater¹¹⁶. Således foregår en hårfin kamp mellom fattigdomsreduksjon og fortsatt økonomisk vekst. Derfor har innenrikspolitikken svinget hyppig mellom å favorisere befolkningsvekst og stabilitet.

4.2.2 Hva med Cuba?

Det er umulig å finne statistisk data for Cuba på grunn av at regimet ikke har publisert data. Dette må ikke tolkes dit hen at sosiale forskjeller ikke eksisterer. Tvert om dersom man velger å tro på en fersk avisartikkel, hvor en journalist hevder at fattigdommen øker i landet¹¹⁷. På den annen side er nyhetssaken publisert i en amerikansk delstat som stiller seg veldig kritisk til Castro-regimet. Videre er blant annet utdanning, transport, kultur, basisvarer og helse-tjenester gratis eller særdeles billig på Cuba¹¹⁸. Derfor er sosial sikkerhet i høy grad ivaretatt for befolkningen. Cuba er kjent for å tilby befolkningen et godt sosialt tilbud. Tjenestene er rangert bedre enn hva andre regionale demokratiske stater kan tilby¹¹⁹. Derfor har befolkningen på øystaten en høy forventet levealder. Hjerteroperasjoner er for eksempel tilnærmet umulig for fattige i Latin Amerika, men tilgjengelige for hele befolkningen i Cuba.

På den andre siden er lønnsnivået på Cuba svært lavt. Den gjennomsnittlige lønnen er omkring 250 pesos¹²⁰. Sammenligner man beløpet med vestlige land, virker lønnen å dekke kun et minimalistisk levesett. Således kan man hevde at befolkningen er fattig. Realiteten er dog en annen. Lav lønn resulterer nødvendigvis ikke i sosiale forskjeller. Samfunnet er strukturert annerledes på Cuba enn for eksempel i USA. Velger man i tillegg å se på den reelle kjøpekraften og sammenligne den med for eksempel USA, kommer cubanere bedre ut enn

---

¹¹⁶ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 3.

¹¹⁷ Juan O. Tamayo, *Poverty in Cuba increases as government slashes social spending, expert says*, Miami Herald (09.02.2014), <http://www.miamiherald.com/2014/02/08/3921652/poverty-in-cuba-increases-as-government.html>.

¹¹⁸ Louise Österlin og Horacio Fariñas, *Cuba: En annen verden er mulig*, overs. av Rolf Gran (Oslo: Cubaforeningen i Norge, 2005), 164.

¹¹⁹ Darren Hawkins, "Democratization theory and nontransitions: Insights from Cuba", *Comparative Politics* 33, nr. 4 (2001): 446.

¹²⁰ Louise Österlin og Horacio Fariñas, *Cuba: En annen verden er mulig*, 165.

amerikanere¹²¹. Derfor betyr ikke lav lønn at man er fattig. Problemet er at vi sammenligner et kapitalistisk med et sosialistisk samfunn. For eksempel har ikke alle amerikanere tilgang til helsetjenester på grunn av økonomiske barrierer. Til tross for at endring er fattet under Barack Obamas presidentverv, er situasjonen annerledes i Cuba. Inntekt er dermed en liten faktor ettersom tilgang til utdanning og helsetilbud er to konkretiserende eksempler som spiller inn. Følgelig har cubanere et annet forbruksmønster. Således kommer ulike verdier og syn i konflikt med hverandre. Dermed kan vi si at tilgang til individuelle materielle verdier er erstattet med fellesskapets verdier. Vi har imidlertid sett at Cuba gjennomfører kontinuerlige reformer for å stimulere økonomien. Landets sosiale sikkerhetsnett er en av taperne. I tillegg er luksusvarer, slik som videospillere og bensin, særdeles dyrt. Og i likhet med Vietnam er det også store sosiale forskjeller mellom urbane og rurale områder i Cuba¹²².

En nedgående trend i sosiale forskjeller har inntruffet siden 60-tallet. Cuba var i stor grad et egalitært og homogent samfunn under den kalde krigen. Sovjetunionens kollaps, og påfølgende kriser og oppdateringer/reformer, førte til at gapet mellom sosiale klasser økte. Endringene førte til at vitale strukturelle elementer som høy grad av statsansettelse og systematisk sosial struktur, ble skadelidende. Landet har derfor opplevd en voksende kløft for begrepet sosiale forskjeller¹²³. Kløften er synlig i dagens Cuba ved forskjeller i materielle verdier, inntekt og utdanning¹²⁴. Resultatet er endring av landets sosiale struktur. Mest merkbart er en økning i ulikhet blant inntekt for kjønn og hudfarge. Kvinner er i en dårlig statistisk stilling på grunn av at de er overrepresentert blant cubanere som lever i fattigdom, og underrepresentert i arbeidsmarkedet¹²⁵. Følgelig er Cuba et mannsdominert samfunn. Når det gjelder hudfarge, er fargede individer overrepresentert i statistikkene over arbeidsledige og dårlig boforhold¹²⁶. Følgelig er grupperingen også underrepresentert i høyere lønnede yrker.

Strukturelle forandringer har ført til at servicesektoren og privat næringsliv er i stor grad veien til økonomisk og sosial lykke i landet. Her står hvite menn med tilgang til turisme i en særstilling på grunn av tilgang til utenlandsk valuta. Således har det oppstått en kløft mel-

---

¹²¹ Louise Österlin og Horacio Fariñas, *Cuba: En annen verden er mulig*, 164.

¹²² Jorge I. Domínguez, "On the brink of change: Cuba's economy and society at the start of the 2010s", 1.

¹²³ Ibid., 8; Mayra Espina Prieto, "Introductory note: The social mobility perspective and its usefulness for the analysis of inequality and social policy in Cuba" i *Cuban economic and social development*, red. av Jorge I. Domínguez, Omar Everleny Pérez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia (Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012), 251.

¹²⁴ Mayra Espina Prieto og Viviana Togo González, "Structural change and routes of social mobility in today's Cuba: Patterns, profiles, and subjectivities" i *Cuban economic and social development*, red. av Jorge I. Domínguez, Omar Everleny Pérez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia (Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012), 283.

¹²⁵ Ibid., 274.

¹²⁶ Ibid., 276.

lom individer med tilgang til peso og dollar. Derfor har jobb i statlig sektor, håndkraft og industri opplevd flukt. En professorsønn kan tjene mer på å guide turister en kveld enn hva faren vil tjene i løpet av en måned¹²⁷. Det doble valutasytemet har videre forsterket kløften ved at individer med familie utenfor øyas grenser kan motta dollar¹²⁸. Ved å sende dollar kan levestandarden øke for mottakerne på Cuba. I tillegg har ulike utgangspunkt for å greie den sosiale omstillingen ført til sosiale ulikheter. Veien opp landets sosiale rangstige er trang på grunn av at utdanning og kontaktnettverk er nødvendig for å kunne oppnå gode stillinger¹²⁹. Denne selekteringen reflekteres tilbake på kjønn, hudfarge og geografisk lokalisasjon.

Korrupsjon er også utbredt på Cuba. Begrepet har dog ikke like sterk tilstedeværelse som i Vietnam. Korrupsjonen er midlertid en faktor som skaper sosiale forskjeller. Svartebørs for ulike ressurser er sterkt utbredt i landet. Derfor forsøkte regimet med en reverseringsprosess av landets økonomiske politikk i 2004¹³⁰. Landets svartebørs var dog vanskelig å ødelegge på grunn av lave lønninger og utbredt korrupsjon. I følge Transparency International, en organisasjon som årlig rangerer land ut ifra korrupsjonsnivå, er Cuba rangert på plass nummer 63 av 177 for 2013¹³¹. Dette er et lite tilbakeslag fra 2012, hvor landet var rangert som nummer 58. Landet er imidlertid foran antatte demokratiske regionale stater som Mexico og Argentina. I tillegg er Cuba langt foran Vietnam som er rangert 116 av 177. Derfor er korrupsjon ikke like stor utfordring for cubanere som vietnamesere. Korrupsjon utgjør likevel en forskjell for levestandarden i Cuba. Likeså har Raul Castro innrømmet at korrupsjon er en stor utfordring¹³². Det er kjent at individer i nøkkelstillinger stjeler fra det sosiale fellesskapet¹³³. Likeledes er bestikkelse for ulike tjenester utbredt. Utbredelsen varierer fra medisinsk behandling til å kunne opptre ved turistattraksjoner¹³⁴. Videre er ulike metoder for svindling utbredt¹³⁵. De mange utfordringer førte til at Fidel Castro innrømmet for noen år tilbake at

---

¹²⁷ Louise Österlin og Horacio Fariñas, *Cuba: En annen verden er mulig*, 167.

¹²⁸ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 323.

¹²⁹ Mayra Espina Prieto og Viviana Togores Gonzales, "Structural change and routes of social mobility in today's Cuba: Patterns, profiles, and subjectivities", 283.

¹³⁰ Julia E. Sweig, "Fidel's final victory", 46.

¹³¹ Transparency International, *Corruption perceptions index 2013*, Transparency International (2014), <http://www.transparency.org/cpi2013/results>.

¹³² Stephen Gibbs, *Cuba businesses 'cheat clients'*, BBC (02.10.2006), <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/5397926.stm>.

¹³³ Ibid.; Sergio Diaz-Briquets og Jorge F. Perez-Lopez, *Corruption in Cuba: Castro and Beyond* (Austin: University of Texas Press, 2006); Julia E. Sweig, "Fidel's final victory", 43.

¹³⁴ Sergio Diaz-Briquets og Jorge F. Perez-Lopez, *Corruption in Cuba: Castro and Beyond*, 136.

¹³⁵ Stephen Gibbs, *Cuba businesses 'cheat clients'*.

dagens cubanske samfunnsmodell har store mangler: “the Cuban model doesn’t even work for us anymore”¹³⁶.

4.2.3 Sosiale forskjeller som demokratiseringsfaktor

Forskning viser at sosiale forskjeller reduseres etter at et gitt land har oppnådd et viss nivå av økonomisk utvikling¹³⁷. Økonomisk vekst og fremgang fører således til en rekke forandringer. Blant annet endres det affekterte landets sosiale struktur ved at makt og ressurser spres. Like- så forsterkes kunnskap og utdanningsnivå blant landets befolkning. Dermed kan et gitt autoritært regime få problemer med å beholde maktkonsentrasjon. Et videre trinn kan føre landet til en demokratisering.

Teorien om at økonomisk fremgang reduserer et sosialt gap mellom klasser og fører til demokratisering, er gammel ettersom dens røtter kan føres tilbake til Seymour Martin Lipset og perioden før den tredje demokratiseringsbølgen¹³⁸. Senere forskning utført av Carles Boix viser at teorien kan bevises¹³⁹. I forskningen viser funn at samtidig som et lands økonomi styrkes, oppstår en nyansering og balansering av inntektsfordeling. Dette fører til at skatte- trykket og klassekonflikter minsker, og den rike makteliten i et gitt land ser seg tjent med å fjerne det regjerende regimet. Derfor kan vi si at reduksjon av sosiale forskjeller styrker muligheten for demokratisering.

Teorien støter på en utfordring rundt definisjon av begrepet sosiale forskjeller. Konseptet kan defineres kortfattet som ubalansert distribusjon av ressurser og eiendeler. Definisjonen er dog vag. Dette fører til at sosiale forskjeller kan omfatte mange forskjellige be- greper: rikdom, makt, stønader, inntekt, rettigheter, tilgang til utdanning, muligheter og så videre. Økonomisk ulikhet er for eksempel en sentral faktor for å forklare indrepolitiske kon- flikter¹⁴⁰. Samtlige faktorer har imidlertid til felles at utvalgte individer har bedre tilgang enn andre grupperinger. Således skapes sosiale forskjeller og et ujevnt samfunn, slik tilfellet er i Vietnam og Cuba. Begge landene har opplevd økning i sosiale forskjeller etter den kalde krigen, som en følge av nødvendige økonomiske forandringer. Følgelig er hypotesen min for regimeoverlevelse, at positiv økonomisk utvikling ikke har endret sosiale forskjeller i Cuba og Vietnam nevneverdig, feilaktig.

---

¹³⁶ Julia E. Sweig og Michael J. Bustamante, “Cuba after communism: The economic reforms that are transforming the island”, 101.

¹³⁷ Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 98.

¹³⁸ Seymour Martin Lipset, *Political man*, (London: Heinemann Educational Publishers, 1973).

¹³⁹ Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 98.

¹⁴⁰ Christopher Cramer, “Does Inequality Cause Conflict? ”, *Journal of International Development* 15, nr. 4 (2003): 409.

De sosiale forandringene virker mer omfattende i Vietnam enn Cuba. Dette kan sees i sammenheng med at kapitalismen har fått større spillerom i Vietnam gjennom statlig kontroll. Cuba har på den annen side omfavnet kapitalismen i svært små og gradvise omganger. Gradvis reformering av økonomien har dog tilført store kutt på Cubas velrenommerte velferdsstat. Reformering har også ført til at enkelte samfunnsgruppers inntekt har økt, mens andre grupperinger har fått dårligere levekår. Således har en kløft oppstått. Kløften er i dag synlig ved forskjeller i materielle verdier, inntekt og utdanning. Dette gjelder også Vietnam, hvor kontaktnettverk og/eller nøkkelstillinger er nødvendig for å kunne nyte godt av landets enorme økonomiske vekst. Derfor har individer med partitilhørighet, og private aktører med gode kontakter, i stor grad høstet gevinstene av Vietnams økonomiske vekst. Følgelig har det oppstått en inntektsskjevhet og ytterligere sosiale forskjeller. Det var ikke økt sosiale forskjeller internasjonale donorer, slik som IMF og Verdensbanken, hadde visjoner om da Vietnam åpnet for internasjonale aktører. Målet var derimot økt liberalisering. Krefter innad i regimets parti motstod imidlertid presset for å kunne beskytte egne interesser. Til tross for at internasjonale bevilgninger fortsatte, uteble reformer.

Store deler av den vietnamesiske befolkningen har ikke maktet innpass i den sosiale omstillingen. Derfor er berørte grupperinger i mindre grad gagnet av den økonomiske oppturen sammenlignet med eliten. Dette gjelder også cubansk kontekst hvor selektering av vinnere begrenses hovedsakelig tilbake på faktorene kjønn, hudfarge og geografisk lokalisasjon. Således kan det hevdes at Cuba er et klassesdelt samfunn basert på de tre faktorene. I Vietnam er sosiale forskjeller derimot i første rekke fremkalt på bakgrunn av nettverksbygging. Kontakter, foruten talent og formue, er hovedfaktoren for å kunne oppnå en politisk karriere¹⁴¹. En politisk karriere er en nøkkelfaktor for fremtidig rikdom og bedre levestandard. Dersom en politisk karriere er ikke aktuelt, er kontakter og/eller omstilling nødvendig for å bli en del av en voksende middelklasse.

Innenfor demokratisering forskningsfeltet trekkes en parallell mellom nasjonal økonomisk opptur og kapitalistisk inntog med fremvekst av en middelklasse uavhengig av partiet. Dette er verken tilfellet på Cuba eller i Vietnam. I sistnevnte land eksisterer et avhengighetsforhold. Rike individer betaler beskyttelse fra staten, og individer med kontakter bruker nettverket for å søke rikdom. Det er dog en tilstedeværelse av en synlig voksende middelklasse i Vietnam. Et eksempel på dette er det forvandlende bybildet i Ho Chi Minh-byen. I dag er byen tilnærmet beleiret av scootere. Derfor er det svært vanskelig å bevege seg i gatene

---

¹⁴¹ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 106.

og trafikken i store deler av byen. Slik var det ikke for noen årtier tilbake. Dette skyldes en voksende middelklasse, hvor scooter er dukket opp som et symbol for kjøpekraft¹⁴². Tilfellet virker å være annerledes på den karibiske øystaten Cuba.

I Vietnam kan det virke som at eliten driver masseutnyttelse av befolkningen for å høste gevinster. Arbeidsforholdene er i enkelte tilfeller forverret etter doi moi, og landets sosiale velferdssystem er svakt utarbeidet¹⁴³. Statistisk innhentede data viser imidlertid at andelen av befolkningen som anses å leve under den nasjonale fattigdomsgrensen, er redusert kraftig over tid. Således har den vietnamesiske befolkningen nytt godt av landets økonomiske opptur. Innrapporterte verdier viser imidlertid at landet har opplevd en utvikling av inntektsfordeling i negativ retning. Til tross for at dette ikke betyr at befolkningen blir fattigere, gir dette en indikasjon på at enkelte individer tjener mer på økonomisk utvikling enn andre. Dette kommer også frem ved å se på gnierindeksen for Vietnam, hvor data viser en økning i kløften til fordelingen av landets rikdom.

Bruk av de tre begrepene innhentet data er basert på, kan dog være problematisk å konkludere ved. Årsakene er kontroverser rundt definisjon, tolkning og prosess rundt innrapportering av verdier. Likevel indikerer rapportert data å samsvare med litteraturstudier. Cubanske verdier for begrepene er dog ikke tilgjengelig. Litteraturstudier har dog vist en utvidelse av landets sosiale kløft etter den kalde krigen. Årsaker er særdeles åpningen av turisme og påfølgende tilgang til utenlandsk valuta. Og i likhet med Vietnam er det også store sosiale forskjeller mellom urbane og rurale områder. Videre er korrupsjon utbredt i begge land. Til tross for at korrupsjon ikke har like sterk tilstedeværelse på Cuba som i Vietnam, er begrepet med på å skape sosiale forskjeller ved å utfordre tilgang på ulike tjenester og goder. Økonomiske forandringer med sosiale forskjeller som resultat ville imidlertid vært mulig i liten grad uten reformvillige individer innad i regimene. Derfor skal vi nå se på reformisters rolle på Cuba og i Vietnam.

4.3 Reformisters rolle

Liten grad av reformer, eller oppdateringer som Castro-regimet velger å betegne strukturelle forandringer, kan gi et bilde om fravær av reformistiske individer. Likeså kan fraværet indikere at reformvillige krefter holdes nede. Påstandene kan reflekteres tilbake på lite spor av reformerende tanker i cubanske ledes uttalelser, og liten debatt og støy omkring landets pol-

---

¹⁴² Allison Truitt, "On the back of a motorbike: Middle-class mobility in Ho Chi Minh City, Vietnam", *American Ethnologist* 35, nr. 1 (2008).

¹⁴³ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 284.

itiske fremtid¹⁴⁴. Dette er dog ikke tilfellet. Reformvillige individer eksisterer. Regimet utøver riktignok sterk kontroll over partimedlemmers meninger og ytringer. Følgelig vises liten toleranse for reformvillige tanker.

4.3.1 Havannas jernhånd

Cubanere spiller et farlig spill ved å skille seg ut i cubansk politikk. Reformvillige krefter sidestilles med korrupte individer¹⁴⁵. Individer som ansees som populære, og dermed potensielle utfordrere til lederskap av partiet, kan bli utsatt for svertkampanjer og/eller henrettelser av regimet¹⁴⁶. Det samme gjelder tilhengere av reformer. Et konkret eksempel på dette er general Arnaldo Ochoa Sanchez, hvis skjebne var forseglet som en følge av at han var kritisk til Castro-regimet og tilhenger av Mikhail Gorbatsjovs reformer i Sovjetunionen¹⁴⁷. Likeså ble generalen henrettet slik at reformister ikke kunne samles rundt han og utfordre regimets legitimitet. Nøytralisering av ytterligere reformvillige individer fulgte. Utrenskelsen fant sted for å hindre ustabilitet i en turbulent periode hvor små utfordringer kunne velte regimet ettersom Sovjetunionen var i oppløsning. I det etterlatte tomrommet erstattet Fidel Castro maktvakuemet med politiske støttespillere¹⁴⁸. I hovedsak var dette en rekke personer med militær bakgrunn. Årsaken var at Castro forsøkte å legge barrierer for militærkupp.

Således lever politikere som lufter reformvillige tanker offentlig farlig. Nulltoleranse fører til at individer forsvinner fra politikken. Et annet eksempel er forsvinningen av Carlos Aldana i 1990-91¹⁴⁹. Ytterligere bevis på nøytralisering av reformvillige krefter er tvangsoppløsningen av samfunnsvitenskapsgruppen CEA, hvis organisasjon luftet demokratiske ideer. En rekke analytikere trodde på endring da Fidel Castro forlot politikken. Man fikk svar på antagelsen da lederskapet gikk broren Raul Castro 31. juli 2006¹⁵⁰. Overtakelsen skapte verken maktvakuem eller dramatik. Og ingen store omveltninger eller reformer fulgte i kjølvannet. Det til tross for at Raul uttalte “we reform, or we sink” kort tid etter han tok over lederskapet¹⁵¹. Dermed kan vi slå fast at makten ble overgitt til individer med mål om å bevare systemet. Makten ble delegert til antatte lojalister i nøkkelstillinger. Enkelte var veter-

---

¹⁴⁴ Darren Hawkins, “Democratization theory and nontransitions: Insights from Cuba”, 449.

¹⁴⁵ Jorge I. Dominguez, “On the brink of change: Cuba’s economy and society at the start of the 2010s” i *Cuban economic and social development*, 10-11.

¹⁴⁶ Darren Hawkins, “Democratization theory and nontransitions: Insights from Cuba”, 452.

¹⁴⁷ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 318.

¹⁴⁸ Ibid., 318.

¹⁴⁹ Darren Hawkins, “Democratization theory and nontransitions: Insights from Cuba”, 449.

¹⁵⁰ Julia E. Sweig, “Fidel’s final victory”, 41.

¹⁵¹ Julia E. Sweig og Michael J. Bustamante, “Cuba after communism: The economic reforms that are transforming the island”, 103.

aner fra revolusjonen, andre var individer som hadde steget fram i partiets rekker siden 90-tallet. Dette kan tyde på at Fidel var sikker på at de ville beholde kursen. Følgelig fortsatte kneblingen av reformvillige krefter.

En nøkkelfaktor for hvordan reformvillige krefter behandles, ligger i forholdet mellom Cuba og USA. De to landene har et mildt sagt kjølig forhold til hverandre. Amerikansk isolasjonisme gjennom et halvt århundre har ført til at landet er svært fiendtlig ovenfor Washington. Det har dog vært perioder hvor forholdet har tendert å tine litt. På den annen side er forholdet hovedsakelig preget av istider. Ved perioder med amerikansk konfrontasjon har det gått tidvis hardt utover potensielle reformister. Dette har vist seg i praksis med utrensning av intellektuelle og akademikere under mistanke om at de er reformvillige og/eller vennligstilte mot USA¹⁵². Regimet prioriterer overlevelse og sikkerhet framfor et åpent samfunn.

Amerikansk boikott har i tillegg ført til at regimet kan rettferdiggjøre sentralkontroll av økonomi. En liten åpning kan føre til at dissidenter og Washington vil forsøke å styrte regimet. Således begrenses reformvillige aktørers rolle samtidig som konservative krefter har overtaket. Individer som ønsker forandring oppfattes som vennligstilte ovenfor amerikanske myndigheter. Derfor nøytraliseres aktørene. Følgelig har også Washington minimal innflytelse på øya.

Likevel opererer enkelte kritiske og opposisjonelle røster fritt på øya til en viss grad. Oswaldo Paya, en person innenfor det cubanske samfunnet som har drevet fram underskrift kampanjer for å reformere øya, er et godt eksempel. Paya har dog få støttespillere. Han har på den annen side bevart integritet og kredibilitet ved å ta avstand fra internasjonale aktører og USA. Derfor har han fått lov til å fremme synspunkter, dog med minsket innflytelse og innskrenket spillerom. Det eksisterer imidlertid krefter innenfor kommunistpartiet som støtter Payas syn. Aktørene har dog hverken makt eller spillerom til å gi offentlig støtte¹⁵³.

Raul Castro har likevel tatt reformvillige steg. Han har vært særskilt besluttsom i emner som påvirker landets økonomi og sosialpolitikk¹⁵⁴. Stegene er, som vi tidligere har sett, imidlertid svært langsomme og små. Årsaken til dette kan være at regimet strutter av selvtillit, som en følge av at regimet hevder det er ufeilbar¹⁵⁵. Og til tross for at landet har en rekke utfordringer, eksisterer en generell mening blant landets innbyggere om at kommunistpartiet vil,

---

¹⁵² Julia E. Sweig, "Fidel's final victory", 48.

¹⁵³ Ibid., 51.

¹⁵⁴ Jorge I. Domínguez, "On the brink of change: Cuba's economy and society at the start of the 2010s" i *Cuban economic and social development*, 11.

¹⁵⁵ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 305.

med Raul i spissen, takle utfordringene¹⁵⁶. Derfor kan det eksistere liten gehør for reformering. Raul Castro har riktignok snakket varmt om ytterligere åpenhet ovenfor befolkningen. Likeså har han bedt landets politikere om å diskutere mer offentlig, samt kritisere toppledelsen¹⁵⁷. Retorikken har dog ikke åpnet for demokratiske debatter eller bydd på store forandringer. Offentlige debatter blant partiets ledelse er sjeldne. Å rette kritiske anmerkninger mot regimet er fortsatt et stort tabu.

4.3.2 Hanoi janusansikt

Doi moi og kontinuerlige reformer kan gi et bilde av at det vietnamesiske kommunistpartiet er mer reformvillig enn Castro-regimet. Dette er også tilfellet. Likevel kan det virke som en tilfældighet at Hanoi-regimet lanserte doi moi. Det var dødsfallet til landets daværende leder, Le Duan, som åpnet veien for endringer. Påstanden kan begrunnes i at Le Duan var en konservativ politiker, og landets ubestridte leder etter Ho Chi Minhs bortgang¹⁵⁸. Således virker det som at reformister fikk overtak i et kritisk øyeblikk, og tvang partiet til å avvike fra sentral planlegging til økt markedsfrihet. Dette er delvis tilfellet. Det var tidligere konservative politikere som stod i spissen for reformering av økonomien. Truong Chinh var en blant mange. Han var en mektig politiker med lang fartstid i partiet. Chinh var derfor høyt respektert. På grunn av høy respekt kunne han foreslå reformer uten å sette stillingen i partiet på spill. Likeså lyttet partiet til hans meninger og ideer. Utfallet ble, som vi har sett, et kraftig forandret Vietnam.

En annen viktig årsak for hvorfor Hanoi-regimet våget å innføre store reformer, var at lederskapet støttet og stimulerte partiets stampersonale omkring reformerende tanker framfor motsettelse av forandringer¹⁵⁹. Medlemmer av partier fremmet så reformer for egen vinning av rikdom. I tillegg styrket gode økonomiske resultater medlemmers omdømme i partiet, slik at gradstiging i partiets hierarki ble forenklet. En tredje årsak var økt ansvar til lokale myndigheter. Således vant både nasjonale og lokale politikere på reformering. Omstrukturering startet dog ikke med doi moi. Reformen var tidlig forsøkt på 70-tallet for å stimulere en haltende landbruksproduksjon¹⁶⁰. Således var reformer først implementert nedenfra. Dette ga bønder større frihet og bedre resultater. Derfor nølte regimet ikke med å implementere ytter-

---

¹⁵⁶ Julia E. Sweig, "Fidel's final victory", 43.

¹⁵⁷ Julia E. Sweig og Michael J. Bustamante, "Cuba after communism: The economic reforms that are transforming the island", 110.

¹⁵⁸ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 96.

¹⁵⁹ Ibid., 277-278.

¹⁶⁰ Ibid., 98.

ligere reformer da landet stod foran hungersnød og økonomisk stagnasjon ved senere tidspunkter. Følgelig kan det hevdes at partiet er reformvillig. På den annen side velger partiet å innføre reformer for å overleve. Reformering i vietnamesisk kontekst er dermed ikke en kontinuerlig strøm av liberalistiske reformer som dreier landet mot demokrati.

En kan dra sammenligning mellom det vietnamesiske kommunistregimet og den tidligere Gaullismen i Frankrike. Det vietnamesiske regimet dikterer landets føring og legger alle krefter til for å sikre at kursen føres. I teorien skjer dette med enstemmighet i nasjonalforsamlingen og partiet. Således gir regimet et bilde utad om at det hersker konsensus, og at politikere står sammen om politiske vedtak. En rekke tilfeller viser dog at politiske aktører bryter opp i fraksjoner ved behandling og vedtak av ulike saker. Årsaken er at doi moi har ført til at politikerne har en rekke andre interesser som spiller inn ved politiske vedtak. Således har partiet i en viss grad inntatt rollen som et organ for å fremme egne interesser. Dette fører til at reformister får et bedre spillerom enn på den karibiske øystaten ved muligheter for å inngå hestehandler.

Saker som berører landets indre politiske liv er derfor ofte bestridt¹⁶¹. Egenvinning og nettverksdyrking utfordrer regimets enstemmighet i stor grad. Et godt nettverk er nøkkelen for å kunne skape en politisk karriere. Politikere er derfor nødt til å ha støttespillere, og støttespillere krever tjenester i gjengjeld. Således foregår et slags pyramidespill, som en følge av at det er umulig å få innpass i landets politbyrå uten et omfattende nettverk¹⁶². Derfor er problemene landet står ovenfor, slik som korrupsjon og miljøproblemer, et resultat av svak enhetlig sentralstyring. Dermed kan ordspillet mange kokker, mye søl, oppsummere vietnamesisk politikk etter doi moi. Egeninteresser trumfer partipolitiske hensyn i en rekke tilfeller. På den annen side former ulike paradigmegrupperinger også interessekonflikt. Kommunistpartiet balanserer blant konservative, moderate og reformvillige krefter innad i partiet, hvor av ingen aktører er sterkere enn andre¹⁶³. Til tross for at regimet har leninistisk drakt og maktmonopol, foregår en drakamp om makt med klassisk inngripen som dolking i ryggen og allianse bygging. Dette gjelder både reformvillige, moderate og konservative aktører. Press om demokrati og demokratiske reformer virker dog fjernt. Innspill omkring demokratiske reformer brukes først og fremst som et utpressingsverktøy. Få politikere ønsker å se sin egen

---

¹⁶¹ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 92.

¹⁶² *Ibid.*, 20.

¹⁶³ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 96.

makt forvitre i landet¹⁶⁴. Store utfordringer, som for eksempel miljøødeleggelser og korrupsjon, feies under teppet inntil utfordringene vokser til kriser.

Landets befolkning har privilegiet å varsle om mangel på effektivitet og misbruk av makt. Befolkningen kan dog ikke å kritisere eller rette anklager mot partiets ledere og individer under deres beskyttelse. Regimet er også kjent for å stilne kritiske røster slik at reformvillige krefter ikke skal få overtak. Samtidig viser dette at demokratiske ideer og tankegang ikke tolereres. Individer som retter krass kritikk mot styresettet fengsles. To gode eksempler er fengsling av menneskerettighetsaktivistene Nguyen Van Dai og Le Thi Cong Nhan i 2007¹⁶⁵. Fengslingen førte til nøytralisering av to lederskikkelser, og knuste en periode hvor demokratiske steg virket å være utfallet. En interessant observasjon i perioden er at regimet var svært usikre på handlingsmetode ovenfor en prodemokratisk gruppering, som ble kalt Blokk 8406. Regimets talsmann anerkjente gruppen i et intervju med en fransk avis. En uke senere slo regimets talsmann retrett ved ikke å anerkjenne Blokk 8406 på en pressekonferanse. Dette viser hvordan krefter innad i partiet svinger. Pendelen svinger mellom åpning av dialog med opposisjonelle grupperinger og nulltoleranse for lufting av demokratiske verdier. Likeså kan hendelsen vise at ledelsen valgte ikke å vedkjenne aktøren etter konsekvensutredning. Det kan også tenkes at regimet ønsket internasjonal godvilje i en periode. En ting er derimot sikkert. Dersom reformvillige krefter ønsket en mykere tilnærming og behandling av grupperingen, ble de aldri hørt. Blokk 8406 ble nådeløst knust på et senere tidspunkt. Intimidering og en systematisk fengslingsoperasjon av individer, som kunne knyttes til landets gryende demokratiske nettverk, fulgte.

Aksjonen mot Blokk 8406 kan sees som en advarsel rettet mot partiets reformvillige politikere. Reformvillige og liberalistiske verdier tolereres kun til en viss grad. Følgelig kan regimet hevdes å ha et janusansikt ettersom kommunistpartiet har stått bak store reformer for å kunne overleve. Samtidig frykter regimet ytterligere reformer, slik eksempler på nulltoleranse mot opposisjonelle krefter viser. Vietnam er imidlertid ikke et fullstendig diktatur ved at ulike paradigmegrupperinger sirkulerer blant partier. Videre er politiske reformer også innført, og landet er i følge Saxonberg mer politisk åpent enn tidligere øst-europeiske kommuniststater¹⁶⁶. Dette skyldes i høy grad at regimet har ikke hatt en sterk og sentral leder siden

---

¹⁶⁴ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 111.

¹⁶⁵ Human Rights Watch, *Vietnam: End crackdown on lawyers, rights defenders*, Human Rights Watch (10.11.2010), <http://www.hrw.org/news/2010/11/09/vietnam-end-crackdown-lawyers-rights-defenders>.

¹⁶⁶ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 100-101.

Le Duan. Videre har utfordrende perioder ført til utskiftninger i lederskapet. Likeså karakteriserer regimet med kollektivt lederskap.

4.3.3 Reformisters rolle som demokratiseringsfaktor

Misnøye er en menneskelig egenskap. Derfor vil det alltid eksistere individer i alle land og samfunnsgrupperinger som ønsker endringer. Et annet ord for endring er reform. Reform kan defineres som “en forandring (omdanning) av de bestående forhold som er, eller er ment å være, til det bedre”¹⁶⁷. Følgelig vil et individ som ønsker en omdannelse av bestående politisk struktur, kunne kalles reformist.

Tre sentrale samspill kan åpne for en demokratiseringsprosess: interaksjon mellom regimet og opposisjonelle individer, interaksjon mellom reformister og konservative krefter i regimet, og/eller interaksjon mellom moderate og ekstremistiske krefter¹⁶⁸. Ved å se på reformisters rolle, hevdes demokratiseringsprosessen å springe ut ovenfra. Dette kan gjennomføres på tre ulike metoder. En prosess kan innledes ved at reformvillige krefter får overtaket i et autoritært regimes maktspill. Således vil regimet initialere en transisjonsprosess. Dette var tilfellet for omtrent halvparten av kollapsende autoritære regimer under den tredje demokratiseringsbølgen¹⁶⁹. I Sovjetunionens tilfelle var det kun en liten promille av partiets medlemmer som trodde at staten kunne reformeres fra toppen¹⁷⁰. Historien viser imidlertid at det var toppledelsen som sto bak reformer. Således var overraskelsen stor selv for sovjetere. Reformvillige krefter kan også søke innflytelse gjennom samarbeid og forhandling mellom det sittende regimet og ledere av opposisjonen. I et slikt tilfelle er konservative krefter svake. Dette var utfallet til 11 av 35 fallende regimer under den tredje demokratiseringsbølgen¹⁷¹. En tredje metode viser at en transisjonsprosess begynner etter press fra befolkningen i et gitt land. Dermed kan reformvillige krefter få større gjennomslagskraft for sin politikk i et håp om å redde regimet eller styrte det. På den annen side kan hendelsen også finne sted dersom reformvillige krefter er lite eksisterende i regimet. Således må befolkningen presse på for å endre regimets kurs, og for at opposisjonelle krefter av regimet kan få innflytelse og makt. Hendelsesforløpet var dog lite utbredt under den tredje demokratiseringsbølgen¹⁷².

---

¹⁶⁷ Store norske leksikon, *Reform*, Store norske leksikon (14.02.2009), <http://snl.no/reform>.

¹⁶⁸ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 123.

¹⁶⁹ *Ibid.*, 124

¹⁷⁰ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 595.

¹⁷¹ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 151.

¹⁷² *Ibid.*, 142.

Forskning viser at en splittelse av ulike grupperinger innad i et regjerende regime er en svært sentral demokratiseringsfaktor¹⁷³. Årsaken er at dersom et regime skal kunne kollapse, må regimet miste motet, samholdet og/eller fundamentet regimet er bygget på. På slutten av 80-tallet mistet størsteparten av kommuniststatene i Øst-Europa tiltroen til systemet¹⁷⁴. Redsel for innblanding fra Kreml holdt regimene sammen. Frykten forsvant da Sovjetunionens ledere myket opp politikken innenfra med glasnost og perestrojka, og gjorde det klart at Moskva ikke ville intervensjon dersom kommunistregimer vaklet i Europa. Derfor kollapset østeuropeiske kommunistregimer som korthus.

Press for forandring i Sovjetunionen kom innenfra blant nøkkelaktører i toppledelsen til kommunistpartiet, som også var tilfellet da Tsjekkoslovakia forsøkte å rive seg løs fra Kremles jerngrep under den kalde krigen¹⁷⁵. Aktørgrupperingen i Sovjetunionen kan klassifiseres som reformister på grunn av at gruppen ville innføre forandringer for å bedre Sovjetunionens feilslåtte politikk. Prosessen var mulig som en følge av at ny partileder forandret maktbalansen. Målet var dog ikke å forkaste systemet fullstendig¹⁷⁶. Individer med nøkkelroller erkjente imidlertid behovet av forandringer slik at staten kunne fortsette sin eksistens. En gradvis reformering og åpenhet resulterte i en fullstendig kollaps. Gorbatsjov var den reformvillige lederen på dette tidspunktet. Derfor har han fått stor ære for at den kalde krigen sluttet. Reformene ville dog vært tilnærmet umulig å implementere uten andre reformvillige individer i nøkkelposisjoner. Følgelig er reformisters rolle en sentral faktor for demokratisering dersom prosessen er avhengig av drivkraft fra det sittende regimet.

Variabelens hypotese hevder at reformvennlige individer knebles. Dette er tilfellet for Cuba. Hypotesen virker på den annen side å gjelde Vietnam i mindre grad, som en følge av at reformvillige krefter opererer blant partiets medlemmer i kontrollerte former. Derfor sprang reformer ut fra toppledelsen i regimet. Til tross for at landet forsket tidlig med reformer, førte ingen reformer til større omveltninger enn *doi moi*. Grunnlaget var at reformister fikk overtak i et kritisk øyeblikk ved dødsfallet til landets leder Le Duan. Riktignok ble reformer innført av tidligere konservative politikere. På Cuba har dog ikke denne sjansen utfoldet seg på grunn av at Castro-brødrene fortsatt er ved makten. Maktøvertakelsen fra Fidel Castro til broren Raul i 2006 kunne åpnet for reformer. Overtakelsen skapte dog verken maktvakuum, dramatik eller nevneverdige omveltninger. Dermed kan vi slå fast at makten ble overgitt til lojalister til Fidel med mål om å bevare systemet. Følgelig fortsatte kneblingen av reformvillige krefter: "...the

---

¹⁷³ Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 91.

¹⁷⁴ *Ibid.*, 91.

¹⁷⁵ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 593.

¹⁷⁶ *Ibid.*, 597.

Cuban government continues to repress individuals and groups who criticize the government or call for basic human rights”¹⁷⁷.

Utskifting av toppledelsen er ikke den eneste forskjellen mellom de to regimene. Lederskapet i Vietnam stimulerer partiets medlemmer til reformering framfor å motarbeide tankegangen. Årsaken var at både nasjonale og lokale politikere vant på reformering. På Cuba utøver regimet derimot sterk kontroll og sensur over partimedlemmers meninger og ytringer. Dermed er eksistensen hard for reformvillige tanker og individer i landet. Å fremme reformvillige ytringer sidestilles med landssvik på grunn av at individene tolkes som vennligstilte ovenfor amerikanske myndigheter. Disse individene risikerer ikke kun å bli frosset ut av partiet. De risikerer også fengselsstraff, og i visse tilfeller henrettelser. Det samme gjelder deres støttespillere. Derfor er reformister på Cuba i en svært vanskelig situasjon.

Riktignok lar ikke Hanoi-regimet reformeringsprosesser implementeres fritt. Innførte reformer er implementert i stor grad for å sikre regime overlevelse. Derfor står regimet ikke bak en kontinuerlig strøm av liberalistiske reformer som dreier landet mot demokrati. Hanoi dikterer landets kurs, og sørger for at kursen blir overholdt. Samtidig viser data at partiet tenderer å bryte opp i fraksjoner ved ulike saker. To grunner til dette er promotering av egeninteresser og paradigme grupperinger. Således kan både egeninteresser og alliansepolitikk trumfe partipolitiske hensyn. Følgelig er Hanoi-regimet ikke et enstemmig diktaturregime. Således har reformister et bedre spillerom i Vietnam enn på Cuba. På den annen side har Raul Castro iverksatt små reformvillige grep. Fokuset har vært rettet mot emner som har påvirket landets økonomi og sosialpolitikk. Lederen har også snakket varmt om åpenhet og transparens. Retorikken har dog ikke ført til store forandringer.

Regimene har nulltoleranse for politiske diskusjoner og innspill utenfor partimedlemskap. Årsaken kan være at individene utfordrer regimenes maktmonopol, og ytringene kan føre til at reformvillige politikere kan få et overtak. Derfor blir individer som utfordrer regimene effektivt nøytralisert. Castro-regimet agerer resolutt mot slike trusler. Likevel får enkelte individer innskrenket handlingsrom på den karibiske øya. Årsaken er at de utgjør liten grad av trussel. Likeså fremstår aktørene uavhengige med å ta avstand fra internasjonale støttespillere. Hanoi har tidligere agert nølende. På den annen side nøler regimet ikke med bruk av hard makt når det føler seg truet. Prosesshåndteringen er dog litt mer komplisert i Hanoi på grunn av at ulike paradigme krefter synes å svinge innad i partiet. Aksjonen mot

---

¹⁷⁷ Human Rights Watch, *Cuba: Human rights in Cuba*, Human Rights Watch (2014), <https://www.hrw.org/americas/cuba>.

blant annet Blokk 8406 var dog nådeløs, og kan tolkes som en advarsel for hvorvidt regimet vil akseptere demokratisk innflytelse og tankesett fra reformvillige politikere.

Hypotesen møter midlertid mange utfordringer for å kunne forkastes. Det er først og fremst vanskelig å kunne identifisere en tilstedeværelse av reformvillige individer i autoritære regimer. Dette skyldes at reformvillige politikere står i fare for sanksjoner. Videre er aktørene under sterkt press for å bevare enstemmighet. Følgelig er reformister tjent med å holde en lav profil. Det er dog ikke umulig å identifisere reformister. I en rekke stater har grupperinger luftet liberale ideer og således fått oppmerksomhet. Andre reformister har justert den politiske kursen innenfor et delegert ansvarsområdet.

En reformist kan også defineres som en person som har oppdaget feil med styresettet. Derfor søker personen forandring. Ved å klassifisere en politiker som reformist, hevder man å vite individets tankegang. Problemet er hvordan man kan være sikker på hva en politiker tenker. I politikeres verden er det som kjent forskjell på hva man sier og hva man gjør. I tillegg er telepati lite utbredt. Likeledes byr den vage definisjonen på problemer. Er man en reformist med små grep? Små grep kan velte store korthus. Politikere kan videre inneha små interesser framfor grandiose ideer. Med tanke på at regimet i Vietnam kontrollerer alle stats-eide bedrifter, så kan man spørre seg hvor stor reformviljen er blant landets politikere. Statsinstitusjoner i landet har etablert statsbedrifter for å kunne utnytte mulighetene *doi moi* skapte. Politikernes interesse av å få en bit av den økonomiske oppturen har ført til at makten er spredt¹⁷⁸. Dermed kan det virke som at en interessekamp trumfer engasjementet for reform.

I et autoritært regime vil det alltid være krefter som ønsker demokratisering, grupperinger som viser sterk motstand mot en slik prosess, og aktører som ønsker begrensede reformer. Moderate og radikale krefter kan ønske å fjerne et autoritært regime. Samtidig vil de kunne ha ulike visjoner om hva regimet skal erstattes med. Likeså kan moderate og reformistiske krefter støtte opp om kampen for demokrati. På den annen side vil de inneha ulike visjoner om fordelingen av makt og prioriteringer. Konservative og radikale krefter er svært ofte uenige om delegering av regjerende makt. Grupperingen kan dog identifiseres med en felles agenda om å svekke demokratiske krefter. Følgelig foregår en kamp mellom mange ulike krefter innenfor et regime. Derfor varierer årsaken til at politikere blir reformister i stor grad fra land til land. En første årsak kan være at politikere slår fast at kostnaden for å bli sittende med makten, har nådd et klimaks hvor de vil heller være tjent ved å gå med æren i behold. I andre tilfeller kan politikere frykte konsekvenser dersom de ikke avstår fra makt og

---

¹⁷⁸ Martin Gainsborough, "Political change in Vietnam: In search of the middle-class challenge to the state", *Asian Survey* 42, nr. 5 (2002): 360.

mister den i et kupp. En tredje årsak kan være at gitte politikere tror de har stor sjanse for å vinne ved et valg. Derfor utlyser de et nyvalg i et håp om å gjenvinne legitimitet. Likeså kan politikere velge å bli reformister under antakelsen om at et demokratisk styresett vil ganne landet bedre ved for eksempel økonomisk vekst. Videre kan politikere bli reformister på grunn av at de føler at landet har utviklet seg til et visst punkt hvor demokratisk styresett burde innføres.

Reformister må også være i posisjon for å kunne implementere endringer. Det kan skje ved utskiftninger i toppledelsen ved dødsfall, slik tilfellet var i Vietnam. Likeså kan reformer bli iverksatt av et lederskap som har sittet på makten i en lang periode, men hvor en gradvis utskiftningsprosess av toppledelsen over en lang periode leder landet i en demokratisk retning. En tredje metode for at reformvillige krefter inntar lederskap, er at regjerende leder avsettes enten med konsensus fra regimet eller med makt. Den nye lederen kan vise seg å være reformvillig.

Således har reformister en rekke utfordringer for å kunne drive frem reformer. Dermed er det en rekke faktorer som må ligge til rette for at demokratiseringsfaktoren kan bevise sin sentrale rolle for demokratisering. Likevel kan vi ikke se bort ifra den sentrale rollen reformister hadde ved Sovjetunionens kollaps. Potensielle reformvillige individer må imidlertid hente inspirasjon fra kilder. Derfor skal vi se på informasjonstilgangen til befolkningen i Vietnam og på Cuba.

4.4 Informasjonstilgang

Det eksisterer ingen uavhengige medier i Vietnam¹⁷⁹. Ytringsfrihet er dog ivaretatt i henhold til en grunnlovsendring fra 1992¹⁸⁰. På den annen side er ytringsfriheten begrenset til regimevennlig journalistikk. Regimefiendtlig kritikk tolereres derfor ikke. Tolkningen av hva som kan klassifiseres som regime kritisk medierapportering, er dog vagt definert og tolket. Mediedekning av landets epidemiske korrupsjon er et godt eksempel på dette. Journalister må være på vakt ved undersøkelser for å unngå rapportering av innflytelsesrike individer. Episoder hvor maktpersoner bruker politiet for å stilne journalister som oppfattes å operere i gråsoner, har forekommet¹⁸¹. Likeså kan individer straffefølges gjennom rettsapparatet, hvor av rettsgangen kan oppfattes som en farse sammenlignet med vestlige standarder. Berørte journalister

---

¹⁷⁹ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 141.

¹⁸⁰ Freedom House, *Vietnam: Freedom of the press 2013*, Freedom House (2014), <http://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/vietnam#.UwHtN8KYbIU>.

¹⁸¹ Ibid.

som blir funnet skyldig, risikerer lang soningstid. Og i visse tilfeller er journalister ikke sluppet ut etter endt soning¹⁸². Således er pressefrihet i praksis fraværende.

4.4.1 Sensurerende informasjonsåpning

I Vietnam er samtlige av landets radiokanaler under regimekontroll¹⁸³. Dermed er landets fremste landsdekkende medieformat under strek sensur. For papirmedier er situasjonen litt mer åpen. Til tross for streng kontroll, kan man finne omkring 800 ulike papirmedier i Vietnam¹⁸⁴. Før implementeringen av doi moi var kun ett papirmedium tilgjengelig. Papirmedier har tidvis oppnådd frihet, slik eksempler som rapporteringer av store korrupsjons-skandaler etter årtusenskiftet beviser. Populariteten til ulike papirmedier er avhengig av graverings grad. Populære papirmedier gjennomsyres derfor av sladder, korrupsjon og skandaler. Redaktører balanserer således på et barberblad. Rapportering av innflytelsesrike personer kan gi alvorlige konsekvenser. Utenlandske papirmedier utsettes på den annen side for aktiv sensur. Sensuren utføres ved at sider blir fjernet. Eliminering av sistesiden til en ut-gave av the Economist i april 2008 er et eksempel¹⁸⁵. Årsaken var at reportasjen kunne tolkes som regimefiendtlig. Mindre graverende vietnamesiske medier overlever i stor grad på grunn av at de er pliktkjøp. Eksempler på dette er parti- og militærpapirmedier.

TV-kanalutvalget for vietnamesere har også gjennomgått en stor forandring. I 1990 doblet kanalutvalget fra en til to kanaler¹⁸⁶. Ti år senere fikk det statlige kanalmonopolet, VTV, konkurranse fra dens eget datterselskap. Bakgrunnen var at politikere og inn-flytelsesrike personer så inntjeningspotensialer. Derfor ble konkurrerende kanaler lansert. Siden har andre kanaler dukket opp. Kampen om TV-seere er preget av kommersielle motiver, og godt kontaktnettverk innenfor regimet avgjør lisenstildeling. Samtidig har reklame-inntektene oversteget statens subsidiering. Således ligger premisser for kapitalistisk løsrivelse fra staten til rette. Partistøtte er imidlertid fortsatt viktigere enn kapital. Derfor eksisterer det ingen fullstendig uavhengige kanaler. Vietnamesere kan imidlertid få tilgang til utenlandske TV-medier gjennom kabelnettverk. Sendinger har imidlertid et etterheng på tretti minutter slik at myndighetene kan avbryte sendinger dersom regimekritiske elementer kan identifiseres¹⁸⁷. Denne sensuren gjelder dog kun nyhetskanaler.

---

¹⁸² Freedom House, *Vietnam: Freedom of the press 2013*.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 142.

¹⁸⁵ Ibid., 149.

¹⁸⁶ Ibid., 145.

¹⁸⁷ Freedom House, *Vietnam: Freedom of the press 2013*; Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 148.

Vietnam ble koblet opp mot Internett 19. november 1997¹⁸⁸. Tall for 2012 anslår at omtrent førti prosent av landets befolkning har tilgang til Internett¹⁸⁹. Behovet for kontroll har økt proporsjonalt med eksplosiv vekst av brukere. Utfordringen er løst ved implementering av en nasjonal brannmur. En brannmur kan forenklet forklares som en beskyttelses barriere mot uønsket datatrafikk og kommunikasjon. En slik innretning er enkelt implementert på grunn av at landet har tre dataknytningspunkt til omverden, hvor av samtlige kontrolleres av statseide bedrifter. Ved å plassere en brannmur på disse tre punktene, kan regimet regulere lovligheten rundt datatrafikken. Formålet er å filtrere trafikken og blokkere umoralske sider. Hva som innbefatter denne betegnelsen defineres av regimet. Undersøkelser har vist at dette gjelder i stor grad politiske og religiøse ytringer¹⁹⁰. Det eksisterer dog tekniske løsninger som kan unngå brannmurens restriksjoner. For eksempel kan enkle innstillinger i nettleser gi tilgang til Facebook.

Internetttilgangen er ytterligere begrenset ved at landets Internettkafeer er pliktet til å rapportere brukeres identitet, tidsbruk og hvilke sider som er besøkt. Rapporteringen er imidlertid lite brukt i praksis. Kontroll av blogger, personlige nettsider for meningsytring, har også skapt hodebry for regimet. I 2008 ble et byrå for overvåking av nettet og bloggere etablert¹⁹¹. Ny lovgiving stadfester vagt at meningsytringer som regimet misliker, kan i realiteten ansees som kriminalitet. Å håndheve denne regelen er derimot særdeles utfordrende på grunn av mange millioner brukere. Derfor har regimet sett seg fornøyd med å stadfeste eksempler på grove brudd, og således skape fryktbarrierer for ytterligere ytringer¹⁹². Likevel er Vietnam i verdenstoppen med antall av fengslede bloggere¹⁹³.

4.4.2 Cubansk jerngrep

Knebling av medier har også en sterk tilstedeværelse på Cuba. Landet har i følge amerikanske Freedom House de strengeste medielovgivningene i Amerika¹⁹⁴. På øya er journalist virksomhet kun lovlig dersom man operer i henhold til "sosialistiske prinsipper". Regimet dikterer hva begrepet innbefatter. Videre forbyr landets grunnlov privat medievirksomhet. Således kan man hevde at regimet holder et jerngrep rundt landets medier.

---

¹⁸⁸ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 76.

¹⁸⁹ Freedom House, *Vietnam: Freedom of the press 2013*.

¹⁹⁰ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 77.

¹⁹¹ Freedom House, *Vietnam: Freedom of the press 2013*.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Freedom House, *Cuba: Freedom of the press 2013*, Freedom House (2014), <http://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/cuba#.UwHsccKYbIV>.

Mediejerngrepet håndheves strengt. Regimet har en tendens å ty til ytterligere innstramminger ved prominente statsbesøk. En ofte brukt taktikk for å stilne potensielle kritiske røster, som for eksempel bloggere og journalister, i slike tilfeller er midlertidig anholdelse. Et eksempel var pave Benedicts XVI besøk for to år tilbake. I dette tilfellet var individer, som kunne klassifiseres som kritiske røster av regimet, offer for anholdelse på midlertidig basis.

Daglig forfølges kritiske og/eller uavhengige røster¹⁹⁵. Individer som berøres av begrepet kategoriseres regimefiendtlige. Terskelen for å oppnå denne klassifikasjon er lav. José Antonio Torres ble i juli 2012 dømt til fjorten års fengsel på grunn av at han skrev en artikkel om et fiberprosjekt mellom Venezuela og Cuba, og vanstyre av et konstruksjonsprosjekt i Santiago¹⁹⁶. Domsavgivelse innefattet spionasje. En annen journalist ble samme år dømt for å ha fornærmet landets president. Journalisten rapporterte om denguefeber utbrudd. Dette er kun to av mange eksempler som viser regimets sensitivitet. Således kan landets medierapportering hevdes å være i en kontrollert hermetisk boble. Denne påstanden får ytterligere kraft ved at øyas medieinnhold styres av regimet. Dersom vi ser bort fra noen få undergrunns flygeblader, har regimet fullstendig kontroll over landets seks nasjonaldekkende radiokanaler, en internasjonal radiokanal, tre nasjonale aviser og fire nasjonaldekkende TV-kanaler¹⁹⁷. Lokale regimekontrollerte medier må også påregnes. Blokkering av utenlandske kringkastingsmedier er også sterkt tilstede på øya. Regimet har oppnådd stor grad av suksess på dette feltet¹⁹⁸. I tillegg er det ulovlig for cubanere å være i besittelse av og/eller distribuere utenlandske publikasjoner. Likeså er det ikke lov å eie elektroniske medier¹⁹⁹.

Befolkningens Internett tilgang er også kraftig sensurert. Kommunikasjonsverktøyet er dog lite utbredt. I følge Freedom House var kun tjuseks prosent av befolkningen koblet til Internett i 2012²⁰⁰. Videre har størsteparten av brukerne kun tilgang til Cubas eget intranett, som er sterkt kontrollert og sensurert av regimet. Årsaken er at regimet har satt en prislapp på 6,50 dollar for en times Internett surfing, og 1,65 dollar per time ved bruk av internasjonale e-mail tjenester²⁰¹. Tilgangen er svært dyr for en gjennomsnittlig kubaner på grunn av at den gjennomsnittlige månedslønnen kan omregnes til omtrent tre timer med Internett surfing²⁰². I tillegg er øyas offentlig Internetttoppkobling treg. Riktignok er hurtigere Internetthastigheter

---

¹⁹⁵ Freedom House, *Cuba: Freedom of the press 2013*.

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 329; Julia E. Sweig, "Fidel's final victory", 50.

¹⁹⁹ Freedom House, *Cuba: Freedom of the press 2013*.

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ Ibid.

²⁰² Ibid.

tilgjengelig ved hoteller og ambassader. Dette er dog ulovlige bruksløsninger for cubanere, som kan risikere fem år i fengsel ved bruk. Og dersom cubanere velger å skrive artikler for utenlandske nettmedier, kan straffeutmålingen vise tjue års fengsel. På den annen side er landets bloggere ikke utsatt for fengselsstraffer²⁰³. Likevel utsettes grupperingen regelmessig for intimidering og trusler.

4.4.3 Informasjonstilgang som demokratiseringsfaktor

Reformering og utvikling i positiv retning fører til en oppblomstring av tilgjengelig informasjon²⁰⁴. Dermed økes tilgjengelighet av informasjon innenfor et gitt lands grenser. Likeså svekkes sensurkontrollen til et gitt autoritært regime ved at informasjonsmedier, slik som radio, TV, papirmedier og Internett, gjøres tilgjengelig for et spredt spekter av mottakere. Innenfor demokratisering forskningsfeltets tradisjon fører dette til at befolkningen i et gitt land gjøres oppmerksom og opptatt av hvordan landets makt og ressurser forvaltes. Dermed stimuleres befolkningens selvstendige og kritiske tenkning. Dette kan så føre til at befolkningen vil bryte med det sittende regimet, og således starte en demokratiseringsprosess.

Sovjetunionen var et offer for denne prosessen²⁰⁵. Individuer med fremmedspråklig kunnskap kunne lytte til internasjonale kringkastninger på grunn av at sendinger ikke var regelmessig sperret. Dermed fikk informasjonsmottakere erfare en verden utenfor jernteppet. Likeså ble mottakerne presentert et annet sannhetsbilde. Kombinasjonen av tilgang til informasjon og en større andel av befolkning med utdanning, førte til at befolkningen begynte å stille spørsmål rundt regimets handlingsevne. Situasjonen eskalerte kraftig ved at fri informasjonstilgang var et faktum for hele befolkningen tre år etter lanseringen av omfattende reformer²⁰⁶. Dermed fikk store deler av befolkningen oppleve sensurens sanne ansikt. Følgelig åpnet aktørgrupperingen øynene for et alternativ bilde av verdenen og Sovjetunionen. Åpenheten førte til avdekking av skandaler og dårlige tilstander innad i Sovjetunionen. Ved ikke å kunne drive aktiv sensur av sannheten, var en reversering av omstrukturingsprosesser svært vanskelig. Utfallet var steg mot demokratisering.

Tilgang til ulike informasjonsmedier kan også øke muligheten for regimeendring gjennom en metode kalt snøballmetoden²⁰⁷. Kortfattet betyr dette at informasjonsspredning fra et land som står foran regimeskifte, kan bidra med smitteeffekt for nærliggende land ved at

---

²⁰³ Freedom House, *Cuba: Freedom of the press 2013*.

²⁰⁴ Larry Diamond, *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*, 99.

²⁰⁵ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 588.

²⁰⁶ *Ibid.*, 600.

²⁰⁷ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 100.

en gitt befolkning mottar inspirasjon gjennom ulike kommunikasjonskanaler. Washington snakket tidlig under den kalde krigen om frykten for en dominoeffekt av kommunistiske stater. Bakgrunnen var at dersom en stat ble kommunistisk, kunne landene omkring også omfavne ideologien på grunn av smitteeffekt. I verste tenkelige scenario ville verden dermed få en rekke kommunistiske stater. Derfor var amerikansk utenrikspolitikk gjennomsyret av oppdemning under store deler av den kalde krigen. Blant annet var oppdemning for den regionale dominoeffekten en sentral årsak for Vietnamkrigen²⁰⁸.

På den annen side kan også demokratisering dra godt nytte av smitteeffekten. Prosessen kan for eksempel starte med at befolkningen i et gitt land mottar nyheter om at et autoritært regime i et naboland har kollapset. Nyheten viser befolkningen i et gitt land at det er mulig å avsette et regime. Videre kan medier rapportere hvordan prosessen lar seg gjennomføre. For eksempel fant koreanere og ungarere internasjonal inspirasjon og instruksjoner for å styrte deres autoritære regimer under den tredje demokratiseringsbølgen²⁰⁹. Og gjennom å dele erfaringer vil individer også opplyses om potensielle fallgruver og utfordringer. Således kan land slå følge på en regional og/eller global demokratiseringsbølge. Dette var hva som skjedde i stor grad da den kalde krigen nærmet seg slutten i Europa. Den såkalte arabiske våren er et annet prakt eksempel, hvor spesielt sosiale medier innehar fremtredende roller. Følgelig er informasjonstilgang en sentral demokratisering faktor.

Det virker som regimene på Cuba og i Vietnam deler tanken om informasjonstilgang som en svært sentral demokratiseringsfaktor. Innhentede data viser at regimene sensurerer befolkningens informasjonstilgang. Dersom ulike medieformater reiser kritiske røster mot regimene eller interne forhold, er reaksjonen skarp. Videre sensureres mediene slik at vennligstilte og/eller nøytrale stemmer høres innenfra og ut, og vice versa. Følgelig kan det hevdes at hypotesen stemmer. Riktignok er sensurnivået ujevnt mellom de to regimene. Data indikerer at Castro-regimet står bak en sterkere sensurkontroll. I Cuba har Castro-regimet fullstendig kontroll over landets medieplattformer. I Vietnam er landets radiokanaler under regimekontroll. Tilfellet er også sterkt, dog i ulik grad, gjeldende for papirmedier og TV. På den annen side har vietnamesere tilgang til en større medieplattform.

Likevel regnes arbeidsforholdene til journalister i Vietnam som et av de hardeste journalistikkvilkårene i Asia²¹⁰. Det vietnamesiske regimet styrer landets medier med et til-

---

²⁰⁸ R.R. Palmer, Joel Colton og Lloyd S. Kramer, *A history of the modern world*, 1002.

²⁰⁹ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 101.

²¹⁰ Freedom House, *Vietnam: Freedom of the press 2013*.

nærmet jerngrep, hvor både fysiske og psykiske virkemidler taes i bruk²¹¹. Til tross for at enkelte medier har tilsynelatende frie hender, er mediene underordnet regimet. Endog forekommer journalistikk i grenseland for hva regimet tolererer. Derfor føres en kontinuerlig debatt hvorvidt papirmedier skal holdes stramt eller operere med større frihet i landet. Debatten svinger på bakgrunn av hvilke individer i nøkkelposisjoner som tjener på svekket eller styrket pressefrihet i ulike kontekster. Hver tirsdag innkalles i tillegg landets sjefsredaktører for ulike medier, som alle er partimedlemmer, inn til møte med landets Informasjons- og Kommunikationsdepartement²¹². Her gies det klare instruksjoner for hva som kan rapporteres den kommende uken, og hva som bør/må unngås. Videre må redaktørene stå skolerett for saker som har fornærmet regimet, eller saker som har operert i grenseland. Dersom anmerkninger er nødvendig, utløses advarsler. Represalier følger dersom flere tilfeller av ukorrekt journalistikk er identifiserbart.

En lignende prosess forekommer på Cuba. Landets medier er imidlertid under sterkere statskontroll og sensur. Årsaken er at Castro-regimet tradisjonelt har gjennomsyret store deler av samfunnet. Derfor er eksistensen av uavhengige samfunnsgrupperinger minimal²¹³. Sovjetunionens kollaps har dog ført til en lav vekst av ikke-statlige organisasjoner. På den andre siden er organisasjonene under innflytelse av regimet og medlemstallene er lave. I tillegg er medier lite påvirket av denne veksten. Derfor er eksistensen av pressefrihet svært minimal på den karibiske øya. Tilfellet er også gjeldende for utenlandske medier. På Cuba er utenlandske medier utsatt for selektiv tilgang²¹⁴. Dette fungerer i praksis ved at dersom mediebyråer tidligere har rapportert Cuba i et negativt lys, nektes korrespondenter for respektive mediehus visa. Utenlandske korrespondenter som opererer i Vietnam, er også under strenge krav. For å kunne utføre arbeid, er aktører nødt til å kontakte Utenriksdepartementets presseavdeling fem dager før arbeid rundt nyhetsreportasjer kan iverksettes. Lovgivningen fungerer allikevel dårlig i praksis. Dermed kan det virke som loven er lite gjeldende. Dette er dog ikke tilfellet. Regimet noterer overtredelser og venter tålmodig med å bruke krenkelsen som pressmiddel²¹⁵. Dette muliggjøres ved at journalister overvåkes. I tillegg sensureres utenlandske papirmedier, og utenlandske nyhetskanaler er påtvunget å sende med etterslep. Andre utenlandske TV-kanaler opererer dog uten noen form for sensur, med mindre regimet velger å blokkere signalene fra ulike kanaler. På Cuba er det derimot ulovlig å besitte eller distribuere utenlandske

---

²¹¹ Freedom House, *Vietnam: Freedom of the press 2013*.

²¹² Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 140.

²¹³ Darren Hawkins, "Democratization theory and nontransitions: Insights from Cuba", 450.

²¹⁴ Freedom House, *Cuba: Freedom of the press 2013*.

²¹⁵ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 150.

medier av samtlige slag. I tillegg blokkerer regimet utenlandske kringkastingsmedier for landets befolkning.

Internett har revolusjonert menneskehetens informasjonstilgang. Bruk av blant annet elektronisk post og sosiale nettverk gjør at individer verden rundt kan snakke sammen, samarbeide, planlegge og delta i aktiviteter. Derfor er Internett et populært medium for dissidenter til spredning av informasjon og organisering av motstandskamp. Washington har erkjent dette ved å fremme en agenda om sensurfritt Internett i utenrikspolitikken²¹⁶. Autoritære regimer omfavner også Internett på grunn av at modernisering er viktig for økonomisk vekst. Samtidig frykter autoritære regimer medieplattformens makt. Av den grunn er grep implementert mot medieplattformen under påskudd av for eksempel å beskytte individer fra umoralske aspekter. Internett er dog vanskelig å kontrollere på grunn av de mange muligheter mediet gir. Likevel er Internett sterkt regulert på Cuba i første rekke ved høy brukskostnad og lav utbredelse. I Vietnam har imidlertid antall Internettbrukere eksplodert det siste tiåret. Endog har kun halvparten av landets befolkning tilgang. Disse brukerne utsettes for sensur ved at regimet velger aksepterte nettsider ved hjelp av brannmur. I tillegg må landets mangfoldige Internettkafeer rapportere en rekke ting om nettaktiviteter. Videre viser en rekke hendelser at bloggere, som ytrer meninger mot regimet, fengsles. Dette er ikke tilfellet på Cuba hvor regimet praktiserer intimidering og trusler av landets bloggere framfor fengselsstraffer.

Informasjonstilgang er dog ikke en nødvendighet for demokratisering. Tilfeller, slik som Zimbabwe og Iran, viser at bruk av informasjonsspredning over blant annet Internett ikke var det rette verktøy for å velte regimene²¹⁷. Således kan en enorm tiltro til verktøyet skade en bevegelse ettersom det er individer som må stå opp mot regimet. Det er ikke tilstrekkelig å bruke mediet til å ytre meninger, eller samle masser i grupper, dersom individer ikke stilles hundre prosent bak bevegelsen. Det er med andre ord lett å bli medlem av en Facebook gruppe med et klikk, noe annet er å gå ut i gata og kreve forandring. I tillegg har mediet en rekke andre bruksområder enn kun regime kritikk. Videre kan autoritære regimer fordelaktig spre informasjon gjennom blant annet Internett. Et eksempel er statsansatte bloggere som virker å være frie tenkere. I realiteten sprer aktørgrupperingen imidlertid statlig propaganda. Følgelig kan Internett skade en demokratisering i lik grad som den kan styrke prosessen. Dette betyr dog ikke at sosiale mediekanaler som Facebook ikke kan brukes effektivt. Således er

---

²¹⁶ Clay Shirky, "The political power of social media", *Foreign Affairs* 90, nr. 1 (2011): 30.

²¹⁷ Ian Bremmer, "Democracy in cyberspace", *Foreign Affairs* 89, nr. 6 (2010): 87.

det vanskelig å stadfeste massemediers rolle til demokratisering. Likevel hersker liten tvil om at informasjonsspredningsverktøy innehar en sentral rolle for demokratisering.

Det eksisterer dog også andre kanaler for informasjonsspredning. I Vietnams tilfelle er kunst unndratt medium for avstraffelse²¹⁸. Problemet er dog at kunst er lite utbredt og ansett blant vietnamesere²¹⁹. Kunst har imidlertid mange former. I Cuba er veggmalerier med sterk anti-amerikansk propaganda ikke uvanlig å se. Smarttelefoner er et annet verktøy for informasjonstilgang som er mye brukt på et globalt plan i nyere tid. Dens rolle er derimot ikke kartlagt i denne teksten på grunn av avgrensning.

Vi kan følgelig slå fast at informasjonstilgang er en sentral faktor for demokratisering. Ved å innhente informasjon fra utlandet og/eller ved å spre informasjon inne i et gitt autoritært land, kan press for regimeendring oppstå. Presset utfordrer affekterte regimers legitimitet. Vi skal derfor se på hvordan regimene på Cuba og Vietnam legitimerer den politiske makten.

4.5 Legitimering av politisk makt

Cuba og Vietnam styres av kommunistpartier i selvutnevnte roller med maktmonopol i landenes politiske sfære. Dette er imidlertid ikke det eneste de to regimene har felles. Elementer fra Max Webers konsept om politisk maktlegitimering kan også lokaliseres i begge regimers legitimering av makt.

4.5.1 Cubansk legitimering av makt

Et rasjonelt grunnlag for Castro-regimets legitimering av makt kan identifiseres i landets konstitusjon. Konstitusjonen stadfester at Cuba er en sosialistisk stat forankret i den kommunistpolitiske retningen marxisme-leninisme²²⁰, til tross for at ideologien fikk en knekk ved Sovjetunionens kollaps. Marxisme teoretiserer kommunisme som drømmen om et utopisk samfunn. Karl Marx og Friedrich Engels står bak teorien om marxisme, som ble skapt i en tid med økende sosiale forskjeller drevet fram av en kapitalistisk elite. I deres verk angripes kapitalismens storeslem, og en ide om å forkaste system gjennom massemobilisering lanseres ved å vise til teori om samfunnsutvikling og materialisme²²¹. Dette er bakgrunnen for ideologiens store gjennombrudd: Det kommunistiske manifest fra 1848²²². Verket presenterer dog ingen plan for hvordan man skal forkaste og erstatte det kapitalistiske systemet. Derfor ekssi-

---

²¹⁸ Samantha Libby, "The art of censorship in Vietnam", *Journal of International Affairs* 65, nr. 1 (2011): 217.

²¹⁹ Ibid., 216.

²²⁰ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 310.

²²¹ Michael Newman, *Socialism: A very short introduction* (Cornwall: Oxford University Press, 2005), 22-23.

²²² Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 9.

sterer ulike retninger innenfor kommunismen. Følgelig var kommunistiske stater på 1900-tallet ikke et speilbilde av Marxs og Engels' tanker. Lenins tolkning, som kalles marxisme-leninisme, er ett eksempel. Kortfattet bunner tolkningen ned til en politisk styrestruktur for å oppnå kommunisme. I følge marxisme-leninisme skal dette gjennomføres ved å oppnå fullstendig likhet. Derfor må alle former for religion, sosiale skiller og privat eiendom elimineres. Sentralt står ideen om en ettpartistat med planøkonomimodell.

Hvorvidt marxisme-leninisme praktiseres av regimet i dag, er en stor debatt. Dette har vi erfart ved blant annet å se på sosiale forskjeller og økonomisk modell. Således kan det settes spørsmålstegn ved regimets legitimitet. Videre kan det hevdes at oppløsningen av Sovjetunionen undergrav Castro-regimets ideologiske legitimitet. Årsaken er at Castro-regimet legitimerte makten gjennom medlemskap i en internasjonal kommunistbevegelse. Denne organisasjonen var forankret i Sovjetunionen, og forsvant derfor etter statens kollaps. Regimet responderte til organisasjonens død med stans av reformering. Videre ble all form for privat mikrohandel forbudt.

Befolkningen utfordret ikke den haltende legitimiteten. Få år senere, i 1994, ble Castro-regimet imidlertid utfordret da store demonstrasjoner skapte uro i landets hovedstad²²³. Bruk av hard makt kvalte riktignok opptøyer. Sporadisk uro har likevel vedvart. Årsaken er uregelmessig reformeringspress fra landets befolkning. Regimet har dog forsvart legitimiteten ytterligere ved å vise til landets velferdsprogram og motstand mot amerikansk hegemoni²²⁴.

Velferdsprogrammet, som er et annet rasjonelt grunnlag for å legitimere makt, er dog tilført kutt etter Sovjetunionens oppløsning. Vi har tidligere sett at dette har skapt sosiale forskjeller. Likevel er landet i toppsiktet over regional oversikt for helsetilbud til befolkningen. Likeså er lese- og skrivekyndighet svært utbredt. I tillegg har landet en forventet levealder på samme nivå med USA²²⁵. Videre er barnedødeligheten lavere på Cuba enn hos den store naboen i nord. Dette er cubanere selvfølgelig stolte over²²⁶, og en kan undres hva landet kunne oppnådd uten amerikansk boikott.

Washingtons boikott av Cuba har dog hjulpet regimet i å legitimere makt på bakgrunn av tradisjonelt grunnlag for maktlegitimering. Godt hjulpet av et organisert propaganda-

---

²²³ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 305.

²²⁴ Ibid., 310.

²²⁵ Julia E. Sweig, "Fidel's final victory", 51.

²²⁶ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 311.

apparat framstilles Washington som en aktør med mål om å utnytte og ødelegge Cuba²²⁷. Likeså fører den amerikanske utenrikspolitikken til at Washington oppfattes som en internasjonal undertrykkende stormakt av cubanere. Sålledes sidestilles uavhengighet med å stå imot USA. Følgelig er nasjonalisme en sentral faktor for legitimering av makt. Ved å spille på nasjonalisme og uavhengighet oppnås sterk støtte fra befolkningen. Årsaken er at Cuba var en tidligere spansk koloni. Befolkningen frykter en innsnevring av uavhengigheten igjen dersom Washington får gjenvunnet innflytelsen i landet²²⁸.

Fra et sikkerhetspolitisk synspunkt utgjør Cuba liten trussel mot USA. Washington har imidlertid valgt å opprettholde boikotten. Fra cubansk side kan dette tolkes som at USA frykter Cubas framgangsrike politikk innenfor helsevesenet og utdanning. USA står selv foran store utfordringer i sektorene Cuba har suksess. Videre kan det hevde at Washington frykter Havanna på grunn av at landet representerer et kritisk blikk på den globale kapitalismen. Likeså er landet et bevis på at stater kan eksistere uten omfavnelse av kapitalismen. En av Castro-regimets fremste bragder er dermed en befestning av landets suverenitet og uavhengighet. For cubanere eksisterer derfor et tabu å gå imot regimet: “to oppose Fidel meant to oppose national sovereignty, which is the revolution’s central legacy; to oppose national sovereignty was to deny the very meaning of their lives”²²⁹. Vedvarende amerikansk boikott fører derfor til at regimet kan hevde at Washington står bak landets økonomiske problemer. Følgelig oppnår regimet stor nasjonalistisk støtte fra massene.

Regimet har også beholdt makten i stor grad takket Castro-brødrenes karisma. Fidel Castro var lenge Cubas ubestridte leder. Bakgrunnen for dette er hans sentrale skikkelse innenfor landets sagnomsuste revolusjon som forkastet en forhatt leder. Fidel var lederen blant åtti revolusjonære individer som ankom Cuba i 1956 med statskupp som mål²³⁰. Målet ble oppnådd tre år senere. Den seirende parts medlemmer ble nasjonale helter. En av de mest karismatiske individene var Fidel Castro. Han presenterte seg som en liberal reformist med mål om demokrati og nasjonal uavhengighet²³¹. Skjebnen fikk dog et annet utfall. I den påfølgende perioden etter regimeskiftet tiltrådte Fidel rollen som statsminister. I cubansk politikk har han siden vært landets fremste skikkelse gjennom nesten femti år, hvor av trettito

---

²²⁷ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 608; Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 305.

²²⁸ Julia E. Sweig, “Fidel’s final victory”, 44.

²²⁹ Jorge I. Domínguez, “Cuba in the international community in the 1990s” i *Beyond sovereignty: Collectively defending democracy in the Americas*, red. av Tom J. Farer (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996), 298.

²³⁰ Store norske leksikon, *Fidel Castro*, Store norske leksikon (08.01.2014), http://snl.no/Fidel_Castro.

²³¹ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 135.

år er tilbrakt som president²³². Dette har ført til at han er den moderne tids statsleder som har sittet lengst ved makten i verden²³³.

Det var lite dramatisk å observere da lederskapet gikk fra Fidel Castro til broren Raul Castro i 2006. Dette kan sees i sammenheng ved at Raul var en av revolusjonens mange helter²³⁴. Dermed kan vi identifisere et karismatisk grunnlag for politisk maktlegitimering i Castro-brødrene. Videre hevder Castro-regimet å regjere med ufeilbarhet²³⁵. Dermed påstår regimet at det vet hva som er best for landets befolkning. Synspunktet er imidlertid utfordret av blant annet økonomiske nedturer. På den annen side kan store forandringer i landets kurs utfordre regimets legitimitet dersom reformer implementeres. Dette må sees i sammenheng med hvordan regimets makthavere har knyttet den kommunistiske revolusjonen til deres bryst. Dersom store reformer iverksettes, kan grepene tolkes som et tegn på regimesvik. Landets befolkning kan dermed tro at regimet har utspilt sin rolle.

4.5.2 Vietnamesisk legitimering av makt

Fra et rasjonelt grunnlags perspektiv befester regimet maktlegitimasjon ved å vise til økonomisk framgang og landets fattigdomsbekjempelse²³⁶. Vi har sett at Vietnams økonomiske utvikling har vært formidabel. Den økonomiske veksten kombinert med befolkningsvekst har dog satt press på økonomien ved at en million jobber må skapes hvert år²³⁷. Dersom nye arbeidsplasser uteblir, kan regimets legitimitet trues på grunn av fare for ytterligere økte sosiale forskjeller. Vi så også i kapitlet om sosiale forskjeller at landet har gjort store framsteg for å redusere fattigdom. På den annen side har omveltningen av landets økonomiske modell skapt en kløft mellom sosiale klasser. Dermed kan man stille spørsmål rundt regimets rasjonelle legitimitetsgrunnlag. Økningen i sosiale forskjeller skyldes i høy grad korrupsjon. Derfor har korrupsjon vært kjernen for en rekke små opptøyer, hvor folkemengder har gått løs på lokale myndigheters eiendom. Eksempler på dette er mange, for eksempel 1997-opptøyene i Thai Binh og opptøyene i Ha Tinh fire år senere²³⁸. Landets regime tolererer opposisjonelle krefter i liten grad. Derfor har opptøyer en tendens til å bli kvalt med makt.

---

²³² Store norske leksikon, *Fidel Castro*.

²³³ Ibid.

²³⁴ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 304.

²³⁵ Ibid., 305.

²³⁶ Carlyle A. Thayer, "Political legitimacy of Vietnam's one party-state: Challenges and responses", *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 28, nr. 4 (2009): 48.

²³⁷ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 3.

²³⁸ Ibid., 42.

I Vietnam har kommunistpartiet maktmonopol i landets politiske sfære. Nasjonalforsamlingen er den øverste myndighet ifølge landets konstitusjon. I konstitusjonen er det satt betingelser for blant annet andel av kvinner, militære og minoriteter som forsamlingen skal bestå av. Således kan organet oppleves som et snitt av landet. På den annen side er nittien prosent av nasjonalforsamlingen satt av for partimedlemmer. Representanter for resterende prosentandel velges ut fra strenge nominasjonskriterier. Følgelig kan ingen demokratisk deling av makt identifiseres. Forsamlingen har ansvar for blant annet å fatte lovvedtak og velge president. Således er organet særdeles mektig. Realiteten er dog en annen. Nasjonalforsamlingen er et verktøy for partiet. Partiets elite har full kontroll. Derfor stilte kun en kandidat til valg for hver respektive stilling ved president- og statsministervalget i 2006²³⁹.

Ved Vietnams tidlige statsdannelse var lovgiving tilnærmet fraværende. Endringer er utført i stor grad for å styrke det sentrale regimets vilje, og tilrettelegge for utvikling av arbeidsplasser. Regimet har dog innsett at et statlig jerngrep kan hindre fortsatt økonomisk opptur dersom transparens uteblir. Dette betyr imidlertid ikke at regimet løsner nevneverdig på jerngrepet. Kun små liberalistiske steg er tatt for å forbedre bildet av godt styresett ovenfor internasjonale organisasjoner. Regimet trekker fortsatt i snorene og dikterer. Vietnam er, i likhet med Cuba, fremdeles en sosialistisk stat forankret i den politiske ideologien marxisme-leninisme, samt Ho Chi Minhs tanker, i følge landets konstitusjonens artikkel fire²⁴⁰. I hvilken grad marxisme-leninisme praktiseres av regimet i dag, er også en stor debatt for Vietnam. Omfavnelsen av kapitalismen står blant annet i sterk kontrast med marxist-leninistisk tanke-sett. Videre har en lavere ideologisk opplutning blant yngre individer ført til synkende rekruttering²⁴¹. Således kan det stilles en rekke spørsmålstegn ved regimets legitimitet. Når det gjelder Ho Chi Minhs tanker er situasjonen en annen. Dermed er vi over på et karismatisk legitimitetsgrunnlag.

Ho Chi Minh var en vietnamesisk politiker og nasjonens store landsfader. Politisk inspirasjon fant han i Frankrike, hvor han arbeidet og var aktiv medlem av det franske sosialistiske parti. Her ble han opptatt av koloniens frigjøringskamp. Senere viste han kunnskap og lederegenskaper ved å samle rivaliserende kommunistiske fraksjoner i Asia og lede nasjonal-

---

²³⁹ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 94.

²⁴⁰ Viet Nam Government Portal, *Political system*, Socialist Republic of Viet Nam Government Portal (2013), <http://www.chinhphu.vn/portal/page/portal/English/TheSocialistRepublicOfVietnam/AboutVietnam/AboutVietnamDetail?categoryId=10000103&articleId=10001578>.

²⁴¹ Phuong An Nguyen, "State-society relations in contemporary Vietnam: An examination of the arena of youth", *Asia Pacific Viewpoint* 47, nr. 3 (2006): 333.

frigjøringsfronten i Vietnam. Derfor ble han valgt til president i Nord-Vietnam i 1945, en tittel han beholdt inntil sin død i 1969²⁴².

Ho Chi Minhs tanker er landsfaderens verk og tolkning av marxisme-leninisme med tyngde på hans ideer, holdninger og liv. Kortfattet inneholder verket visjoner om sosialismens rolle for Vietnams revolusjon, implementering av marxisme-leninisme i Vietnam, og råd for stater som søker uavhengighet. Således var Minh en filosoferende pragmatisk og moderat leder. Han søkte aldri en persondyrkelse slik som Mao og Stalin²⁴³. Dette kan sees i sammenheng med at han inntok en tilbaketrukket rolle i politikken. Le Duan, som ble hans etterfølger, var Minhs marxistortodokse rake motsetning. Minh fikk imidlertid aldri oppleve et gjenforent Vietnam under kommunismens parole. Han døde før Vietnamkrigen var over. Minh er imidlertid nasjonens mest respekterte individ. På grunn av at hans filosofi fortsatt følges til en viss grad i dag, har han fortsatt innflytelse på den førende politikken. Likeså er han et samlet nasjonalsymbol for uavhengighet. Minhs rolle er dog redusert i dagens hybridkapitalistiske Vietnam. Tidligere ble fødselsdatoen hans feiret med massemønstring over hele landet. Dette er ikke forventet i dag²⁴⁴. Partiet feirer dog fødselsdagen hans med stor hyllest.

Ho Chi Minh har også en sentral rolle for regimets tradisjonelle grunnlag for maktlegitimering. Minh var en landets fremste aktører for løsrivelse fra fransk kolonivelde. Således er han også en kilde til landets nasjonalisme. Vietnamesisk nasjonalisme strekker seg flere århundre tilbake hvor av mangfoldige feider med Kina er sentralt. Likeså har landet har opplevd mange perioder med fremmed innflytelse og okkupasjon. Derfor står nasjonalisme og uavhengighet sterkt i landet²⁴⁵.

Den sterke nasjonalismen fører til at landet i stor grad ønsker å være fri for ekstern innflytelse. For å ivareta dette målet, er sterk statlig styring valgt metode²⁴⁶. I praksis betyr dette stor grad av statlig styring og inngripen av landets ressurser. Metoden gjennomføres ved blant annet sterk strategisk kontroll over mineralforekomster. Spørsmål omkring dette førte imidlertid til legitimerings utfordring i 2009²⁴⁷. Bakgrunnen var et vedtak om å utvinne bauksitt, et naturlig råstoff som brukes i produksjon av aluminium, i samarbeid med et kinesisk statlig selskap. Kina har et stort behov for ressurser på grunn av landets vanvittige vekst, og Vietnam er et av landene i verden som besitter store mengder av råstoffet. Således burde

---

²⁴² Gunnar Filseth, *Ho Chi Minh*, Store norske leksikon (14.02.2009), http://snl.no/Ho_Chi_Minh.

²⁴³ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 96.

²⁴⁴ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 92.

²⁴⁵ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 99.

²⁴⁶ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 16.

²⁴⁷ Carlyle A. Thayer, "Political legitimacy of Vietnam's one party-state: Challenges and responses", 49.

grunnlaget for en handel med to fornøyde parter være klargjort. Realiteten er en annen. Problemet er at fremstillingsprosessen av aluminium fra bauksitt produserer to biprodukter. Begge biproduktene er særdeles farlig for miljøet og mennesker ved feil håndtering. Følgelig kan prosessen innbefatte enorme negative miljøkonsekvenser. Dette er et tema Vietnam allerede utfordres stort av²⁴⁸. Et opprør mot regimet slo derfor gradvis rot. Prosessen startet med bekymringsmeldinger fra miljøbevegelser og forskere. Landets myndigheter valgte dog å ignorere gryende misnøye. Gjennombruddet kom ved at en general belyste saken. Dermed ble det vekket nasjonal interesse. Et press mot statens politbyrå, den utøvende makten, vokste gradvis frem. Kampen stod mellom økonomisk utvikling kontra miljø og nasjonal sikkerhet. Innen mai 2009 var motstanden vokst til en nasjonal koalisjon av forskere, religiøse ledere, bloggere, militær veteraner, pensjonerte statsarbeidere, akademikere og medlemmer av nasjonalforsamlingen²⁴⁹. Likevel rådet fortsatt utvinning. Regimet ville ikke miste ansikt og dermed legitimitet. På den annen side fikk nasjonalsamlingen, ministre og lokal myndigheter innvilget myndighet til å foreta befaringer av utvinningen.

Bauksittepisoden kan også tolkes som en motstand mot kinesisk avhengighet. Vietnam handler stort med Kina. Samtidig er de to landene på stadig kollisjonskurs i utenrikspolitiske spørsmål. Den kontinuerlige feiden om suverenitet over Sørkinahavet, som har vedvart i en rekke årtier, er et konkret eksempel. Historisk sett har de to landene i tillegg et turbulent forhold. Dermed kan bauksittkonflikten også inneha andre nasjonale interesser ved å legge press på naboen i nord.

4.5.3 Legitimering av politisk makt som demokratiseringsfaktor

Et regime kan legitimere makten ved å holde jevnlige valg. Politiske valg er vanlig både i demokratiske og autoritære stater. Imidlertid eksisterer store gap og forskjeller mellom valglovene i et demokratisk og et autoritært land. Således kan også en diskusjon reises over hvorvidt valgene gir autoritære regimer legitimitet for å regjere.

Politiske valg er dog kun en av mange utfordringer ved maktlegitimering. Dersom et autoritært regime utfordres på legitimeringsgrunnlag, kan en demokratiseringsprosess oppstå. På den annen side kan mangel på legitimitet også avsette et demokratisk styre. Årsaken er at legitimeringsutfordringer har bestridt både demokratiske og autoritære regimer ved at en legitimeringskrise har oppstått. En slik krise oppstår dersom befolkningen i et gitt land mister tiltro til det regjerende regimet. Krisens årsak kan være mange. Et regime kan for eksempel

---

²⁴⁸ Bill Hayton, *Vietnam: Rising dragon*, 159-180.

²⁴⁹ Carlyle A. Thayer, "Political legitimacy of Vietnam's one party-state: Challenges and responses", 51.

ikke makte å innfri befolkningens ønsker. I autoritær kontekst kan hendelsen forklares med at byttehandelen mot å tolerere regimets jerngrep, kan ikke lengre veies opp mot gevinster ved å ikke styrte regimet.

Legitimeringskrise var en sentral faktor i den tredje demokratiseringsbølgen²⁵⁰. En av mange årsaker var at enkelte kommunistland hadde tidligere erfaring med demokrati. Historiske erfaringer førte til at regimene måtte komme med lovnader, som affekterte stater slet med å innfri. I tillegg forsøkte regimer å hevde at de var i ulik grad demokratiske ved å vise til enkelte elementer. Dermed ble spørsmål omkring legitimitet en utfordring ved konfrontasjon av problemer. Noen land løste problemet med å blande ideologi inn i nasjonalisme. Dette var dog vanskeligere i Kremles satellittstater, slik tilfellet var i store deler av Øst-Europa. Problemene forverret seg ved at løsninger på økonomiske stagninger og sosiale problemer uteble. Det var for eksempel svært vanskelig å forsvare planøkonomi framfor demokratiets kapitalisme på grunn av at landene i vest oppnådde vesentlig sterkere økonomisk vekst. Årtier med lite fremgang styrket frustrasjon og misnøye ovenfor regimene²⁵¹. Dette presset regimene til bristepunktet. Til slutt kollapset den ideologiske kløften som delte Europa i to.

Vi har identifisert samtlige elementer i Max Webers konsept om legitimering av makt for regimene på Cuba og i Vietnam. Ved å se på et rasjonelt grunnlag, kan fellestrekk identifiseres i landenes konstitusjon. Landenes konstitusjon stadfester at de er sosialistiske stater med tyngde på marxisme-leninisme. Videre hevder regimene at de er ufeilbare til å lede landene på grunn av maktmonopol. Påstanden begrunnes ved å vise til konkrete bragder regimene har oppnådd. Castro-regimet viser til et godt utarbeidet velferdsprogram som har styrket befolkningens lese- og skrivekyndighet i høy grad, og et helsetilbud som er i verdens-toppen. Landet har også en høy forventet levealder. Hanoi-regimet har lagt stor tyngde i å vise til en sterk økonomisk framgang og fattigdomsbekjempelse. Videre er landets rettstatsorganisering forsterket.

Regimene er også legitimert på et karismatisk grunnlag. I Vietnam er landsfaderen Ho Chi Minhs rolle fortsatt sentral i dag, til tross for at han døde omtrent femti år tilbake. Minh er nasjonens mest respekterte individ på grunn av hans rolle i avkoloniseringen av Asia og Vietnams uavhengighetskamp. Han har fortsatt innflytelse på politikken som føres ved at elementer ved hans lære og filosofi, Ho Chi Minhs tanker, fortsatt gjennomsyrrer landets politikk i enkelte sfærer. Han ville derimot nok ikke omfavne dagens kapitalistiske Vietnam. Castro-

---

²⁵⁰ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 46.

²⁵¹ *Ibid.*, 48.

brødrene har en liknende rolle på Cuba. Brødrene er riktignok fortsatt i live. Det kan hevdes at regimet har beholdt makten i over femti år som en følge av deres karisma.

Nevnte karismatiske ledere i de to respektive landene har også lagt grunnlaget for regimenes tradisjonelle legitimering av makt, som er sterkt befestet i nasjonalisme og uavhengighet. Årsaken er at individene deltok i landenes kamp for uavhengighet. Cuba og Vietnam var tidligere kolonier. Cubas løsrivelse fant riktignok sted sent på slutten av 1800-tallet. Løsrivelsen fra Spania førte imidlertid til at USA fikk sterk innflytelse og kontroll over øya. Dette la grunnlaget for at Washington forsøkte å diktere øystaten. Derfor sidestilles USA med Spania. Motstand mot USA er dermed populært. Populære er også revolusjonens helter som kastet amerikansk innflytelse på havet. I området som i dag omfatter Vietnam, Kambodsja og Laos dikterte en annen kolonimakt, Frankrike, styringen fram til landet mistet innflytelsen etter den andre verdenskrig. Amerikanerne forsøkte også å tette maktvakuemet her. Likeså led amerikanerne nederlag i Vietnam, hvor landets løsrivelses- og frihetshelter med Minh i spissen er romantisert og dyrket. Følgelig identifiseres regimet med aktøren som proklamerte uavhengighet ved å kaste fremmed innflytelse ut av landet. Dermed er det et tabu å rette kritikk mot regimet. Det samme gjelder Castro-regimet.

Hypotesen variabelen er formet av, hevder at befolkningen i Vietnam og på Cuba ikke bestrider regimenes legitimitet. Eksempler viser at dette ikke er tilfellet. Det kan dog settes spørsmålsteget på hvor stor grad regimenes legitimitet bestrides. Små og store demonstrasjoner har funnet sted i begge landene. Opprøret mot utnyttelsen av bauksitt, som angrep regimets legitimering basert på ytelse og nasjonal bragd, markerte for eksempel et vannskille i Hanoi-regimets historie på grunn av at spørsmål omkring regimets kompetanse ved store utviklingsprosjekt ble stilt for første gang²⁵². Sålde førte spørsmål rundt regimets kompetanse og legitimitet til at regimet var nødt til å forandre vedtak. Likeså har den katolske befolkningsdelen utfordret regimet på rasjonelt grunnlag ved å utfordre lovligheten omkring rettslige vedtak.

Kommunistpartiet i Vietnam balanserer på et barberblad. Regimets fremste verktøy for konsolidering av makt er opprettelse av arbeidsplasser og økonomisk vekst. Dette fører til at regimet i enkelte tilfeller fremmer en politikk som fører til drastiske endringer for livet til individer i rurale områder. For eksempel selger bønder jord uten å vite hva de skal ta seg til, eller hvordan de skal forvalte pengene. Dette skaper sosiale problemer. På overflaten kan regimet synes å kontrollere sosiale problemer slik som fattigdom og livstruende sykdommer.

---

²⁵² Carlyle A. Thayer, "Political legitimacy of Vietnam's one party-state: Challenges and responses", 52.

Problemet er at landet står foran en kraftig urbanisering, som igjen presser økonomien. Dermed kan det kan såes tvil om dagens struktur kan holde. Omveltningen av landets økonomiske modell har allerede ført til en kløft mellom sosiale klasser. Kløften står i fare med å øke i stor grad på grunn av korrupsjon, et fenomen som også kan identifiseres på Cuba. Riktignok er korrupsjon sterkere utbredt i Vietnam. På Cuba er imidlertid velferden også tilført kutt etter Sovjetunionens oppløsning. Dette har ført til sosiale forskjeller. Og til tross for at regimet hevder å være usvikelig, har landet opplevd en rekke økonomiske nedturer.

Utfordringene for å kunne stille kritiske blikk og spørsmål rundt regimenes legitimitet er dog mange på grunn av regimenes autoritære forvaltning av makt. Sivilsamfunnets rolle er sterkt regulert og minimalistisk. Menneskerettigheter, som er et omfattende begrep avhengig av hva man velger å vektlegge, er svakt ivaretatt i begge landene sett med vestlige øyne. Vi har blant annet sett at ytringsfriheten er kraftig innsnevret. Ved å slå ned på blant annet politiske dissidenter skades dog illusjonen om nasjonal forenelighet og et legitimeringsgrunnlag basert på nasjonalisme. Castro-regimet har et særskilt sterkt frynset internasjonalt omdømme på grunn av brudd på menneskerettigheter og regimets personorienterte styresett. Cubanske myndigheter har riktignok underskrevet en rekke internasjonale erklæringer og forpliktelser. Avtalene etterleves dog ikke²⁵³. Dermed er det svært vanskelig å utfordre regimets legitimitet dersom man er innbygger i landet. På den annen side er regimet ikke like hensynsløst som tidligere Saddam Husseins Irak, familiedynastiet i Nord-Korea eller Pinochets diktatur. Samtidig høster Castro-regimet internasjonal sympati og respekt for å kunne stå imot amerikansk boikott og isolasjonismepolitikk. På den annen side styrker boikotten regimets makt innenfra ved at USA fremstilles som en ondskapsfull aktør. Derfor har kraftig anti-amerikansk propaganda vedvart. Dette er nødvendig for overlevelsen til regimet. Følgelig er det små sjanser for normalisering. Hemmelige samtaler mellom Havanna og Washington har dog foregått²⁵⁴. Regimet vil imidlertid tape ansikt og legitimitet dersom en forsoningsavtale mellom de to partene underskrives.

Regimene i Vietnam og på Cuba virker å stå foran en rekke utfordringer knyttet til rasjonelt grunnlag for maktlegitimering. På den annen side virker det karismatiske og tradisjonelle grunnlaget å stå sterkt i landene. Landene kvier med å implementere ytterligere reformer på grunn av at reformer kan føre til demokratisering. Likeså kan omfattende forandringer utfordre legitimitet på grunn av at regimene har forankret sosialisme og kommun-

---

²⁵³ Human Rights Watch, *Cuba: Human rights in Cuba*.

²⁵⁴ Steven Saxonberg, *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*, 325-326.

isme i konstitusjonene. Dersom store reformer iverksettes, kan prosessen tolkes som at regimene har utspilt sine roller på grunn av feilslått politikk. Landets befolkning kan således konkludere med at kommunismen har utspilt sin rolle, og at det er på tide å føre landet i en demokratisk retning. Hanoi-regimet har likevel tatt sjansen med å implementere økonomiske reformer for å kunne skape økonomisk vekst. Regimet favoriserer dermed kapitalistiske metoder framfor sosialistiske for å kunne konkurrere med demokratiske regimer. Samtidig fortsetter regimet å snakke varmt om sosialisme for å kunne bevare maktmonopolet. Følgelig har regimet beveget seg vekk fra en legitimering forankret i kommunisme. Offisielt er staten endog sosialistisk.

I demokratier løses legitimeringskriser ved forhandling, kursendring og/eller utlysning av valg. Dette er tilnærmet umulig i autoritære stater, særskilt i personorienterte regimer som Cuba, på grunn av at store kursendringer fører også til legitimeringsproblemer ettersom regimene forsvarende maktmonopol ved å hevde at de er usvikelige. Regjerende regime og befolkningen kan likevel løse krisen gjennom dialog og transparent prosesshåndtering. Således kan også et regimeskifte oppstå. Denne metoden for håndtering av legitimeringskrise var blant den mest brukte under den tredje demokratiseringsbølge²⁵⁵. Krisen kan dog også løses ved at det sittende regimet velger å ignorere den gryende misnøyen, og dermed håpe at misnøyen forsvinner med tiden. En tredje tilnærming kan være å utføre små eller store utskiftninger blant regimets topp. Likeså kan regimet forsøke å løse krisen ved bruk av hard makt mot regimets fiender. Dette var tilfellet i Romania ved slutten av den kalde krigen²⁵⁶. Romania var dog kun ett europeisk tilfelle hvor vold ble løsningen. I resterende østblokkland kollapset regimene gjennom press fra befolkningen. Dette var også tilfellet i Sovjetunionen, til tross for at konservative aktører forsøkte å stoppe regimeendring ved å sette Gorbatsjov i husarrest²⁵⁷. Aktørene lyktes dog ikke med handlingen.

En stat kan også være tjent med å appellere til nasjonalisme og populistiske tiltak for å dreie oppmerksomheten vekk fra legitimitetsproblematikk. Argentina forsøkte å gjøre dette ved å invadere Falklandsøyene. I tillegg kan autoritære regimer forsøke å legitimere makt ved å skape et fiendebilde, slik tilfellet var med Hellas og Brasil i kampen mot kommunisme under den kalde krigen. Bruk av militære virkemidler og hard makt kan dog gi tilbakeslag. Feilslåtte militærstrategier hadde stor innvirkning i fallet av fem autoritære stater mellom

---

²⁵⁵ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 57.

²⁵⁶ Archie Brown, *The rise and fall of communism*, 542.

²⁵⁷ *Ibid.*, 599.

1974 og 1989²⁵⁸. Reformen i Sovjetunionen var blant annet et resultat av landets feilslåtte og svært kostbare invasjon av Afghanistan. På den annen side var greske og argentinske militære nederlag direkte konsekvens for regime fall.

De mange løsningene for å kunne håndtere en legitimeringskrise fører til at prosessen ikke nødvendigvis konkluderer med en demokratisk transisjon. Således er variabelen noe kontroversiell med å forklare demokratiske transisjoner. På den annen side er det nettopp svak legitimering som fører til at en befolkning retter kritikk mot et gitt regime. Kritikken kan føre til at regimet vakler. Følgelig kan en maktkamp kan oppstå.

5. Konklusjon

Vietnam og Cuba er to av veldig få kommunistregimer som overlevde Sovjetunionens og marxisme-leninismens kollaps. For å forklare regimenenes overlevelse, har vi sett på teorier innenfor demokratisering forskningsfeltet. Dette har vi gjort på grunn av at problemstillingen har spurt hvilke sentrale teorier innenfor demokratisering forskningsfeltet kan belyse og forklare hvordan kommunistregimene i Vietnam og Cuba har overlevd etter den kalde krigen.

Tre teorier ble valgt for å belyse problemstillingen. Den første kan kalles strukturell tilnærming på grunn av at teorien forklarer demokratiseringsprosesser ved å vise til oppbygningen av et samfunn og/eller en stats rammevilkår/struktur. Teori nummer to, som jeg har kalt teorien om sosiale skiller, fokuserer på sosiale skillelinjer i et gitt land for å kunne forklare demokratisering. Endelig har vi den strategiske tilnærming, som forklarer demokratisering ved å vise til hvordan prosessen oppstår. Ved å bruke disse tre sentrale teoriene innenfor demokratisering forskningsfeltet, ble fem variabler operasjonalisert for å forklare regimenenes overlevelse.

Tekstens første variabel, økonomisk modell, er en forklaringsfaktor basert på hypotesene om at regimene opplevde ingen økonomisk krise, eller reformer ble innført for at regimene kunne overleve. Årsaken er at demokratiseringslitteratur beviser at økonomisk krise og stagnasjon har veltet autoritære regimer. Deretter har kollapsen ført til demokrati. Målet var således å belyse hvordan økonomisk modell kan forklare at regimene har overlevd. Følgelig er variabelen forankret i en strukturell tilnærming for å kunne forklare demokratisering.

Funn viser at variabelen ikke er en tilstrekkelig forklaringsfaktor for uteblivelse av demokratisering. Årsaken er at både Cuba og Vietnam opplevde økonomisk krise etter Sovjetunionens kollaps. Følgelig var en potensiell faktor for demokratisering til stede. Regime-

---

²⁵⁸ Samuel P. Huntington, *The third wave: Democratization in the late twentieth century*, 54.

endring forekom dog ikke. Dette kan skyldes at begge landene valgte, dog i ulik grad, å reformere landenes økonomiske modell. Økonomisk reformering har heller ikke ført til nevneverdige demokratiske steg. Vietnam har derimot opplevd en total forandring av landets økonomiske modell ved å omfavne kapitalismen og åpne landet for utenlandske investorer. Derfor har landets økonomi vokst kraftig. Således kan det hevdes at internasjonale donorer og kapitalister holder liv i regimet. Tilfellet er dog annerledes med Cuba. Til tross for at Cubas økonomi langt ifra har vokst like kraftig som Vietnams, nådde veksten på BNP med et høydepunkt på 7,5 prosent i 2007. Castro-regimet har dog valgt å beholde sentral planføring av økonomien. Derfor har økonomien vaklet gjennom perioder, og opplevd en moderat vekst. Likevel er små og saktegående reformer implementert etter hvert som økonomien støter på problemer. I tillegg har Venezuela erstattet Sovjetunionens rolle som økonomisk støttespiller. Dermed kan det hevdes at Cubas økonomi lider av status quo

Variabel nummer to, sosiale forskjeller, er operasjonalisert ved å benytte teorien om sosiale skillelinjer og kombinere den med potensielle økonomiske reformer. Tanken var å undersøke hvorvidt perioden etter den kalde krigen har ført til økt, minsket eller status quo av landenes sosiale forskjeller, som er definert som ujevn fordeling av formue. Dette begrunnes i at reduksjon av sosiale forskjeller styrker muligheten for en overgang til demokrati. Forskning har vist at økonomisk utvikling fører til reduserte skiller mellom sosiale lag. Utjevningen fører så til at makt og ressurser spres. Dermed kan regimets totalitære makt utfordres. Likeså har historiske hendelser vist at store sosiale forskjeller har veltet regimer av ulike typologier. Derfor ble hypotesen formulert som at positiv økonomisk utvikling ikke har endret sosiale forskjeller på Cuba og i Vietnam nevneverdig.

Funn viser derimot at den sosiale kløften har økt i analyserte land. Cuba og Vietnam har opplevd økning i sosiale klasseforskjeller etter den kalde krigen, som en følge av nødvendige økonomiske reformeringer. Problemet er at store deler av befolkningen ikke har maktet omstillingene, som økonomiske reformer har medført. Sosiale forandringer virker dog mer omfattende i Vietnam enn på Cuba. Dette kan sees i sammenheng med at Cuba har omfavnet liberale reformer i svært små og gradvise omganger. Vietnam har på den annen side gitt kapitalismen stort spillerom i politikernes søk etter rikdom. Derfor har landene ikke opplevd fremvekst av en middelklasse uavhengig av partiet. Hypotesen er således feilaktig. Riktignok har landene ikke opplevd en reduksjon av sosiale forskjeller. Den benyttede teorien er kun bevist av forskere i kontekster hvor sosiale forskjeller er redusert. Således er det vanskelig å benytte teorien innenfor demokratisering forskningsfeltet for å forklare regimeoverlevelsen til Vietnam og Cuba.

Reformister var svært sentrale aktører for kommunismens kollaps i Sovjetunionen og Europa. Likeså hevder demokratiseringslitteraturen at en transisjonsprosess er avhengig av en splittelse innenfor regimet mellom reformvillige og konservative krefter. Derfor ble variabelen, reformisters rolle, valgt. Således ble den strategiske tilnærmingen operasjonalisert for å kunne belyse regimenets overlevelse under antakelsen om at reformvillige krefter og individer knebles. Dermed var målet å undersøke hvorvidt aktørgrupperingen nøytraliseres eller gis spillerom.

Funn ser ut til å styrke hypotesen i cubansk kontekst. I vietnamesisk kontekst er resultatet litt mer uoversiktlig. Årsaken er at reformvillige krefter kan identifiseres i kommunistpartiet. Likeså har landet opplevd omfattende reformer. Regimet eksperimenterte tidlig med reformer, og fortsetter å gjøre det i dag. Store omveltninger ble muliggjort ved dødsfallet til landets sterke mann. Castro brødrene er imidlertid fortsatt i live. Dette kan være årsaken til mangelen på omfattende reformering på Cuba. I tillegg er reformering tabubelagt på den karibiske øya. Hanoi-regimet stimulerer på den annen side partimedlemmer til gradvis å tenke nytt. Begge landene har dog nulltoleranse for opposisjonelle og reformvillige aktører. Således kan man hevde at reformvillige krefter og individer knebles til en viss grad også i Vietnam. I tillegg er reformeringsprosesser ikke implementert ukontrollert. Reformen er i stor grad kun gjennomført for å sikre regimets overlevelse. Raul Castro har imidlertid tatt reformvillige grep på Cuba. Reformene kan dog karakteriseres som veldig små og saktegående. Det er i tillegg et tabu å utfordre lederskapets vedtak. Følgelig virker det som hypotesen gjelder i stor grad. Riktignok har en hypotesen en rekke utfordringer, i likhet med at reformister møter en rekke utfordringer for å kunne drive frem reformer.

Tekstens fjerde uavhengige variabel er en strukturell forklaringsfaktor kalt informasjonstilgang. Årsaken til at variabelen ble valgt, var at tilgang til informasjon fremstår som en sentral faktor for den tredje demokratibølgen. Det er den også i dag ved å spre liberale ideer over landegrensene. Likeså er det ikke mulig å se på en demokratiseringsprosess som kun indre aktiviteter. Derfor var formålet med variabelen å undersøke i hvilken grad internasjonale ideer og informasjon kan innhentes blant befolkningen i de to statene. Jeg mistenkte at regimene driver aktiv sensur av informasjon. Derfor hevdet variabelens hypotese at regimene sensurerer befolkningens tilgang til informasjon for å kunne overleve.

Funn viser at både Castro- og Hanoi-regimet sensurerer befolkningens informasjonstilgang. Reaksjonen er skarp og resolutt dersom ulike medieformater kritiserer regimene eller interne forhold. Videre sensureres mediene slik at vennligstilte og/eller nøytrale stemmer høres innenfra og ut, og vice versa. Følgelig kan det hevdes at hypotesen stemmer. Regimene

operer dog med ulik grad av sensur. Samtlige medieformater og aktører kontrolleres av Castro-regimet på Cuba. I tillegg er oppbevaring av utenlandske medier forbudt, og utenlandske kringkastingsmedier er blokkert for cubanere. Hanoi-regimet har kun fullstendig kontroll over landets radiokanaler. Regimet har imidlertid også sterk innflytelse og makt over papirmedier og TV. Utenlandske medier er tillatt. Grupperingen er dog utsatt for sensur og selektering. I begge landene arbeider utenlandske korrespondenter under strenge restriksjoner. Journalister har dog friere tøyler i Vietnam. Et fjerde informasjonstilgang verktøy, Internett, opererer med store restriksjoner i begge landene. På Cuba er verktøyet regulert med høy brukskostnad og lav utbredelse. Hanoi-regimet har valgt å sensurere tilgangen til hvilke Internettsider og tjenester vietnamesere kan få adgang til gjennom en nasjonal brannmur. Følgelig er informasjonstilgangen under store restriksjoner i begge landene.

Tekstens siste variabel, legitimering av politisk makt, ble operasjonalisert ved å gå tilbake til den strategiske tilnærmingen. Likeså kan den kalles en strukturell faktor. Jeg valgte å kalle variabelen legitimering av politisk makt på grunn av at svak legitimering var en nøkkelfaktor for den tredje demokratibølgen. Den er også høyst gjeldende i dag. Derfor valgte jeg å undersøke hvordan regimene legitimerer makten, og hvorvidt legitimeringen bestrides. Dermed ble variabelens hypotese bygget på antakelsen om at befolkningen i de to landene ikke bestrider regimenenes legitimitet.

Funn viser på den annen side at begge regimene utfordres på legitimeringsgrunnlag. Ingen store legitimeringskriser med reell fare for maktskifte har dog oppstått. På et rasjonelt grunnlag kan fellestrekk identifiseres i landenes konstitusjon og regimenenes påstand om at de er ufeilbare. I Cubansk kontekst er andre legitimeringsgrunnlag gode sosiale fremsteg på helse og lese- og skrivekyndighet. Hanoi-regimet viser til en sterk økonomisk vekst, reduksjon av fattigdom og styrket rettsstat. Vi har dog sett at små og store demonstrasjoner knyttet til disse legitimeringsfaktorene har funnet sted i landene. I tillegg viser data at kløften mellom sosiale klasser har økt. Det kan også stilles spørsmål over hvorvidt regimene praktiserer marxismeleninisme, som konstitusjonene er ideologisk forankret i. Videre står utfordringer som korrupsjon, turbulent økonomisk føring, sosial tilpasningsdyktighet og svekket sosialt nett i veien. Regimenenes legitimering på karismatisk grunnlag er i mindre grad disputert. Ho Chi Minh og Castro-brødrene har fortsatt stor innflytelse over politikken som føres i landene, de har sentrale roller i landenes historie og er høyt respektert. Dette skyldes i stor grad på grunn av at de var sentrale skikkelser i landenes uavhengighetskamp mot fremmed innflytelse og løsrivelse. Dermed er vi over på regimenenes tradisjonelle legitimering av makt, som også virker å stå sterkt. Legitimeringsgrunnlaget er forankret i nasjonalisme og uavhengighet. Regimene er

glorifisert i frigjøringsroller og forankring av uavhengighet. Derfor eksisterer et tabu å kritisere regimene. Likevel kan liten eksistens av utfordringer for de to sistnevnte legitimeringsgrunnlagene forklares med blant annet sensurert informasjonstilgang og minimalistisk rolle for sivilsamfunnet. Likeså har vi sett at det eksisterer mange ulike løsninger ved håndtering av legitimeringskriser.

Vi kan dermed slå fast at minst tre sentrale teorier kan belyse hvordan kommunistregimene i Vietnam og Cuba har overlevd i perioden etter den kalde krigen. Den strukturelle teorien om at økonomisk krise fører til demokratisering, forklarer ikke regimenes overlevelse. Årsaken er at landene opplevde en økonomisk krise etter Sovjetunionens kollaps. Nødvendige reformer ble implementert for å sikre regimenes overlevelse og økonomiske vekst. På den annen side kan den strukturelle variabelen informasjonstilgang forklare regimenes overlevelse i stor grad. Regimene sensurerer innbyggernes informasjonstilgang i Vietnam og på Cuba. Teorien om sosiale forskjeller forklarer derimot regimenes overlevelse i mindre grad. Problemet er at landene har opplevd en negativ utvikling i sosiale forskjeller etter Sovjetunionens kollaps. Hvordan dette påvirker fremveksten av demokrati eller konsolidering av autoritært styre, er usikkert. Historiske erfaringer viser dog at store sosiale forskjeller har ført til at folket har kastet regimer. Således kan vi hverken bevise eller motbevise hvordan forandring av sosiale forskjeller har påvirket regimenes overlevelse. Vietnam har dog opplevd fattigdomsreduksjon. Den strategiske tilnærmingen forklarer imidlertid regimenes overlevelse i stor grad ved å belyse reformisters roller. Reformvillige krefter og individer knebles på Cuba. I Vietnam opererer, dog i kontrollerte former, reformvillige krefter i regimet. Legitimering av politisk makt forklarer også hvordan regimene har overlevd. Den kan bestrides noe ved rasjonelt legitimeringsgrunnlag. De karismatiske og tradisjonelle grunnlagene er dog godt legitimert og forankret.

Følgelig kan tre sentrale teorier forklare hvordan regimene har overlevd. Den strategiske og strukturelle tilnærmingen, dersom vi ser bort ifra variabelen økonomisk modell, tilbyr forklaringer på hvordan regimene har overlevd i stor grad. Sosiale skiller er derimot mindre forklarende for regimenes overlevelse i dette tilfellet. Fem variabler er imidlertid ikke nok til å kunne forklare fullstendig hvorfor regimene har overlevd. Følgelig er forskningen begrenset. Demokratisering er et omfattende begrep med mangfoldige årsaker og kompliserte forhold for hvordan begrepet oppstår i ulike kontekster.

Litteraturliste

- Abrami, Regina. "Commentary: A view from the East. Trade, investment, and economic reform" i *Cuban economic and social development*, 237-241. Redigert av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia. Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012.
- BBC. *Cuba to scrap two-currency system in latest reform*. BBC, 22.10.2013
<http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-24627620> (lest 21.02.2014).
- Bremmer, Ian. "Democracy in cyberspace". *Foreign Affairs* 89, nr. 6 (2010): 86-92.
- Brown, Archie. *The rise and fall of communism*. London: Vintage, 2010.
- Burnell, Peter J. "Democratization". I *Politics in the developing world*, 257-274. Redigert av Vicky Randall, Peter J. Burnell, og Lise Rakner. 3.utg. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Carothers, Thomas. "The end of the transition paradigm". *Journal of democracy* 13, nr. 1 (2002): 5-21.
- Chan, Evelyn. "Elections in authoritarian regimes: An endogenous story of elite dynamics in post reform Vietnam and China". Masteroppgave, The University of British Columbia, 2010. <http://circle.ubc.ca/handle/2429/28005> (lest 20.12.2013).
- Cramer, Christopher. "Does Inequality Cause Conflict?". *Journal of International Development* 15, nr. 4 (2003): 397-412.
- Diamond, Larry. *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*. New York: Times Books/Henry Holt and Company, 2008.
- Diaz-Briquets, Sergio og Jorge F. Perez-Lopez. *Corruption in Cuba: Castro and beyond*. Austin: University of Texas Press, 2006.
- Dominguez, Jorge I. "On the brink of change: Cuba's economy and society at the start of the 2010s". I *Cuban economic and social development*, 1-18. Redigert av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia. Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012.
- _____. "Cuba in the international community in the 1990s". I *Beyond sovereignty: Collectively defending democracy in the Americas*, 297-315. Redigert av Tom J. Farer. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996.
- Everett, Euris Larry og Inger Furseth. *Masteroppgaven: Hvordan begynne - og fullføre*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2012.

- Filseth, Gunnar. *Ho Chi Minh*. Store norske leksikon, 14.02.2009.
http://snl.no/Ho_Chi_Minh (lest 07.02.2014).
- FN-sambandet. *Gnierindeksen i Vietnam*. Globalis, 2014.
[http://www.globalis.no/Land/Vietnam/\(show\)/indicators/\(indicator\)/5790](http://www.globalis.no/Land/Vietnam/(show)/indicators/(indicator)/5790) (lest 25.02.2014).
- Freedom House. *Vietnam: Freedom of the press 2013*. Freedom House, 2014.
<http://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/vietnam#.UwHtN8KYbIU> (lest 07.03.2014).
- _____. *Cuba: Freedom of the press 2013*. Freedom House, 2014.
<http://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/cuba#.UwHsccKYbIV> (lest 09.03.2014).
- Fukuyama, Francis. *The end of history and the last man*. New York: Free Press, 1992.
- Gainsborough, Martin. "Political change in Vietnam: In search of the middle-class challenge to the state". *Asian Survey* 42, nr. 5 (2002): 694-707.
- _____. "Beneath the veneer of reform: The politics of economic liberalisation in Vietnam". *Communist and Post-Communist Studies* 35, nr. 3 (2002): 353-368.
- Gibbs, Stephen. *Cuba businesses 'cheat clients'*. BBC, 02.10.2006.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/5397926.stm> (lest 17.04.2014).
- Hawkins, Darren. "Democratization theory and nontransitions: Insights from Cuba". *Comparative Politics* 33, nr. 4 (2001): 441-461.
- Hayton, Bill. *Vietnam: Rising dragon*. New Haven: Yale University Press, 2010.
- Human Rights Watch. *Cuba: Human rights in Cuba*. Human Rights Watch, 2014.
<https://www.hrw.org/americas/cuba> (lest 13.02.2014).
- _____. *Vietnam: End Crackdown on Lawyers, Rights Defender*. Human Rights Watch, 10.11.2010. <http://www.hrw.org/news/2010/11/09/vietnam-end-crackdown-lawyers-rights-defenders> (lest 10.05.2014).
- Huntington, Samuel P. *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. Oklahoma: University of Oklahoma Press, 1991.
- Johannessen, Asbjørn, Per Arne Tufte og Line Christoffersen. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4.utg. Oslo: Abstrakt forlag, 2010.
- LaFeber, Walter. *America, Russia and the Cold War, 1945-2006*. 10. utg. New York: McGraw-Hill, 2008.
- Libby, Samantha. "The art of censorship in Vietnam". *Journal of International Affairs* 65, nr. 1 (2011): 209-218.

- Lipset, Seymour Martin. *Political man*. London: Heinemann Educational Publishers, 1973.
- Malesky, Edmund, Regina Abrami og Yu Zheng. "Institutions and inequality in single-party regimes: A comparative analysis of Vietnam and China. *Comparative Politics* 43, nr. 4 (2011): 401-419.
- Mandaville, Alicia Phillips og Peter P. Mandaville. "Introduction: Rethinking democratization and democracy assistance". *Development* 50, nr. 1 (2007): 5-13.
- Moore, Barrington. *Social origins of dictatorship and democracy: Lord and peasant in the making of the modern world*. Boston: Beacon Press, 1966.
- Newman, Michael. *Socialism: A very short introduction*. Cornwall: Oxford University Press, 2005.
- Nguyen, Phuong An. "State-society relations in contemporary Vietnam: An examination of the arena of youth". *Asia Pacific viewpoint* 47, nr. 3 (2006): 327-341.
- Nordby, Bjørn-Martin. *FN vil USAs Cuba-blokade til livs*. VG Nett, 25.10.2011.
<http://www.vg.no/nyheter/utenriks/artikkel.php?artid=10015238> (lest 10.02.2013).
- Næverdøl, Cato. *Cuba: Næringsliv*. Store norske leksikon, 14.02.2009.
<http://snl.no/Cuba/n%C3%A6ringsliv> (lest 10.02.2014).
- O'Donnell, Guillermo og Philippe C. Schmitter. *Transitions from authoritarian rule: tentative conclusions about uncertain democracies*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1986.
- Palmer, R.R. Joel Colton og Lloyd S. Kramer. *A history of the modern world*. 10.utg. Boston: McGraw Hill, 2007.
- Pincus, Jonathan og John Sender. "Quantifying poverty in Viet Nam: Who counts?". *Journal of Vietnamese Studies* 3, nr. 1 (2008): 108-150.
- Prieto, Mayra Espina. "Introductory note: The social mobility perspective and its usefulness for the analysis of inequality and social policy in Cuba". I *Cuban economic and social development*, 251-259. Redigert av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia. Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012.
- Prieto, Mayra Espina og Viviana Togores Gonzales, "Structural change and routes of social mobility in today's Cuba: Patterns, profiles, and subjectivities". I *Cuban economic and social development*, 261-289. Redigert av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia. Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012.
- Rustow, Dankwart. "Transitions to democracy: Toward a dynamic model". *Comparative Politics* 2, nr. 3 (1970): 337-363.

- Saxonberg, Steven. *Transitions and non-transitions from communism: Regime survival in China, Cuba, North Korea and Vietnam*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Shirky, Clay. "The political power of social media". *Foreign Affairs* 90, nr. 1 (2011): 28-41.
- Store norske leksikon. *Reform*. Store norske leksikon, 14.02.2009. <http://snl.no/reform> (lest 14.05.2014).
- _____. *Fidel Castro*. Store norske leksikon, 08.01.2014. http://snl.no/Fidel_Castro (lest 03.05.2014).
- _____. *Cuba*. Store norske leksikon, 30.04.2009. <http://snl.no/Cuba/> (lest 13.02.2014).
- Sweig, Julia E. "Fidel's final victory". *Foreign Affairs* 86, nr. 1 (2007): 39-56.
- Sweig, Julia E. og Michael J. Bustamante. "Cuba after communism: The economic reforms that are transforming the island". *Foreign Affairs* 92, nr. 4 (2013): 101-114.
- Sørensen, Georg. "Democracy and democratization". I *Handbook of politics: State and society in global perspective*, 441-458. Redigert av Kevin T. Leicht og J. Craig Jenkins. New York: Springer-Verlag, 2010.
- Tamayo, Juan O. *Poverty in Cuba increases as government slashes social spending, expert says*. Miami Herald, 09.02.2014. <http://www.miamiherald.com/2014/02/08/3921652/poverty-in-cuba-increases-as-government.html> (lest 23.04.2014).
- Teorell, Jan. *Determinants of democratization: Explaining regime change in the World, 1972-2006*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Thayer, Carlyle A. "Political legitimacy of Vietnam's one party-state: Challenges and responses". *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 28, nr. 4 (2009): 47-70.
- The World Bank. *Poverty & equity: Vietnam*. The World Bank, 2014. <http://povertydata.worldbank.org/poverty/country/VNM> (lest 24.02.2014).
- _____. *Gini index*. The World Bank, 2014. <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI> (lest 25.02.2014).
- Thuesen, Nils Petter. *Vietnam*. Store norske leksikon, 28.12.2012. <http://snl.no/Vietnam> (lest 13.02.2014).
- Transparency International. *Corruption perceptioins index 2013*. Transparency International, 2014. <http://www.transparency.org/cpi2013/results> (lest 17.04.2014).
- Truitt, Allison. "On the back of a motorbike: Middle-class mobility in Ho Chi Minh City, Vietnam". *American Ethnologist* 35, nr. 1 (2008): 3-19.

- UNdata. *GDP (current US\$)*. UNdata, 2014. http://data.un.org/Data.aspx?q=gdp&d=WDI&f=Indicator_Code%3aNY.GDP.MKTP.CD (lest 11.02.2014).
- _____. *GDP growth (annual %)*. UNdata, 2014. http://data.un.org/Data.aspx?q=gdp&d=WDI&f=Indicator_Code%3aNY.GDP.MKTP.KD.ZG (lest 11.02.2014).
- _____. *Per capita GDP at current prices - US dollars*. UNdata, 2014. <http://data.un.org/Data.aspx?q=GDP+per+capita&d=SNAAMA&f=grID%3a101%3bcurrID%3aUSD%3bpcFlag%3a1> (lest 11.02.2014).
- _____. *Population below national poverty line, total, percentage*. UNdata, 2014, <http://data.un.org/Data.aspx?q=poverty+line&d=MDG&f=seriesRowID%3a581> (lest 24.02.2014).
- Viet Nam Government Portal. *Political system*. Socialist Republic of Viet Nam Government Portal, 2013. <http://www.chinhphu.vn/portal/page/portal/English/TheSocialistRepublicOfVietnam/AboutVietnam/AboutVietnamDetail?categoryId=10000103&articleId=10001578> (lest 21.12.2013).
- Villanueva, Omar Everleny Perez. "The Cuban economy: An evaluation and proposals for necessary policy change". I *Cuban economic and social development* 21-38. Redigert av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia. Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012.
- _____. "Foreign direct investemt in China, Vietnam, and Cuba: Pertinent experiences for Cuba". I *Cuban economic and social development* 193-225. Redigert av Jorge I. Dominguez, Omar Everleny Perez Villanueva, Mayra Espina Prieto og Lorena Barberia. Cambridge: Harvard University David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2012.
- Weber, Max. *The theory of social and economic organization*. Oversatt av Talcott Parsons og A.M. Henderson. New York: The Free Press, 1947.
- Østerud, Øyvind. "Politiske regimer". I *Statsvitenskap: Innføring i politisk analyse*, 113-122. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2007.
- Österlin, Louise og Horacio Fariñas. *Cuba: En annen verden er mulig*. Oversatt av Rolf Gran. Oslo: Cubaforeningen i Norge, 2005.